

SEANCE DU JEUDI 30 AVRIL 1981
VERGADERING VAN DONDERDAG 30 APRIL 1981ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERING

SOMMAIRE :

CONGES :

Page 1347.

MESSAGES :

Chambre des représentants, p. 1347.

PROJETS DE LOI (Discussion) :

Projet de loi contenant le budget du ministère de la Justice de l'année budgétaire 1981.

Projet de loi ajustant le budget du ministère de la Justice de l'année budgétaire 1980.

Discussion générale. — *Orateurs*: M. le chevalier de Stexhe, M. Vandezande, M. le Président, p. 1347. — MM. Seeuws, Cooreman, Daulne, Mme Herman-Michielsens, MM. Storme, Lallemand, De Clercq, le comte du Monceau de Bergendal, M. Ph. Moureaux, ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles, p. 1354.

Projet de loi contenant le budget du ministère de la Justice de l'année budgétaire 1981.

Discussion et vote des articles, p. 1366.

Projet de loi ajustant le budget du ministère de la Justice de l'année budgétaire 1980.

Discussion et vote des articles, p. 1368.

PROJETS ET PROPOSITION DE LOI (Vote) :

Projet de loi contenant le budget du ministère de l'Agriculture de l'année budgétaire 1981, p. 1352.

Proposition de loi relative à la vente de certains objets abandonnés, p. 1352.

Projet de loi établissant le texte néerlandais de la loi du 3 mai 1880 sur les enquêtes parlementaires, p. 1352.

Projet de loi modifiant, en matière de procédure pénale, les délais de recours et d'appel des causes à l'audience, p. 1352.

INHOUDSOPGAVE :

VERLOF :

Bladzijde 1347.

BOODSCHAPPEN :

Kamer van volksvertegenwoordigers, blz. 1347.

ONTWERPEN VAN WET (Bespreking) :

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1981.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1980.

Algemene bespreking. — *Sprekers*: ridder de Stexhe, de heer Vandezande, de Voorzitter, blz. 1347. — De heren Seeuws, Cooreman, Daulne, Mevrouw Herman-Michielsens, de heren Storme, Lallemand, De Clercq, graaf du Monceau de Bergendal, de heer Ph. Moureaux, minister van Justitie en Institutionele Hervormingen, blz. 1354.

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1981.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 1366.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1980.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 1368.

ONTWERPEN EN VOORSTEL VAN WET (Stemming) :

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Landbouw voor het begrotingsjaar 1981, blz. 1352.

Voorstel van wet betreffende de verkoop van sommige achtergelaten voorwerpen, blz. 1352.

Ontwerp van wet houdende vaststelling van de Nederlandse tekst van de wet van 3 mei 1880 op het parlementair onderzoek, blz. 1352.

Ontwerp van wet tot wijziging van de termijnen van beroep in strafzaken en van de termijn waarin over het hoger beroep uitspraak wordt gedaan ter terechtzitting in dezelfde zaken, blz. 1352.

Projet de loi portant approbation de la Convention sur le commerce international des espèces de faune et de flore sauvages menacées d'extinction, et des Annexes, faites à Washington le 3 mars 1973 ainsi que de l'Amendement à la Convention, adopté à Bonn le 22 juin 1979, p. 1353.

ORDRE DES TRAVAUX :

Page 1354.

QUESTION ORALE DE M. RADOUX AU MINISTRE DES AFFAIRES ETRANGERES SUR « UNE INITIATIVE BELGE VISANT A COMPLETER LE TRAITE QUI INTERDIT L'UTILISATION DES SATELLITES A DES FINS MILITAIRES » :

Orateurs: M. Radoux, M. Nothomb, ministre des Affaires étrangères, p. 1368.

QUESTION ORALE DE M. RADOUX AU MINISTRE DES FINANCES SUR « L'EMPRUNT FRANCO-ALLEMAND » :

Orateurs: M. Radoux, M. Nothomb, ministre des Affaires étrangères, p. 1369.

QUESTION ORALE DE M. RADOUX AU MINISTRE DES FINANCES SUR « LE RECOURS EVENTUEL A DES INSTRUMENTS FINANCIERS DE LA COMMUNAUTE EUROPEENNE » :

Orateurs: M. Radoux, M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères, p. 1369.

INTERPELLATIONS (Discussion) :

Interpellation de Mme Staels-Dompas à M. Busquin, ministre de l'Intérieur et ministre de l'Education nationale, sur « l'ordre qu'il a donné au gouverneur du Brabant au sujet des directives à fournir par celui-ci aux communes à facilités et à leurs centres publics d'aide sociale en ce qui concerne l'emploi des langues dans les réunions des conseils communaux et des CPAS ».

Interpellation de M. Bascour à M. Busquin, ministre de l'Intérieur et ministre de l'Education nationale, sur « les directives aux administrations communales et aux centres publics d'aide sociale dans les communes à facilités ».

Orateurs: Mme Staels-Dompas, MM. Bascour, Vandezande, Maes, M. Busquin, ministre de l'Intérieur et ministre de l'Education nationale, p. 1370.

Interpellation de M. Cudell au ministre des Communications sur « la politique des transports en commun urbains ».

Orateurs: M. Cudell, M. Féaux, ministre des Communications, p. 1377.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt) :

Page 1381.

M. Storme. — Proposition de loi modifiant l'article 1180 du Code judiciaire.

M. Bataille. — Proposition de loi relative au permis de conduire et à la licence d'apprentissage.

MM. Bogaerts et De Graeve. — Proposition de loi restituant à la commune de Landen son titre de ville.

M. R. Gillet. — Proposition de loi modifiant l'article 21 des lois coordonnées du 20 février 1980, portant statut des objecteurs de conscience.

Ontwerp van wet houdende goedkeuring van de Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantesoorten, en van de Bijlagen, opgemaakt te Washington op 3 maart 1973 alsmede van de Wijziging van de Overeenkomst, aangenomen te Bonn op 22 juni 1979, blz. 1353.

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN :

Bladzijde 1354.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER RADOUX AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER « EEN BELGISCHE INITIATIEF TOT AANVULLING VAN HET VERDRAG DAT DE AANWENDING VAN SATELLIETEN VOOR MILITAIRE DOELEINDEN VERBIEDT » :

Sprekers: de heer Radoux, de heer Nothomb, minister van Buitenlandse Zaken, blz. 1368.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER RADOUX AAN DE MINISTER VAN FINANCIEN OVER « DE FRANS-DUITSE LENING » :

Sprekers: de heer Radoux, de heer Nothomb, minister van Buitenlandse Zaken, blz. 1369.

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER RADOUX AAN DE MINISTER VAN FINANCIEN OVER « EEN EVENTUEEL BEROEP OP FINANCIËLE INSTELLINGEN VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP » :

Sprekers: de heer Radoux, de heer Nothomb, minister van Buitenlandse Zaken, blz. 1369.

INTERPELLATIES (Bespreking) :

Interpellatie van Mevrouw Staels-Dompas tot de heer Busquin, minister van Binnenlandse Zaken en minister van Nationale Opvoeding, over « het bevel dat hij heeft gegeven aan de gouverneur van Brabant in verband met de richtlijnen die deze diende te verstrekken aan de gemeenten met faciliteiten en aan hun centra voor maatschappelijk welzijn inzake het taalgebruik in de vergaderingen van de gemeenteraden en van de OCMW's ».

Interpellatie van de heer Bascour tot de heer Busquin, minister van Binnenlandse Zaken en minister van Nationale Opvoeding, over « de richtlijnen aan de gemeentebesturen en openbare centra voor maatschappelijk welzijn van de faciliteitsgemeenten ».

Sprekers: Mevrouw Staels-Dompas, de heren Bascour, Vandezande, Maes, de heer Busquin, minister van Binnenlandse Zaken en minister van Nationale Opvoeding, blz. 1370.

Interpellatie van de heer Cudell tot de minister van Verkeerswezen over « het beleid ten aanzien van het stedelijk gemeenschappelijk vervoer ».

Sprekers: de heer Cudell, de heer Féaux, minister van Verkeerswezen, blz. 1377.

VOORSTELLEN VAN WET (Indiening) :

Bladzijde 1381.

De heer Storme. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 1180 van het Gerechtelijk Wetboek.

De heer Bataille. — Voorstel van wet betreffende het rijbewijs en het rijvaardigheidsbewijs.

De heren Bogaerts en De Graeve. — Voorstel van wet waarbij aan de gemeente Landen opnieuw de titel van stad wordt verleend.

De heer R. Gillet. — Voorstel van wet tot wijziging van artikel 21 van de gecoördineerde wetten van 20 februari 1980 houdende het statuut van de gewetensbezwaarden.

INTERPELLATION (Demande):

Page 1382.

M. Vandekerckhove au Premier ministre sur « l'ampleur inadmissible prise par le chômage et la dépression économique dans le Limbourg et l'absence d'initiatives du gouvernement pour y remédier ».

INTERPELLATIE (Verzoek):

Bladzijde 1382.

De heer Vandekerckhove tot de Eerste minister over « de onaanvaardbaar hoge werkloosheid en de noodsituatie in Limburg alsmede het uitblijven van regeringsinitiatieven ter zake ».

PRESIDENCE DE M. LEEMANS, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER LEEMANS, VOORZITTER

MM. Mesotten et Bogaerts, secrétaires, prennent place au bureau.

De heren Mesotten en Bogaerts, secretarissen, nemen plaats aan het bureau.

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.

De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 05 m.

De vergadering wordt geopend te 14 u. 05 m.

CONGES — VERLOF

MM. Croux, en mission à l'étranger; Lagneau, pour des raisons professionnelles; Vanderborght, en raison de devoirs administratifs; Payfa, Dalem, Conrotte et Akkermans, en raison d'autres obligations, demandent d'excuser leur absence à la présente séance.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Croux, met opdracht in het buitenland; Lagneau, wegens beroepsplichten; Vanderborght, wegens ambtsplichten; Payfa, Dalem, Conrotte en Akkermans, wegens andere plichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving.

MESSAGES — BOODSCHAPPEN

M. le Président. — Par message du 30 avril 1981, la Chambre des représentants transmet au Sénat, tels qu'ils ont été adoptés en sa séance de ce jour, les projets de loi:

1° Contenant le budget du ministère de l'Intérieur de l'année budgétaire 1981;

Bij boodschappen van 30 april 1981, zendt de Kamer van Volksvertegenwoordigers aan de Senaat, zoals zij ter vergadering van die dag werden aangenomen, de ontwerpen van wet:

1° Houdende de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken voor het begrotingsjaar 1981;

2° Ajustant le budget du ministère de l'Intérieur de l'année budgétaire 1980;

2° Houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken voor het begrotingsjaar 1980;

— Inscrits à l'ordre du jour.

Op de agenda geplaatst.

3° Insérant dans la législation du travail certaines dispositions relatives au travail à temps partiel;

3° Waarbij in de arbeidswetgeving sommige bepalingen betreffende de deeltijdse arbeid worden opgenomen;

— Renvoi à la commission des Affaires sociales.

Verwezen naar de commissie voor de Sociale Aangelegenheden.

4° Modifiant l'article 70 de la loi communale.

4° Tot wijziging van artikel 70 van de gemeentewet.

— Renvoi à la commission de l'Intérieur.

Verwezen naar de commissie voor de Binnenlandse Aangelegenheden.

Par messages du même jour, la même assemblée fait connaître qu'elle a adopté, tels qu'ils lui ont été transmis par le Sénat, les projets de loi:

1° Contenant le budget du ministère des Classes moyennes de l'année budgétaire 1981;

Bij boodschappen van dezelfde dag deelde de Kamer mede dat zij heeft aangenomen, zoals zij haar door de Senaat werden overgezonden, de ontwerpen van wet:

1° Houdende de begroting van het ministerie van Middenstand voor het begrotingsjaar 1981;

2° Ajustant le budget du ministère des Classes moyennes de l'année budgétaire 1980;

2° Houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Middenstand voor het begrotingsjaar 1980;

3° Contenant le budget du ministère des Finances de l'année budgétaire 1981;

3° Houdende de begroting van het ministerie van Financiën voor het begrotingsjaar 1981;

4° Ajustant le budget du ministère des Finances de l'année budgétaire 1980.

4° Houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Financiën voor het begrotingsjaar 1980.

— Pris pour notification.

Voor kennisgeving aangenomen.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE LA JUSTICE DE L'ANNÉE BUDGETAIRE 1981

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE LA JUSTICE DE L'ANNÉE BUDGETAIRE 1980

Discussion générale

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1981

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1980

Algemene beraadslaging

M. le Président. — Nous abordons l'examen des projets de loi relatifs au budget du ministère de la Justice.

Wij vatten de beraadslaging aan over de ontwerpen van wet betreffende de begroting van het ministerie van Justitie.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

La parole est au chevalier de Stexhe.

M. le chevalier de Stexhe. — Monsieur le Président, Monsieur le Ministre, on se plaint souvent des lenteurs judiciaires, mais cette remarque ne peut s'appliquer à nos travaux. En effet, le budget du ministère de la Justice a fait l'objet, fin mars, d'un rapport à la Chambre des représentants et y a été discuté, en séance publique, mercredi et jeudi derniers. Il est examiné cette semaine déjà par notre assemblée. Cette rapidité exceptionnelle est compréhensible si l'on veut bien se souvenir qu'à la fin du mois de novembre 1980, il y a donc quelques mois à peine, l'ensemble des problèmes judiciaires qui se posent, a fait au Sénat l'objet d'une étude approfondie à l'occasion de la discussion du budget du ministère de la Justice de 1980. Nous y avions consacré de nombreuses séances et M. Verbist avait rédigé un très bon rapport.

Tous ces mêmes problèmes ont d'ailleurs été repris dans un ordre chronologique parfait dans l'excellent rapport, fait au nom de la commission de la Chambre par M. Suykerbuyk, rapport qualifié de « manuel de tous les problèmes de la justice en 1981 », ainsi que je l'ai lu dans le compte rendu des débats de la Chambre.

Le budget de 1981, à l'inverse de celui de 1980, a été examiné d'abord par la commission de la Justice de la Chambre. Au début du rapport est repris un exposé très intéressant du ministre de la Justice.

Lorsque le Sénat a examiné en novembre le budget de 1980, le ministre venait d'entrer en fonction et n'avait pu encore — il nous l'avait déclaré avec beaucoup de modestie — prendre en mains tous les problèmes de son département. Nous constatons avec grand plaisir qu'en l'espace de quelques mois, il a saisi beaucoup de problèmes. S'il n'a pas encore pu tous les résoudre — ce qui serait trop beau — nous avons cependant le sentiment, à la lecture de son exposé général, qu'il mesure la multiplicité des problèmes qui se posent. Quand j'ai appris que le budget de la Justice — qui a été approuvé, je le rappelle, jeudi dernier à la Chambre — serait examiné cette semaine par notre assemblée, j'ai pris le temps de relire le compte rendu de nos débats de novembre 1980. Il est bon en effet, me semble-t-il, de faire le point de la situation à quelques mois d'intervalle.

En novembre dernier, nous parlions du travail fourni par la commission de la Justice du Sénat dans la préparation de lois fondamentales, et nous annonçons l'adoption prochaine de plusieurs d'entre elles. Or, depuis lors, je constate avec plaisir que la loi sur les étrangers est promulguée, que nous avons adopté à l'unanimité le projet de loi sur les droits de succession du conjoint survivant. J'ai appris avec satisfaction que la commission de la Chambre l'avait également adopté à l'unanimité et que les députés l'examineraient en séance publique, mardi prochain. Nous pouvons donc espérer que cette loi sera promulguée dans les prochaines semaines. Il s'agit là d'un heureux couronnement de nos activités.

Nous savons également, et je réponds en cela à quelques questions que j'ai relevées dans le rapport de la commission de la Chambre, que nous pourrions — au mois de mai vraisemblablement — adopter, en séance publique, les deux projets sur la protection des malades mentaux, la protection de leur personne et celle de leurs biens. L'étude de ces deux projets est virtuellement terminée en commission; ils pourront donc être adoptés dans les toutes prochaines semaines.

Nous avons terminé l'examen d'un problème très difficile et adopté à l'unanimité la résolution à prendre sur un arrêt de la Cour de cassation. Tout cela indépendamment de divers petits projets. Le tout depuis le 20 novembre, date à laquelle nous examinions le budget de 1980.

Si je rappelle ces faits, c'est sans doute parce qu'il est bon de faire le point, mais aussi un peu parce que j'ai lu avec surprise, dans le rapport de la Chambre des représentants, un long passage consacré à des conseils donnés à notre commission de la Justice, voire à des critiques, à des reproches, tous axés sur le fait que la commission du Sénat n'avait guère avancé encore dans l'examen du projet de loi relatif à la réforme des tribunaux de police, dont un des objectifs espérés est la résorption partielle de l'arriéré judiciaire des cours d'appel.

Je sais gré à la commission de la Chambre de l'attention qu'elle porte à nos travaux, des conseils qu'elle nous prodigue concernant l'ordre de ceux-ci, des suggestions qu'elle nous fait. J'ai lu, dans le rapport, qu'il était suggéré à la commission de la Justice du Sénat de

procéder à l'audition de telle personnalité plutôt que de telle autre. Nous examinerons toutes les suggestions avec attention mais, je me permets de le dire, en toute liberté d'appréciation, car c'est là le rôle du bicaméralisme.

Je signale à l'attention de nos collègues de la Chambre — cela me paraît utile après lecture du rapport et du compte rendu des travaux en séance publique — que le projet sur la réforme des tribunaux de police a déjà fait l'objet, au sein de notre commission, de plusieurs échanges de vues.

Nous croyons, à première vue, que ce projet contient de bonnes choses et d'autres qui méritent un examen approfondi, l'examen que notre commission a l'habitude de réserver aux projets importants.

Nous croyons aussi, en accord avec le ministre de la Justice, qu'il convient de prévoir d'abord un examen global et rapide du problème grave de l'arriéré judiciaire et des multiples solutions possibles pour tenter de le régler au mieux.

Monsieur le Ministre se rappellera que, lors des débats de fin novembre sur le budget de la Justice de 1980, ce problème de l'arriéré judiciaire fut au cœur de nos discussions. J'y ai rappelé notamment l'enquête faite à notre demande, sur le terrain, c'est-à-dire dans chacune des cours, dans chacun des tribunaux.

Plusieurs de nos collègues ont formulé à nouveau des propositions concrètes, dont les unes ne coûteraient rien et les autres peu de chose.

A l'époque, c'était en novembre, M. le ministre qui venait d'entrer en charge — comme je viens de le rappeler à l'instant — ne pouvait encore répondre en détail à nos suggestions. Je me suis donc réjoui, à la lecture du rapport de la commission de la Chambre, de constater que l'honorable ministre de la Justice avait excellemment saisi la gravité de la situation de l'arriéré judiciaire et avait déjà envisagé de nombreuses solutions possibles.

Depuis longtemps déjà, la commission sénatoriale de la Justice se préoccupe beaucoup de ce problème; nous devons précisément en débattre hier, mais nous n'avons pu entamer la discussion. J'espère que nous pourrions le faire dès mardi ou mercredi prochain, selon les convenances du ministre.

Ce problème doit faire l'objet d'un examen prioritaire, même si nous ne devons pas nécessairement examiner, dès aujourd'hui, toutes les possibilités de façon détaillée.

Cependant, face aux reproches qu'on perçoit entre les lignes concernant la lenteur de certains de nos travaux, je me permets d'attirer à nouveau l'attention du président du Sénat et de la commission des Travaux parlementaires sur la nécessité absolue de trouver, pour la commission de la Justice, le temps indispensable à l'examen des projets urgents; à l'heure actuelle, elle ne dispose pas de ce temps. A ce sujet, une simple constatation: dans la réforme de l'Etat, l'attribution des compétences aux communautés et aux régions vise, nous le savons, les matières culturelles personnalisables et les matières économico-sociales prévues par l'article 107^{quater} de la Constitution, mais toutes les matières de la compétence traditionnelle de la commission de la Justice restent nationales, c'est-à-dire soumises à notre commission. Parallèlement, alors que le nombre de ces matières ne cesse d'augmenter et que nous sommes fréquemment saisis de propositions de modification de loi fondamentales, nous constatons que le temps de travail qui nous est réservé est réduit de 25 p.c., c'est-à-dire d'une semaine sur quatre, la semaine où se réunissent les conseils de communautés et de régions. C'est la cause, si je puis m'exprimer ainsi, de la formation d'un bouchon d'étranglement qu'il faudra faire sauter, sous peine d'en arriver à un arriéré législatif aussi grave que l'arriéré judiciaire que nous connaissons.

M. Gramme, vice-président, prend la présidence de l'assemblée

A la commission de la Justice arrivent actuellement des dizaines, voire des centaines de pétitions concernant l'un ou l'autre projet. Nous voudrions évidemment y donner suite, mais, d'autre part, nous sommes confrontés avec l'examen prioritaire de projets importants, notamment les projets sur la filiation, sur l'adoption, sur le trafic des armes, sur la xénophobie, sur la protection des animaux, et d'autres encore. Nous devons délibérer dans un délai de trois mois, avant le 9 juillet, sur un nouvel arrêt de la Cour de cassation, en application de la loi du 9 août 1980. De plus, le ministre de la Justice a annoncé le dépôt du projet de loi relatif à la protection de la vie privée, et j'en suis fort heureux.

A cette occasion, puis-je suggérer au ministre de la Justice de songer, parallèlement au dépôt de ce projet, à la rédaction d'un article constitutionnel de synthèse? Cet article avait été prévu lors de la révision de la Constitution. Il pourrait être examiné à la commission de la Révision constitutionnelle parallèlement au projet fondamental, à la commission de la Justice.

Je le répète donc: nous sommes assaillis de centaines de lettres de pétition sur l'un ou l'autre de ces projets; des démarches sont faites auprès de moi et de collègues en vue de faire avancer l'examen de certains projets. Malheureusement, nous sommes obligés de respecter un certain ordre de priorité, mais si l'on connaît le temps consacré par la commission de la Justice à tous ces travaux importants, on ne peut vraiment nous faire de reproches. Vous savez d'ailleurs — et je me plais à le répéter à l'honneur de notre commission — que nous nous réunissons pendant les vacances parlementaires et même pendant les crises ministérielles. Il y a quelques semaines encore, nous avons été heureux de profiter du temps fourni par la récente crise gouvernementale pour faire avancer l'étude de certains projets.

J'espère que le Sénat, et plus particulièrement nos collègues responsables des nouvelles institutions communautaires et régionales essaieront de trouver des solutions pratiques conciliant le bon fonctionnement des nouvelles institutions et les nécessités avec lesquelles nous sommes confrontés dans nos travaux de commission.

Permettez-moi deux observations plus précises, Monsieur le Ministre.

La première concerne le problème des mesures à prendre pour résorber l'arriéré judiciaire.

Je n'entrerai pas dans le détail des solutions proposées. C'est l'addition de nombre d'entre elles qui permettra probablement d'aboutir à une solution. Certaines ne coûtent rien, sinon un effort d'imagination; d'autres risquent de coûter un peu.

A la lecture du rapport de la commission de la Chambre, je me suis étonné de ce que souvent le ministre de la Justice répondait que telle proposition, par exemple la création d'un cadre de complément ou la nomination de conseillers complémentaires, fût-ce à titre temporaire et transitoire, n'était pas possible en raison de difficultés budgétaires.

Je crois, Monsieur le Ministre, devoir attirer votre attention sur le fait que le budget de la Justice ne représente actuellement, dans l'ensemble des charges de l'Etat, que 1,4 p.c. Si nous en excluons les dépenses relatives aux cultes, il représente 15 milliards de francs. Pour ce grand service de l'Etat qu'est le pouvoir judiciaire!

Les réformes qui vous sont proposées, comme la nomination de quelques juges ou conseillers complémentaires, ne se chiffrent jamais que par quelques dizaines de millions. Or, nous voyons le nombre de milliards consacrés à d'autres problèmes. Nous estimons que le maintien de la situation actuelle en matière d'arriéré judiciaire — les fixations, dans certaines cours d'appel, ne s'obtiennent que pour 1984 — risque de mettre en péril le crédit du pouvoir judiciaire. On va au déni de justice. Le ministre de la Justice est tenu d'une obligation de résultat.

J'ai lu avec intérêt qu'il avait eu de nombreux contacts avec le procureur général de la Cour de cassation et d'autres chefs de corps, comme les procureurs généraux, qui présentent des solutions contradictoires. Il vient un moment, Monsieur le Ministre, où il vous appartient de prendre les décisions qui s'imposent en vue de réduire cet arriéré judiciaire considérable. Je ne crois vraiment pas que la situation financière difficile de l'Etat puisse constituer un frein sérieux, puisque, je l'ai dit, l'ensemble du budget de la Justice représente 15 milliards, soit 1,4 p.c. du budget de l'Etat.

Nous savons tous que le ministre est un excellent *debater*. Il nous convainc souvent par son éloquence. Je souhaite qu'il use de cette même éloquence et de cette même force de persuasion à l'égard de ses collègues du gouvernement et du ministre du Budget, pour leur faire comprendre qu'il n'est pas tolérable, dans un régime comme le nôtre, de voir des litiges ne se terminer qu'après cinq ou dix ans. Notre démocratie est là en danger.

Ma deuxième observation vise un point plus particulier encore: la banque de données qu'est le Credoc. On nous parle souvent d'économies. A l'occasion de la discussion du budget précédent, en novembre 1980, j'avais déjà attiré l'attention du ministre sur le fait que les budgets des années antérieures avaient accordé au Credoc, qui avait été lancé avec l'appui du ministre de la Justice et d'un directeur général, à l'époque, très favorable à sa création, des subventions de plusieurs millions. Par la suite, la dernière subvention de 3 millions, votée par le Parlement, avait été brutalement ramenée à 250 000 francs.

Je constate aujourd'hui, que dans votre budget de cette année, le subside à cet organisme est réduit à 100 000 francs.

Pourquoi? Parce que parallèlement à ce Credoc, qui est une initiative privée ayant obtenu la collaboration idéologique de nombreux secteurs du monde judiciaire, le ministre de la Justice crée un organisme assez semblable.

Il me paraît qu'à une époque de difficultés financières, il n'est pas sage d'ajouter à une réalisation existante et qui a fait ses preuves depuis quinze ans, un nouvel organisme qui serait créé à l'initiative

du département. S'il n'est pas trop tard, il serait, en tout cas, indispensable d'établir une collaboration intense entre le Credoc existant et le système qui a été imaginé récemment au sein du ministère de la Justice.

Ce Credoc, je vous le rappelle, est une initiative privée mais ouverte à tous, y compris les magistrats, le ministère de la Justice; il a été désigné par la Communauté européenne pour assurer la constitution et la mise à jour de la base de données informatiques Selex, relatives à l'ensemble de la législation européenne. Les bases de données juridiques sont gérées par l'ordinateur et les programmes du centre de traitement de l'information du ministère des Affaires économiques, comme serveur, dans le cadre du réseau européen Euronet.

Dans ces circonstances, la constitution d'une seconde banque de données identiques en jurisprudence, qui seraient gérées sur un ordinateur de l'Etat, constituerait, à mon sens, un double emploi manifeste et entraînerait un gaspillage regrettable des deniers publics.

Ce serait d'autant plus incompréhensible que la base de données du Credoc est à la disposition du secteur public, que le ministère de la Justice a contribué financièrement à sa constitution et que cette banque de données est fort utilisée par plusieurs cours et tribunaux de notre pays.

J'attire votre attention sur ce point particulier, Monsieur le Ministre.

Nous approuverons évidemment le budget que vous avez déposé. Je ne crois pas opportun de réexaminer aujourd'hui chacun de ses chapitres. Nous l'avons fait il y a quatre mois.

L'important est que nous poursuivions en commission de la Justice, avec la diligence que vous lui connaissez, l'examen des projets qui restent sur le métier. Nous ne disposons malheureusement plus que de deux mois, avant les vacances d'été, c'est-à-dire que nous pourrions encore tenir six à dix séances au maximum, que nous consacrerons à l'examen des projets relatifs notamment à l'arriéré judiciaire, à la répression de la xénophobie, à l'emploi des armes, à la filiation.

Nous avons un travail considérable à accomplir et j'espère que M. le président du Sénat nous accordera le temps nécessaire pour nous permettre d'avancer dans nos travaux. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vandezande.

De heer Vandezande. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, naar aanleiding van de bespreking van deze begroting wil ik enkele problemen behandelen die, naar het mij wil voorkomen, van het grootste belang zijn.

In de eerste plaats — en dat heb ik verleden jaar ook gedaan — wil ik spreken over de ministeriële kabinetten.

Ik heb verleden jaar de uitwas van de omvang van de ministeriële kabinetten aangeklaagd en ik wil daar blijven op hameren. U hebt mij, Mijnheer de Minister, in 1980 het nut en de noodwendigheid ervan willen aantonen door de eigen taak van departement en kabinet aan te tonen. Ik zal u waarschijnlijk toch niet kunnen overtuigen, doch ik wens hier nogmaals mee te delen dat het bestaan ervan een grote factor van verspilling is en in feite neerkomt op het naast elkaar bestaan van twee administraties, namelijk het traditionele departement en het Amerikaanse *spoils-system*.

En de uitwas wordt steeds maar groter. De laatste twintig jaar is de omvang van het ministerieel kabinet vertienvoudigd. De traditionele administratie wordt gewantwoord en kan enkel nog uitvoeren wat gedicteerd wordt. Indien de minister, zoals hij verleden jaar beweerde, meent dat de kabinetten noodzakelijk zijn, dan durf ik hem toch vragen waarom deze kabinetten in Nederland niet bestaan. Ik wil niet beweren dat de minister geen recht zou hebben op enkele medewerkers, doch niet op een ganse administratie.

De heer Wyninckx. — Mijnheer Vandezande, ik vraag mij af of dit thema niet moet worden behandeld bij de bespreking van de begroting van de Diensten van de Eerste minister. Het gaat hier toch om een algemeen probleem.

De heer Vandezande. — Mijnheer Wyninckx, ik meen dat ik het recht heb, naar aanleiding van de bespreking van de begroting van Justitie, de aandacht te vestigen op dit punt. Ik zou dit van zelfsprekend bij elke begroting kunnen doen, doch ik zal mij beperken tot deze eenmalige tussenkomst in dit verband.

Een tweede probleem betreft de amnestie, of, nog beter, het wegwerken van de asociale gevolgen van de repressie.

In feite hadden wij liever deze zaak, wat ons betreft, in de Vlaamse Raad behandeld. In de commissie voor de Grondwetsherziening, namelijk bij de herziening van artikel 59bis van de Grondwet, heb ik voorstellen gedaan en amendementen ingediend om dit te bereiken. Tevergeefs. Dit werd afgewezen door degenen die zich later voorstander van het opruimen van de kwalijke gevolgen van de repressie verklaarden. Ook volksvertegenwoordiger Schiltz deed hetzelfde in de Kamer, doch eveneens zonder resultaat.

Bij de staatshervorming (de bijzondere wet) deed collega Van Ooteghem eveneens een poging, met hetzelfde resultaat. Alleen kreeg hij een mondelinge toezegging van Eerste minister Martens in deze vergadering, dat de Vlaamse Raad de zaak kon behandelen, hetgeen thans aan de gang is, en onder meer wordt een poging ondernomen door hen die er tijdens de grondwetsherziening tegen hadden gestemd.

Vandaar dat ik zo vrij ben deze zaak opnieuw te behandelen in deze vergadering, omdat ik getracht heb verleden jaar deze aangelegenheid te behandelen in alle sereniteit, zonder ook maar een zweem van antwoord te hebben ontvangen van de minister. Ik deed dit aan de hand van een in *De Standaard* geschreven artikel over twee flaminganten, Borms en Sevens, wier wegen en middelen uiteenliepen, hoewel zij door hetzelfde ideaal bezielde waren. Borms werd als een krukkent, zo dichtte de humanist Willem Elsschot, terechtgesteld in erbarmelijke omstandigheden.

Eén van de zonen van Sevens werd afschuwelijk door de Duitsers gemarteld, na verklikt te zijn door één van zijn vrienden. Ik ben zelfs niet gerechtigd dit woord te gebruiken, omdat de zogenaamde verklikker volgens de kriegsauditeur zou gehandeld hebben onder de druk van zware mishandelingen. De zaak werd geseponeerd. Beroepshalve, als ambtenaar, heb ik het dossier ingekeken en nergens enig spoor van mishandeling van de verklikker gevonden, evenmin als de vrienden die werden verhoord enig spoor van mishandeling hebben onderkend. Het komt mij niet toe een oordeel uit te brengen over dit seponeren, omdat ik de sfeer niet durf te veroordelen waarin alles is geschied.

Mijnheer de Minister, voor de enen heeft men de omzichtigheid niet gebruikt, die men wel voor de anderen aan de dag heeft gelegd. Ik weet waarover ik spreek, omdat ik ongeveer tien jaar in de statuten van nationale erkentelijkheid heb gewerkt en mij een oordeel heb gevormd over degenen die nu onverbloemd tegenstanders zijn van welke amnestiërende maatregel ook, hoewel zij destijds sfeer en omstandigheden hebben ingeroepen om een statuut van nationale erkentelijkheid te bekomen. Ik heb die sfeer en omstandigheden onderzocht en ik heb er rekening mee gehouden.

De collega's van de commissie voor de Volksgezondheid weten dat ik altijd heb gepleit voor het niet-sluiten van termijnen voor het indienen van het bekomen van een statuut. En velen onder u weten dat ik datzelfde in de openbare vergadering heb gedaan. Ik ben ervan overtuigd — en ik heb dat ook aan vaderlandslievende verenigingen geschreven — dat men in sommige gedeelten van het land te streng is geweest en ik ben bereid een voorstel van wet, strekkende tot herziening van die wetgeving, te ondertekenen.

Waarom durft men niet te erkennen dat er ook verschrikkelijke dingen zijn gebeurd na de bevrijding? Waarom erkent men niet openlijk dat de repressie een misbaksel is geweest en dat men er vooral in Vlaanderen gebruik van gemaakt heeft om de Vlaamse beweging opnieuw te treffen? Hoeveel zijn er niet geweest die zich door de anti-communistische oproep van de kerk vóór en tijdens de oorlog hebben laten meeslepen? Hoeveel zijn er niet geweest die, gegriefd door de schade aan de Vlamingen toegebracht in de openbare diensten of elders, deze onbillijkheden als motief voor hun daden hebben aangegrepen?

Wij zijn geen voorstander van amnestiërende maatregelen voor misdadigers van gemeen recht. Vaak verwijzen de tegenstanders naar gruwelijke daden om voornoemde maatregelen in discrediet te brengen. Er zijn ook instellingen die zich op de eigen borst moeten kloppen. Nog verleden jaar hoorde ik professor kanunnik Mertens van de Leuvense universiteit zeggen dat hij zich goed herinnert dat in de voorportalen van de kerken in 1942 een affiche hing met « Rome of Moskou ». Dat was overigens in de lijn van wat zij altijd predikten.

Uiteindelijk wil ik betogen dat de personen voor wie wij amnestiërende maatregelen vragen zich hebben laten leiden door diverse motieven. Bepaalde instellingen en het land zelf waarin wij leven hebben er vaak schuld aan.

Er is ontzettend leed geleden door hen die door de Duitsers werden gefolterd en door hen die door dit land zelf werden gefolterd na de bevrijding. En wanneer ik sommige collega's, die dit erkennen, hoor verkondigen dat de gevolgen van de repressie moeten worden opge-

lost door individuele maatregelen, dan geloof ik aan hun goede trouw, doch dan zou dit uitlopen op een vergissing.

Ik denk hier aan de maatregelen die op een bepaald terrein in 1953 werden genomen, namelijk de wetten van 24 december 1953 die het de ambtenaren mogelijk maakten weer in de administratie geïntegreerd te worden op voorwaarde dat zij op dat ogenblik in het bezit waren van hun politieke en burgerlijke rechten en na een gunstig advies te hebben bekomen van de verschillende opgerichte herzieningscommissies. De verschillende benoemingsoverheden (raden van bestuur voor parastatale instellingen en ministers voor ministeriële departementen) moesten na het advies te hebben ontvangen een beslissing nemen.

Ook hier heb ik beroepshalve alle dossiers met de eindbeslissing ingekeken. Ik weet dus waarover ik praat. Dat was dus het typisch voorbeeld van de oplossing, geval per geval. Welnu, ik ben werkelijk geschokt geweest door de verscheidenheid in rechtspraak, zowel per commissie als voor het geheel der commissies. Zo heb ik het meegeemaakt dat een persoon met een gunstig advies van de commissie toch buiten de administratie gehouden werd, terwijl een persoon met een ongunstig advies toch in de administratie geïntegreerd werd. Daarenboven kreeg iemand voor dezelfde feiten een gunstig advies in de ene commissie, doch een ongunstig in de andere. Tenslotte werden dezelfde feiten in de ene commissie gunstig geadviseerd en in de andere ongunstig, naargelang van de graad die men bekleedde. De eindbeslissingen varieerden nog meer en ik zal maar openlijk zeggen welk mijn indruk was. De eindbeslissingen waren ingegeven door politieke motieven. Zo werd een ambtenaar met een gunstig advies door een minister geweerd, wanneer hij niet tot zijn overtuiging behoorde, terwijl een ambtenaar met een ongunstig advies onmiddellijk geïntegreerd werd wanneer hij het geluk had tot de politieke overtuiging van de minister te behoren.

Dat is wat men noemt: de oplossing door individuele maatregelen. De ervaring heeft mij geleerd dat dit tot grote onbillijkheden leidt. Wij hebben overigens zelf het voorbeeld gegeven door voor de oplossing van de associële gevolgen van de repressie algemene maatregelen te nemen. In deze vergadering en ook in de Kamer werd een wet aangenomen, waarbij aan personen met beperkte straffen of die enkel maar op de lijst van de auditeur werden ingeschreven 10 pct. van de oorlogsschade zou worden uitbetaald, wanneer het ging om inwoners van de Oostkantons. Dat zijn algemene maatregelen. En toen het wetsontwerp aan de Raad van State werd voorgelegd, stelde de afdeling wetgeving van de Raad van State de vraag waarom die wetgeving niet werd uitgebreid tot alle personen in het land die zich in dezelfde omstandigheden bevonden. De regering antwoordde niet. Ik heb deze vergadering dezelfde vraag gesteld, doch bekwam evenmin een antwoord.

Welnu, Mijnheer de Minister, geachte collega's, ik heb deze tussenkomst in alle sereniteit willen houden. De meesten onder u zijn voorstanders van het nemen van individuele maatregelen en ik heb getracht u aan te tonen dat dit tot grote onrechtvaardigheden leidt. De oplossing bij individuele maatregelen leidt tot de toepassing van het adagium: *summum jus, summa injuria*.

Daarom heb ik gepleit voor algemene maatregelen en u zelf hebt er reeds fragmentarisch het voorbeeld van gegeven door het goedkeuren van de wet op de oorlogsschade aan private goederen ten voordele van de inwoners van de Oostkantons. Wij hebben onrechtvaardig gehandeld door hetzelfde voordeel te onthouden aan de inwoners van het hele land (in strijd met wat de Raad van State had geadviseerd).

Ik richt mij tot de hele vergadering om haar te vragen de billijkheid in deze aangelegenheid te betrachten, doch ik richt mij vooral tot de minister, die mij verleden jaar geen antwoord gaf in de vergadering van 19 november 1980. Ik hoop dat hij nu wel zal antwoorden. Ik geloof dat dit zijn plicht is.

Een ander probleem is het wetsontwerp op het bewaren van de privacy.

Van bij mijn intreden in deze Senaat in 1971 heb ik mijn ongerustheid uitgedrukt over datgene wat de Staat elk jaar inschreef in de begroting voor het inrichten en uitbouwen van het Rijksregister. Zo gaat het in dit land: vaak lopen de feiten voor op de werkelijkheid en de wettelijkheid. Immers, wat al misbruiken kunnen met dit Rijksregister, dat kan samenwerken met de Staatsveiligheid, niet in het leven worden geroepen? En nu in 1981 weten wij nog altijd niet hoe de personen in deze databanken behandeld of mishandeld worden.

In 1974 heeft de minister van het Openbaar Ambt ons naar het Rijksregister uitgenodigd en ik heb daar via de computer inlichtingen over mezelf gevraagd. Dit was nog vrij onschuldig. Alleen de namen van echtgenote en kinderen kwamen op het scherm en de geboortedata van allen. Hoe ze daarachter kwamen? Door een overeenkomst

met de gemeenten, die, zegt men op het Rijksregister, zijn aangesloten. De stad Leuven heeft mij nooit gevraagd of ze die gegevens mocht meedelen en daarenboven heeft ze dit nog gedaan aan verenigingen zonder winst oogmerk die door de Staat erkend zijn. Daar worden ook de wedden van het stadspersoneel uitgerekend en misschien nog veel meer.

Kan ik er wel van overtuigd zijn dat men mij in het Rijksregister in 1974 alles heeft meegedeeld over me zelf? Daarom maak ik me ongerust. Wij keuren maar begrotingen goed voor de oprichting van databanken — hier bedoel ik niet Credoc waarop de heer de Stexhe allusie maakte — en ondertussen zegt men dat men intens bezig is met een ontwerp op de privacy; er komt echter niets van in huis. De minister deelt in de Kamer op 22 april 1981 mee dat hij bij de Raad van State erop aandrong om het voorontwerp over de bescherming van de privacy te doen opschieten. En zo weet men het weer. Wanneer men zich in 1971 ongerust maakt, dan dringt men in 1981 bij de Raad van State aan om de onrust pogen weg te nemen. In 1991 zal men misschien klaar zijn met het wetsontwerp.

Mocht u daar aan twijfelen, dan geef ik u hier een uitspraak die ik in mijn documentatie heb teruggevonden. Ze komt van de heer Vanderpoorten, minister van Justitie in 1973. Hij verklaarde in de vergadering van donderdag 26 april 1973 het volgende: «Het is van zo groot belang dat de regering melding gemaakt heeft van maatregelen die getroffen moeten worden om de individuele rechten te vrijwaren. Door het aanstippen van het voorstel dat nu bij onze commissie voor de Justitie aanhangig is, heeft de heer Pierson gehandeld over de privacy. Ik had trouwens de eer het te ondertekenen, samen met de voorzitter en de heer Hambye. Ik zeg u dit maar om erop te wijzen dat maanden geleden reeds verschillende leden van de Hogere vergadering belangstelling toonden voor een zo belangrijke aangelegenheid.

Wij weten immers dat er meer en meer technische mogelijkheden bestaan om het individu te treffen in zijn geborgenheid; het woord privacy kan ik niet zeer juist in het Nederlands vertalen. Wij staan op die privacy en wij zullen er spoedig aandacht moeten aan besteden om te trachten het individu zowel tegen de overheid als tegen de medeburgers, gluurders, die hem eventueel zouden benadelen, te beschermen.»

Ziezo, dat was de heer Vanderpoorten. En ondertussen hebben wij maar kredieten goedgekeurd voor Rijksregisters en verschillende databanken, zonder enige wetgeving voor de bescherming van de privacy. In de regionale en centrale databanken zitten wij niet in de geborgenheid, zoals de heer Vanderpoorten het uitdrukte, maar in het raderwerk van de verborgenheid. Het enige wat de minister van Justitie ons acht jaar later zegt is dat bij de Raad van State aangedrongen wordt om het voorontwerp te doen opschieten. Het zal zo ver komen dat men op grond van de gegevens van de databanken op ons schiet. Mijnheer de Minister, zeg ons waarover u beschikt in de Staatsveiligheid, in het Rijksregister en toon het ons en geef ons de toelating om individueel ons eigen palmares te kunnen nagaan.

Over het wetsvoorstel tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden zullen we niet veel zeggen, tenzij dat wat daarover door collega Baert in de Kamer is gezegd. Met uw amendementen hebt u het oorspronkelijk voorstel-Glinne lelijk afgetakeld en hebt u bij wijze van spreken het opiniedelict ingevoerd. Daarover zullen we nog de gelegenheid hebben om in de commissie te praten. In elk geval moet u niet op ons rekenen om de goedkeuring te krijgen van een ontwerp, terwijl de Vlamingen in Brussel voortdurend het slachtoffer zijn van het puurste taalracisme, doch een amendement daarover hebt u gevraagd te verwerpen.

Meer wensen we daar niet over te zeggen. Wel dit: dat wij gekant zijn tegen iedere vorm van rassendiscriminatie. Wat u evenwel in uw ontwerp doet, gaat veel verder en is zelfs niet in overeenstemming te brengen met een parlementaire democratie. Dit werd duidelijk door collega Baert in de Kamer uiteengezet. Wij wensen niet als een kudde achter de regering aan te lopen. Wij zullen vragen de artikelen 3 en 5 van uw ontwerp aan de Raad van State voor te leggen. Ik zou het niet democratisch vinden indien u zich hiertegen zoudt verzetten. Bovendien beslist de voorzitter van deze vergadering over het recht om de Raad van State te consulteren.

Het ontwerp op de politierechtbanken is ingediend om de achterstand in de rechtbanken in te halen. U geeft meteen meer bevoegdheden aan de politierechtbanken, hopende daarmee de achterstand in te halen. Ik ben verheugd dat ook vele Kamerleden mijn mening thans delen.

In feite komt het neer op het verplaatsen van het probleem. Verleden jaar heb ik hier betoogd dat magistraten die ik heb geconsulteerd uw ontwerp voorstellen als een vrachtwagen die zijn lading elders is gaan halen en ze afkapt op een braakliggend terrein waar geen arbeiders aanwezig zijn. Inderdaad, waren er politierechters of vrederech-

ters genoeg, dan zou dit ontwerp vruchten kunnen afwerpen. Nu is het een illusie. De toekomst zal dit uitwijzen.

Ik verheug er mij over dat in de commissie voor de Justitie andere voorstellen naar voor werden gebracht, zoals de heer de Stexhe opmerkte, voorstellen die weinig of niets aan de Staat zullen kosten maar die er kunnen toe bijdragen de achterstand in te halen.

Ik zou nog over veel andere problemen kunnen spreken, namelijk de creativiteit van de strafrechters bij de bestraffing en ik denk hier onmiddellijk aan het vonnis van de correctionele rechtbank te Leuven van 30 mei 1980, verschenen in het *Rechtskundig Weekblad*. Het is hoogst nodig bij de herziening van het strafrecht rekening te houden met het feit dat de strafrechter niet alleen een repressieve taak heeft, doch ook een educatieve.

Ik zou kunnen spreken over het interneringsinstituut te Merksplas, waar de toestanden niet zo schitterend zijn, met dien verstande dat een geïnterneerde een hongerstaking is begonnen. Ik vroeg u om uitleg, doch tevergeefs. Er zou een memorandum zijn over de toestanden aldaar. Kunnen de parlementsleden dit document krijgen? Waarom werd de hongerstaker plots naar de gevangenis van Turnhout overgeplaatst? Ik geloof dat het niet te veel gevraagd is dat u over dit alles uitleg zoudt verschaffen.

Ik zou kunnen spreken over de beteugeling van de doping bij sportmanifestaties en u vragen hoe het thans staat in de rechtspraak. De beteugeling kan alleen doelmatig zijn indien een Belgisch vonnis ook gelding heeft in andere landen, wat een verdrag veronderstelt. Er werd destijds in Madrid overeengekomen dat de wetgevingen en de uitvoeringsbesluiten van de landen van de EEG zouden worden overgelegd aan de Raad van Europa ten einde tot eenvormigheid te komen. Heeft België dit gedaan?

Dit is weliswaar een zaak die gemeenschappelijk met de minister van Volksgezondheid moet worden geregeld, doch de beteugeling komt toe aan de rechterlijke macht. Een atleet die in België gestraft wordt wegens doping, kan ongestraft in andere landen deelnemen aan sportmanifestaties.

Tenslotte wou ik nog handelen — en dat lijkt me een belangrijke factor om de achterstand weg te werken — over de personeelsbezetting en het personeelsbestand. Ik zal dit doen uitgaande van mijn eigen gerechtelijk arrondissement, namelijk Leuven. Ik doe dit omdat ik in het *Beknopt Verslag* van de Kamer heb gelezen dat Mevrouw Ryckmans-Corin er zich over beklagt dat er in het arrondissement Nijvel voor een bevolking van 280 000 inwoners slechts negen rechters, voorzitters en ondervoorzitters zijn en acht substituten, terwijl er in Kortrijk en Brugge voor een iets geringere bevolking, respectievelijk eenentwintig en zeventien rechters, voorzitters en ondervoorzitters zijn.

Ik wil hier deze onjuistheden rechtzetten. Volgens het *Staatsblad* van 7 september 1976 had Nijvel voor 262 202 inwoners negen zittende en acht staande magistraten en Brugge voor 451 083 inwoners eenentwintig zittende en vijftien staande magistraten. Kortrijk tenslotte had voor 418 689 inwoners zeventien zittende en elf staande magistraten.

Dit wil zeggen dat Brugge 190 881 inwoners meer heeft dan Nijvel, met daarbij de zaken van het toeristisch seizoen, en Kortrijk 156 487 inwoners. Mevrouw Ryckmans zegt niet alleen de waarheid niet, doch verzijgt ook wijselijk de staande magistraten voor Brugge en Kortrijk. Men mag de publieke opinie niet voor het lapje houden.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Puis-je vous interrompre in instant, Monsieur Vandezande?

M. Vandezande. — Certainement.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Si vous tenez compte des vacanciers, pour l'arrondissement de Bruges, vous devez aussi tenir compte, pour l'arrondissement de Nivelles, des étudiants qui ne sont pas nécessairement domiciliés dans l'arrondissement et qui n'interviennent donc pas dans le chiffre de la population. Si votre calcul est exact, doublez le nombre des magistrats assis et debout et le compte y sera pour le Brabant wallon.

Ainsi donc, Mme Rijckmans a dit vrai.

De heer Vandezande. — Mevrouw Ryckmans-Corin beweerde dat de arrondissementen Kortrijk en Brugge minder inwoners tellen dan het arrondissement Nijvel, dat 280 000 inwoners heeft. Ik heb aange- toond dat deze beide arrondissementen bijna tweemaal zoveel inwoners hebben. Indien u dat ontkent, weet ik niet meer hoe men telt in dit Parlement.

Ik ben mij ervan bewust, collega, dat u voor Louvain-la-Neuve pleit, zoals u weet dat ik voor Leuven pleit. Wij kunnen dus van een gelijke basis uitgaan voor mijn vergelijking.

M. Ph. Moureaux, Ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles. — C'est ce qu'on appelle plaider chacun pour sa chapelle.

De heer Vandezande. — Wat nu Leuven betreft, dit arrondissement, waar bovendien nog een universiteit is gevestigd, heeft 404 315 inwoners, dertien zittende magistraten en negen staande magistraten. Wanneer men de gerechtelijke arrondissementen volgens bevolkingsdichtheid rangschikt, dan komt Brugge op de zevende, Kortrijk op de negende, Leuven op de tiende, Nijvel op de zestiende plaats. Verder moet een parketmagistraat in Nijvel slechts 37 457 inwoners bedienen, in Leuven moet hij 44 923 inwoners bedienen.

Verder heb ik nog een paar vergelijkingen en ik steun daarbij niet louter op communautaire aspecten.

In Turnhout heeft men eveneens dertien zittende magistraten voor 59 691 inwoners minder. In Hasselt heeft men eveneens dertien zittende magistraten voor 40 568 inwoners minder. In Kortrijk heeft men vier zittende magistraten meer voor 14 374 inwoners meer. In Bergen heeft men zes zittende magistraten meer voor 17 756 inwoners meer. Voor een meerbevolking van 33 000 inwoners heeft Bergen, vier magistraten meer dan Leuven, acht personeelsleden meer voor het parket van de correctionele rechtbank, vier personeelsleden meer voor de politierechtbank en zevenendertig leden meer van de gerechtelijke politie.

Voor een minderbevolking van 86 000 inwoners heeft Doornik één magistraat minder dan Leuven, twee personeelsleden meer op het parket van de correctionele rechtbank en acht leden meer voor de gerechtelijke politie.

Voor een minderbevolking van 151 000 inwoners heeft Verviers één magistraat minder, twee personeelsleden minder in de correctionele rechtbank, twee personeelsleden minder in de politierechtbank, en vier leden minder in de gerechtelijke politie.

Voor een minderbevolking van 151 408 inwoners heeft Namen twee magistraten minder dan Leuven, een gelijk aantal personeelsleden op de correctionele rechtbank, één personeelslid minder op de politierechtbank en vijftien leden meer voor de gerechtelijke politie.

Voor een minderbevolking van 155 000 inwoners heeft Nijvel twee magistraten minder, twee personeelsleden minder in de correctionele rechtbank, vijf personeelsleden minder in de politierechtbank en zes leden minder voor de gerechtelijke politie.

Deze cijfers duiden op het lichtzinnige van de uitspraak van Mevrouw Ryckmans-Corin. Ik zal niet beweren dat wanneer men de Vlaamse arrondissementen onderling vergelijkt alles in orde is. In elk geval staat vast dat men zich aan Waalse zijde niet te beklagen heeft. Het wordt echter meer dan tijd dat er een billijke verdeling komt tussen de rechtbanken onderling en tussen de Waalse en de Vlaamse. Indien men dat doet, dan is dit een factor van tewerkstelling in Vlaanderen en heeft men de billijkheid hersteld en dat was toch het doel dat u wilde nastreven, nietwaar, Mijnheer de Minister. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

M. le Président. — Mesdames, Messieurs, le président du Sénat est en réunion au sein de la commission ad hoc, chargée de donner un avis en matière de compétences des différentes assemblées.

J'ai attiré son attention sur le fait qu'il était 15 heures et que nous étions ainsi arrivés au moment du vote prévu à l'ordre du jour.

J'invite le Sénat à patienter quelques instants pour permettre à M. le président de revenir et de procéder aux votes. Si je donne la parole à l'orateur suivant, les votes risquent, en effet, d'être reportés d'une demi-heure.

Ik stel de Senaat voor om even te wachten op de voorzitter om over te gaan tot de stemmingen. (*Instemming.*)

M. Leemans reprend la présidence de l'assemblée

Je propose au Sénat d'interrompre ici la discussion pour procéder aux votes prévus à l'ordre du jour.

Ik stel de vergadering voor de bespreking hier te onderbreken om over te gaan tot de stemmingen die de agenda vermeldt. (*Instemming.*)

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN LANDBOUW VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1981

Stemming

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE L'AGRICULTURE DE L'ANNÉE BUDGETAIRE 1981

Vote

De Voorzitter. — Wij gaan over tot de stemming over het ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Landbouw voor het begrotingsjaar 1981.

Le vote commence.

De stemming begint.

— Il est procédé au vote nominatif sur l'ensemble du projet de loi.

Er wordt tot naamstemming overgegaan over het ontwerp van wet in zijn geheel.

130 membres sont présents.

130 leden zijn aanwezig.

93 votent oui.

93 stemmen ja.

35 votent non.

35 stemmen neen.

2 s'abstiennent.

2 onthouden zich.

En conséquence, le projet de loi est adopté.

Derhalve is het ontwerp van wet aangenomen.

Il sera transmis à la Chambre des représentants.

Het zal aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Ont voté oui :

Hebben ja gestemd :

MM. Adriaenssens, André, Bailly, Basecq, Bataille, Belot, Bogaerts, Bruart, Mme Buyse, MM. Canipel, Carpels, Chabert, Claeys, Cooreman, Coppens, Cornelis, Cugnon, Daulne, De Baere, De Clercq, Deconinck, De Graeve, Deleeck, Mme De Loore-Raeymaekers, MM. De Meyer, De Rore, De Seranno, De Smeyster, le chevalier de Stexhe, Deworme, Donnay, Dulac, le comte du Monceau de gendal, Egemeers, Féaux, Féris, Flagothier, Gerits, Gijs, Mme Gillet (Lucienne), MM. Goossens, Gramme, Guillaume (François), Hanin, Mme Hanquet, MM. Hostekint, Hubin, Kevers, Kuylen, Lallemand, Lambiotte, Lavens, Leclercq, Lindemans, Lutgen, Mme Maes-Vanrobaeys, MM. Mesotten, Meunier, Nauwelaerts, Mmes Nauwelaerts-Thues, Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Paulus, Mme Pétry, M. Piot, Mme Planckaert-Staessens, MM. Poulain, Poulet, Radoux, Mmes Remy-Oger, Rommel-Souvagie, MM. Seeuws, Smeers, Mme Smitt, M. Sondag, Mme Staels-Dompas, MM. Storme, Sweert, Tilquin, Toussaint (Théo), Mme Turf-De Munter, MM. Vandenabeele, Van den Eynden, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Wambeke, Verbist, Windels, Wyninckx et Leemans.

Ont voté non :

Hebben neen gestemd :

MM. Bascour, Bertrand, Boey, Bonmariage, Bril, Capoen, Cerf, Coen, Daems, de Bruyne, Decoster, De Rouck, de Wasseige, D'Haeyer, Gillet (Roland), Guillaume (Emile), Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Kenens, Lahaye, Maes, Mmes Mathieu-Mohin, Mayence-Goossens, MM. Moureaux, Nutkewitz, Pede, Peeters, Toussaint (Michel), Vandekerckhove, Van den Broeck, Van der Elst, Vanderpoorten, Vandezande, Van Ooteghem et J. Wathelet.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

MM. Gillet (Jean) et Jorissen.

M. le Président. — Les membres qui se sont abstenus sont priés de faire connaître les motifs de leur abstention.

M. J. Gillet. — J'ai pairé avec M. Busieu.

De heer Jorissen. — Ik ben afgesproken met de heer Lagae.

PROPOSITION DE LOI RELATIVE A LA VENTE DE CERTAINS OBJETS ABANDONNES

PROJET DE LOI ÉTABLISSANT LE TEXTE NEERLANDAIS DE LA LOI DU 3 MAI 1880 SUR LES ENQUÊTES PARLEMENTAIRES

PROJET DE LOI MODIFIANT, EN MATIÈRE DE PROCÉDURE PÉNALE, LES DÉLAIS DE RECOURS ET D'APPEL DES CAUSES A L'AUDIENCE

Vote

VOORSTEL VAN WET BETREFFENDE DE VERKOOP VAN
SOMMIGE ACHTERGELATEN VOORWERPEN

ONTWERP VAN WET HOUDENDE VASTSTELLING VAN DE
NEDERLANDSE TEKST VAN DE WET VAN 3 MEI 1880 OP
HET PARLEMENTAIR ONDERZOEK

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING VAN DE TERMIJNEN
VAN BEROEP IN STRAFZAKEN EN VAN DE TERMIJN
WAARIN OVER HET HOGER BEROEP UITSpraak WORDT
GEDAAN TER TERECHTZITTING IN DEZELFDE ZAKEN

Stemming

M. le Président. — Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur l'ensemble de cette proposition et de ces projets de loi.

Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over dit voorstel en deze ontwerpen van wet. (*Instemming.*)

— Er wordt tot naamstemming overgegaan over het voorstel van wet en de ontwerpen van wet in hun geheel.

Il est procédé au vote nominatif sur l'ensemble de la proposition de loi et des projets de loi.

130 leden zijn aanwezig.

130 membres sont présents.

Allen stemmen ja.

Tous votent oui.

En conséquence, les projets de loi sont adoptés.

Derhalve zijn de ontwerpen van wet aangenomen.

Het eerste zal aan de Koning ter bekrachtiging worden voorgelegd.

Le premier sera soumis à la sanction royale.

De andere zullen aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Les autres seront transmis à la Chambre des représentants.

Hebben aan de stemming deelgenomen:

Ont pris part au vote:

MM. Adriaensens, André, Bailly, Bascour, Basecq, Bataille, Belot, Bertrand, Boey, Bogaerts, Bonmariage, Bril, Bruart, Busieau, Mme Buyse, MM. Canipel, Capoen, Carpels, Cerf, Claeys, Coen, Cooreman, Coppens, Cornelis, Cugnon, Daems, Daulne, De Baere, de Bruyne, De Clercq, Deconinck, Decoster, De Graeve, Deleek, Delmotte, Mme De Loore-Raeymaekers, MM. De Meyer, De Rore, De Rouck, De Seranno, De Smeyter, le chevalier de Stexhe, de Wasseige, Deworme, D'Haeyer, Donnay, Dulac, le comte du Monceau de Bergendal, Egelmeeers, Féaux, Férier, Flagothier, Gerits, Gijs, Gillet (Jean), Mme Gillet (Lucienne), MM. Gillet (Roland), Goossens, Gramme, Guillaume (Emile), Guillaume (François), Hanin, Mme Hanquet, M. Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Hostekint, Hubin, Jorissen, Kenens, Kevers, Lahaye, Lallemand, Lambiotte, Lavens, Leclercq, Lindemans, Lutgen, Mme Maes-Vanrobaeys, M. Maes, Mmes Mathieu-Mohin, Mayence-Goossens, MM. Mesotten, Meunier, Moureaux, Nauwelaerts, Mme Nauwelaerts-Thues, M. Nutkewitz, Mme Pannels-Van Baelen, MM. Paque, Paulus, Pede, Peeters, Mme Pétry, M. Piot, Mme Planckaert-Staessens, MM. Poulain, Pouillet, Radoux, Mmes Remy-Oger, Rommel-Souvagie, MM. Seeuws, Smeers, Mme Smitt, M. Sondag, Mme Staels-Dompas, MM. Storme, Sweert, Tilquin, Toussaint (Michel), Toussaint (Théo), Mme Turf-De Munter, MM. Vandekerckhove, Vandenabeele, Van den Broeck, Van den Eynden, Van der Elst, Vanderpoorten, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbeke, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Oorteghem, Van Wambeke, Verbist, J. Wathélet, Windels, Wyninckx et Leemans.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE GOEDKEURING VAN DE
OVEREENKOMST INZAKE DE INTERNATIONALE HANDEL
IN BEDREIGDE IN HET WILD LEVENDE DIER- EN PLANTE-
SOORTEN, EN VAN DE BIJLAGEN, OPGEMAAKT TE WA-
SHINGTON OP 3 MAART 1973 ALSMEDE VAN DE WIJZI-
GING VAN DE OVEREENKOMST, AANGENOMEN TE
BONN OP 22 JUNI 1979

Stemming

Ann. parl. Sénat — Session ordinaire 1980-1981
Parlem. Hand. Senaat — Gewone zitting 1980-1981

PROJET DE LOI PORTANT APPROBATION DE LA CONVEN-
TION SUR LE COMMERCE INTERNATIONAL DES ESPECES
DE FAUNE ET DE FLORE SAUVAGES MENACEES D'EXTINC-
TION, ET DES ANNEXES, FAITES A WASHINGTON LE 3
MARS 1973 AINSI QUE DE L'AMENDEMENT A LA
CONVENTION, ADOPTÉ A BONN LE 22 JUIN 1979

Vote

De Voorzitter. — Wij gaan over tot de stemming over het geheel van het ontwerp van wet houdende goedkeuring van de Overeenkomst inzake de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantesoorten.

Het woord is aan de heer Lahaye voor een stemverklaring.

De heer Lahaye. — Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren, met enkele van mijn collega's zal ik mij bij de stemming over dit ontwerp onthouden, niet omdat wij tegen het principe zijn van de bescherming van wilde dieren; wij zijn daar absoluut voorstander van. De verzending van levende dieren moet beslist in de beste voorwaarden van verzorging, hygiëne en voedselvoorraad geschieden.

Wij stellen echter vast dat in de opsomming van de wilde dieren op pagina 34 van het verslag — opsomming die enkel in het Latijn is gemaakt, hoewel niet iedereen Latijn heeft gestudeerd en ik graag deze opsomming in het Nederlands en in het Frans had willen lezen — dieren voorkomen waarvan er in bepaalde Afrikaanse landen te veel zijn en waarvan de handel de enige bron van inkomsten is voor de bevolking. Die landen, die wij als ontwikkelingslanden helpen, zullen wij nu beletten dat zij ook wat verdienen aan hun buitenlandse handel.

Anderzijds wordt door dit ontwerp ook de pelshandel in ons land bedreigd. Dit zal zware gevolgen hebben, vermits de pelshandel in ons land verschillende honderden mensen tewerkstelt. Ik vraag dat u daaraan toch eens zou willen denken ook aan de meeste van de Belgische vrouwen van wie velen zekerlijk niet bij gebrek aan vellen, aan de pelsmantel zullen dienen te verzaken.

De heer Jorissen. — Men zal geen bokken meer mogen schieten in Afrika.

De Voorzitter. — Wij gaan over tot de stemming.

— Il est procédé au vote nominatif sur l'ensemble du projet de loi.

Er wordt tot naamstemming overgegaan over het ontwerp van wet in zijn geheel.

131 membres sont présents.

131 leden zijn aanwezig.

126 votent oui.

126 stemmen ja.

5 s'abstiennent.

5 onthouden zich.

En conséquence, le projet de loi est adopté.

Derhalve is het ontwerp van wet aangenomen.

Il sera transmis à la Chambre des représentants.

Het zal aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Ont voté oui:

Hebben ja gestemd:

MM. Adriaensens, André, Bailly, Bascour, Basecq, Bataille, Belot, Bertrand, Boey, Bogaerts, Bonmariage, Bruart, Mme Buyse, MM. Canipel, Capoen, Carpels, Cerf, Chabert, Claeys, Coen, Cooreman, Coppens, Cornelis, Cugnon, Daems, Daulne, De Baere, De Bondt, de Bruyne, De Clercq, Deconinck, De Graeve, Deleek, Delmotte, Mme De Loore-Raeymaekers, M. De Meyer, Mme De Pauw-Deveene, MM. De Rore, De Rouck, De Seranno, De Smeyter, le chevalier de Stexhe, de Wasseige, Deworme, D'Haeyer, Donnay, Dulac, le comte du Monceau de Bergendal, Egelmeeers, Féaux, Férier, Flagothier, Gerits, Gijs, Mme Gillet (Lucienne), MM. Gillet (Roland), Goossens, Gramme, Guillaume (Emile), Guillaume (François), Hanin, Mme Hanquet, M. Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Hoyaux, Hubin, Jorissen, Kenens, Kuylen, Lallemand, Lambiotte, Lavens, Leclercq, Lindemans, Lutgen, Mme Maes-Vanrobaeys, M. Maes, Mme Mayence-Goossens, MM. Mesotten, Meunier, Moureaux, Nauwelaerts, Mmes Nauwelaerts-Thues, Pannels-Van Baelen, MM. Paque, Paulus, Pede,

Peeters, Mme Pétry, M. Piot, Mme Planckaert-Staessens, MM. Poulain, Pouillet, Radoux, Mme Rommel-Souvagie, MM. Seeuws, Smeers, Mme Smitt, M. Sondag, Mme Staels-Dompas, MM. Storme, Sweert, Tilquin, Toussaint (Michel), Toussaint (Théo), Mme Turf-De Munter, MM. Vandekerckhove, Vandenaabeele, Van den Broeck, Van den Eynden, Van der Elst, Vanderpoorten, Vandezande, Vangeel, Vangronsveld, Vanhaverbele, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Ooteghem, Van Wambekke, Verbist, Waltniel, J. Wathélet, Windels, Wyninckx et Leemans.

Se sont abstenus :

Hebben zich onthouden :

Mme Bernaerts-Viroux, MM. Bril, Decoster, Gillet (Jean) et Lahaye.

ORDRE DES TRAVAUX

REGELING VAN DE WERKZAAMHEDEN

M. le Président. — Mesdames, Messieurs, je vous informe qu'en accord avec les intéressés, l'interpellation de M. Lagasse au Premier ministre, qui est prévue à notre ordre du jour, est reportée au jeudi 14 mai, à 15 heures. De même, l'interpellation de M. Cudell au secrétaire d'Etat à la Région bruxelloise est reportée également au jeudi 14 mai.

Par ailleurs, la commission du Travail parlementaire vous propose de réserver la semaine prochaine aux réunions des conseils de communauté et de région et de fixer comme suit l'ordre du jour du Sénat pour la semaine suivante :

Mardi 12 mai 1981, à 14 heures :

1. Projet de loi concernant l'exemption d'impôt pour un emprunt émis en Belgique.

2. a) Projet de loi contenant le budget du ministère de l'Intérieur de l'année budgétaire 1981;

b) Projet de loi ajustant le budget du ministère de l'Intérieur de l'année budgétaire 1980;

c) Interpellation de M. Dalem à M. Busquin, ministre de l'Intérieur et ministre de l'Education nationale, sur « le fonctionnement du service Hélicours ».

3. Proposition de loi modifiant l'article 49 des lois coordonnées sur l'emploi des langues en matière administrative.

4. Projet de loi contenant le budget du ministère des Travaux publics de l'année budgétaire 1981.

Mercredi 13 mai 1981, à 14 heures :

Reprise de l'ordre du jour de la séance de mardi.

Jeudi 14 mai 1981 à 14 heures :

1. Prise en considération de propositions de loi.

2. Reprise de l'ordre du jour de la séance de mardi.

3. Question orale de M. Dalem à M. Busquin, ministre de l'Intérieur et ministre de l'Education nationale, sur « l'indemnisation des dommages causés par les inondations du mois de juillet 1980 ».

A 15 heures : Votes nominatifs sur l'ensemble des projets de loi dont la discussion est terminée.

4. Interpellations :

a) De M. Lagasse au Premier ministre sur « les promesses non tenues en matière de réformes institutionnelles »;

b) De M. Cudell à Mme Goor-Eyben, secrétaire d'Etat à la Région bruxelloise, sur « la problématique de l'eau à Bruxelles ».

De la commission pour de Parlementaire Werkzaamheden stelt de volgende agenda voor : dinsdag 5, woensdag 6 en donderdag 7 mei 1981 worden vrijgehouden voor de raden.

De Senaat zal vergaderen op dinsdag 12 mei 1981 te 14 uur voor de behandeling van :

1. Ontwerp van wet betreffende de belastingvrijstelling voor een bijzondere lening uitgegeven in België.

2. a) Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken voor het begrotingsjaar 1981;

b) Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken voor het begrotingsjaar 1980;

c) Interpellatie van de heer Dalem tot de heer Busquin, minister van Binnenlandse Zaken en minister van Nationale Opvoeding, over « de werking van de dienst-Helihulp ».

3. Voorstel van wet tot wijziging van artikel 49 van de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken.

4. Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Openbare Werken voor het begrotingsjaar 1981.

Woensdag 13 mei 1981, te 14 uur :

Hervatting van de agenda van de vergadering van dinsdag.

Donderdag 14 mei 1981, te 14 uur :

1. Inoverwegingneming van voorstellen van wet.

2. Hervatting van de agenda van de vergadering van dinsdag.

3. Mondelinge vraag van de heer Dalem aan de heer Busquin, minister van Binnenlandse Zaken en minister van Nationale Opvoeding, over « de schadeloosstelling van de getroffen door de overstromingen van de maand juli 1980 ».

Te 15 uur : Naamstemmingen over het geheel van de afgehandelde ontwerpen van wet.

4. Interpellaties :

a) Van de heer Lagasse tot de Eerste minister over « de niet-gehouden beloften inzake institutionele hervormingen »;

b) Van de heer Cudell tot Mevrouw Goor-Eyben, staatssecretaris voor het Brussels Gewest, over « de waterproblemen in Brussel ».

Is de Senaat het met deze ontwerp-agenda eens ?

Le Sénat est-il d'accord sur cet ordre du jour ? (*Assentiment*.)

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1981

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1980

Hervatting van de behandeling

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET D'UN MINISTÈRE DE LA JUSTICE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1981

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE LA JUSTICE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1980

Reprise de la discussion

De Voorzitter. — Wij hervatten de behandeling van de ontwerpen van wet betreffende de begroting van het ministerie van Justitie.

Het woord is aan de heer Seeuws.

De heer Seeuws. — Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren Ministers, geachte collega's, met bijzonder veel belangstelling hebben wij in het uitstekend verslag van de heer Suykerbuyk namens de commissie voor de Justitie van de Kamer, kennis kunnen nemen van de uiteenzetting van de minister van Justitie waarbij wij de gunstige indruk opdeden een nieuw geluid te onderkennen in de benadering van deze problemen.

Heel in het bijzonder hebben wij met aandacht kennis genomen van de zienswijze van de minister onder meer aangaande de reeds vermelde studie van een voorontwerp van wet over de bescherming van het privé-leven waarvan, wegens de snelle vooruitgang van de informatica en de telematica, onverwijld met de behandeling moet worden begonnen.

Wij zijn inderdaad sinds lang van oordeel dat de bescherming van het privé-leven van de natuurlijke personen tegen de mogelijk abusieve, automatische verwerking van gegevens, moet worden gegarandeerd. Wij verzekeren de minister dan ook dat hij ter zake zeker op onze concrete medewerking zal kunnen rekenen.

Anderzijds willen wij de redenering volgen van de minister, waar hij waakzaamheid bepleit ten opzichte van bepaalde groepen die in onze samenleving zijn ontstaan en waarvan we inderdaad mogen stellen dat zij een bedreiging vormen voor onze democratie, maar waarbij hij anderzijds omzichtigheid bepleit om thans reeds aan een wijziging van de bestaande wetgeving op de privé-milities te denken, maar wel te waken over de strikte toepassing van deze wet en de rest van het beschikbare wettenarsenaal, die een efficiënte en een volledige beteugeling mogelijk zou moeten kunnen maken.

Wij hopen echter op de spoedige behandeling van het verslag van de bijzondere parlementaire commissie-Wyninckx over de ordehandhaving en de toepassing van de wet op de privé-milities. Wij hebben een aantal vergaderingen van deze commissie kunnen bijwonen en zijn ervan overtuigd dat de talrijke gegevens die over deze groepen,

die als privé-milities worden onderkend, werden verzameld, ons een duidelijker beeld zullen geven van de maatregelen die ter zake absoluut moeten worden genomen.

Wat de werkzaamheden van de commissies voor de Justitie van Kamer en Senaat betreft waarover ook de voorzitter van de commissie heeft gesproken, kunnen we vaststellen dat zij beide een belangrijke activiteit ontwikkelen doch meteen vragen wij ons af of de werkzaamheden wel voldoende op elkaar zijn afgestemd. Als we de lijst van de hangende ontwerpen en voorstellen in beide commissies na gaan, moeten we inderdaad vaststellen dat het bicameralisme ook hier niet altijd in zijn meest gunstige vorm wordt toegepast.

Toch werden een aantal belangrijke wetsontwerpen zeer recentelijk nog door beide Kamers goedgekeurd, zoals we ons ook verheugen in de wetenschap dat het onlangs door de Senaat goedgekeurde wetsontwerp op het erfrecht van de langstlevende echtgenoot, nu ook tijdens de eerste week van de maand mei in openbare vergadering van de Kamer wellicht zal worden goedgekeurd.

Daarnaast echter moeten in de Senaatscommissie voor de Justitie dringend een aantal belangrijke wetsvoorstellen en wetsontwerpen worden besproken en goedgekeurd, die ons meestal door de Kamer werden overgezonden.

Ik denk zeer in het bijzonder aan het reeds op 12 juni 1980 door de Kamer van volksvertegenwoordigers aangenomen wetsontwerp betreffende de uitbreiding van de bevoegdheid van de politierechtbanken — ook daarop heeft onze voorzitter zoëven gezinspeeld — ontwerp dat het nijpende probleem van de gerechtelijke achterstand in de behandeling van de dossiers toch voor een der' zou moeten kunnen oplossen.

Het ontwerp zou, zegt men, op tegenstand stuiten in de Senaat, maar ook wij zijn van oordeel dat het onverwijd zou moeten worden behandeld in de commissie, waar het trouwens deze week op de agenda stond.

Belangrijk zijn ook de wetsontwerpen betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieken waarvan nu weldra de eindbesprekingen en stemming in de Senaatscommissie kan worden verwacht.

Ook het wetsontwerp tot verlaging van de leeftijd van burgerlijke meerderjarigheid tot 18 jaar is noodzakelijk en draagt onze belangstelling weg. België bevindt zich op dat gebied in een archaïsche situatie. Wij willen ook aandringen op de behandeling van het ontwerp van wet op de vervaardiging van, de handel in en het dragen van wapens en op de handel in munitie, met betrekking onder meer tot de fameuze *long rifle 22*, die al zoveel verwoestingen aan mensenlevens heeft aangericht.

Tenslotte zijn we ook van oordeel dat het door de Kamer overgezonden wetsontwerp tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, dringend door de Senaat moet worden behandeld.

Ook, willen wij, samen met sommige collega's van de Kamer, betreuren dat de nieuwe wet op de huurovereenkomsten nog niet tot stand is gekomen. Nochtans is de huurwetgeving dringend aan herziening toe, maar het is te vrezen dat, zo er dit jaar geen nieuwe wet komt, men de bestaande wet zal moeten bijsturen, want op het ogenblik wordt de huurzeur in het gedrang gebracht, althans door sommigen, zoals we hebben gevreesd bij de bespreking in de Senaat over het ontwerp met betrekking tot de huurwetgeving voor 1981. Men zal zich herinneren dat wij toen bij de bespreking in de openbare vergadering onze verwondering en onze ongerustheid hadden uitgesproken over de in de Senaatscommissie voor de Justitie gevolgde procedure, die het risico inhield van een verwarring tijdens de bespreking, wat later aanleiding zou kunnen geven tot uiteenlopende interpretaties, onder meer inzake rechtspraak en rechtsleer.

We hebben helaas tijdens de jongste weken moeten vaststellen dat onze vrees niet ongegrond was en dat op het ogenblik de huurzeur door sommigen in het gedrang wordt gebracht. Onder meer artikel 5 van de wet, dat wij toen voor schrapping geamendeerd hadden, zet de deur open voor een veralgemeende indexering en ook de bepaling « wettelijke eisbare huur op 31 december 1980 » gaf reeds aanleiding tot de gevreesde betwisting.

Wij rekenen dus op de minister ten einde de idee woonzekerheid te beveiligen in de nieuwe huurwetgeving, waarbij het de bedoeling moet zijn om ook de economisch zwakkere de mogelijkheid te bieden om een degelijke woning tegen een betaalbare prijs te betrekken, met de nodige bescherming tegen een te gemakkelijke verbreking van het huurcontract, met de bepalingen van een huurprijs in verhouding tot de tegenprestaties en waardoor de eigenaar in staat moet zijn het patrimonium te onderhouden.

Ook wij zijn van oordeel dat bij de overgang naar een definitief stelsel, men vooral moet beletten dat de kleine huurder en bejaarde

personen van 65 jaar en meer, door uitzetting of opzegging door de eigenaar al te gemakkelijk op straat kunnen worden gezet.

Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, graag zouden we nog even uw aandacht willen vragen voor een viertal belangrijke onderwerpen die de inzet en de belangstelling van het parlementair werk ruimschoots verdienen.

Op de eerste plaats denk ik aan het wetsontwerp tot wijziging van een aantal bepalingen betreffende de afstamming en de adoptie, dat op 15 februari 1978 bij de Senaat werd ingediend en er toe strekt om elke discriminatie in het afstammingsrecht weg te werken. Wij dringen erop aan dat de Senaatscommissie de besprekingen, die in november 1979 werden opgeschort, terug zou opnemen en tot een goed einde brengen.

De voorzitter heeft erop gewezen en wij weten het natuurlijk wel, dat er in de Senaatscommissie prioriteiten moeten worden gelegd, ten einde te bepalen welke belangrijke ontwerpen voorrang krijgen. Doch het mag niet zijn dat dit als reden wordt aangevoerd om dit belangrijke wetsontwerp betreffende de afstamming en de adoptie, in de vergeetheid te duwen.

Dit geldt evenzeer voor het netelige probleem van de vrijwillige zwangerschapsonderbreking, waarvoor nog steeds geen millimeter vooruitgang is gemaakt. We waren onlangs pijnlijk verrast door de houding van een wisselmeerderheid die zich heeft gevormd tijdens de bespreking in de gemengde commissies van de Senaat, aangaande het daar aanhangig zijnde voorstel tot opschorting van de vervolgingen inzake zwangerschapsonderbreking. Het bleek zeer vlug dat over dit zo belangrijk onderwerp zelfs geen echt gesprek mogelijk bleek. Nieuwe voorstellen werden ondertussen ingediend, zowel voor een overgangsregeling als ten aanzien van een definitieve regeling tot schrapping van abortus uit het Strafwetboek, door het te beschouwen als een medische ingreep. We betreuren samen met anderen ter zake de houding van sommige parketten en hopen oprecht dat in deze Senaat, en meer in het bijzonder in de Senaatscommissie, een bespreking over een definitieve regeling van het probleem van de zwangerschapsonderbreking op gang kan worden gebracht, in alle sereniteit, zoals het hoort.

Een ander probleem dat de jongste tijd heel wat aandacht wekt, is dat van de kinderverwaarlozing en meer specifiek van de kindermishandeling. Nochtans is het probleem niet nieuw. Ook vroeger bestond kindermishandeling en werd het bestaan ervan onderkend: het potje werd evenwel bedekt gehouden onder verwijzing naar de private levenssfeer van het gezin en de verkeerde opvatting onzes inziens dat het om een marginaal verschijnsel zou gaan. Dat dit niet het geval is, bleek uit onlangs vrijgegeven cijfers over het aantal mishandelde kinderen, die zeker onthutsend kunnen genoemd worden. Dit probleem, dat wijst op de keerzijde van de medaille en op een van de zwakke plekken van onze moderne, beschaafde, zogenaamde hoogstontwikkelde maatschappij, waarin welvaart al te dikwijls verward wordt met welzijn, verdient de nodige aandacht zowel van de Senaat als van de minister van Justitie.

Bij de aanpak van dit probleem moet zeker sensatiezoekerij worden vermeden, maar de vraag mag wel worden gesteld naar de zin van een eng moraliserende en streng repressieve aanpak, waarbij dreigend gevaar wordt met het Strafwetboek. We hebben twijfels over deze aanpak omdat het slechts het symptoom bestrijdt en voorbijgaat aan de achtergronden die tot de mishandeling leiden. Op deze manier gaat men het probleem uit de weg.

Wij opteren voor een preventief en sociaal curatief beleid van de kindermishandeling, waarbij de oorzaken van het geweld zoniet worden weggenomen, dan toch deskundig worden opgevangen en begeleid. We weten dat huwelijksmoeilijkheden, financiële problemen, overgeprikkeldheid, stress in de arbeidssituatie en werkloosheid oorzaken zijn van kindermishandeling. Vaak zijn de schuldigen dan ook gelijktijdig slachtoffers en produkten van onze huidige maatschappij, waarbij vaak kan worden vastgesteld dat zij zeer dikwijls in hun jeugdjaren dezelfde problemen hebben gekend en dat het meestal gaat om een sociaal ook zwakke groep.

Onze aandacht moet dan ook gaan naar een sociaal curatief beleid, waarbij materiële hulp, sociale infrastructuur en deskundige begeleiding in de levensmoeilijkheden primeren.

Preventieve maatregelen die zich op dit vlak opdringen, zijn ons inziens een ruime seksuele voorlichting, het echt aanleren van voldoende middelen van een doeltreffend contraceptief gedrag bij de bevolking, een definitieve regeling van de zwangerschapsonderbreking om als laatste redmiddel het nare begrip « ongewenste kinderen » uit onze woordenschat te verbannen.

Dit alles komt in de eerste plaats ten goede aan de nieuwe generatie kinderen. Laten we dat vooral niet uit het oog verliezen. We weten immers, helaas, dat ongewenste kinderen risicokinderen zijn, die

nog vóór ze geboren zijn reeds beduidend minder kansen op geluk hebben. Ook de statistieken inzake mishandelde kinderen beklamenten dit op een schrijnende wijze.

Verder moet in dit verband ook dringend werk worden gemaakt van een wetgeving die de gelijkheid van alle kinderen, ongeacht hun afstamming, inhoudt.

Tenslotte zullen wij even stilstaan bij de herziening van de wet op de jeugdbescherming, waarvoor ook in de Kamercommissie voor de Justitie aandacht werd opgebracht. Meer bepaald willen we de aandacht trekken op de gebrekkige rol die de overheidsbesturen in het verleden hebben gespeeld inzake de voorziening van de noodzakelijke instellingen voor de opvang van de jongeren, die op last van de magistraten, naar die instellingen worden verwezen.

De wet van 8 april 1965 voorziet wel in de verschillende soorten privé- en officiële instellingen, doch de overheidsinfrastructuur ontbreekt grotendeels. In de Vlaamse gemeenschap bijvoorbeeld, zijn er meer dan 200 privé-instellingen met meer dan 6 000 bedden tegenover vier rijksinstellingen met enkele honderden bedden en een zeer bijzonder regime dat niet in de privé-sector bestaat.

Uit de statistieken van 1979 blijkt dat op een totaal van meer dan 16 000 geplaatste kinderen slechts één kind op veertig naar een rijksinstelling werd verwezen en tien op veertig naar pleeggezinnen, wat trouwens een gelukkige evolutie is. De rest kwam terecht, hoe kan het anders, in privé-instellingen. Zo rijst dan duidelijk de vraag naar de mogelijkheden van de vrije keuze door de zogenaamde pro-voogd.

Nochtans worden belangrijke bedragen besteed aan de jeugdbescherming, aangezien op de totale begroting van ruim 5 miljard, slechts enkele miljoenen gaan naar de algemene preventie en de werking van de jeugdbeschermingcomités, terwijl het overgrote deel gaat naar de plaatsing in instellingen. Daarom ook was onze vraag naar waarborgen inzake de vrije keuze in de geregionaliseerde materies die onder de persoonsgebonden aangelegenheden ressorteren, zo enorm belangrijk.

En dit brengt ons dan, Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister en geachte collega's, tot het besluit van onze tussenkomst.

Er werd in de Senaat een andere belangrijke stap gezet inzake de erkenning van de vrijzinnigheid, door hiervoor in de begroting een eerste bedrag in te schrijven en door de goedkeuring van een wet betreffende de subsidiëring van de niet-confessionele levensbeschouwelijke gemeenschappen in België, die het beide mogelijk moeten maken mettertijd een regeling uit te bouwen tot de tenlasteneming van de wedden en pensioenen van de lekenconsulenten.

Wij hopen oprecht dat de derde en definitieve stap nog tijdens deze legislatuur zal worden gezet, door de grondwettelijke erkenning van de vrijzinnigheid, door de wijziging van het grondwetsartikel 117, waarvoor onlangs nog een wetsvoorstel door collega Herman Vanderpoorten werd ingediend.

Tenslotte willen wij ons aansluiten bij de pleidooien in de Kamercommissie voor de Justitie om de toegankelijkheid van de rechtsbedeling voor elke burger te vergemakkelijken. Reeds herhaaldelijk hebben wij ervoor gepleit dat de taal van juristen en rechters vereenvoudigd en zo begrijpelijker voor de leek zou worden. Ook in het wetgevend werk, zouden we er zorg voor moeten dragen dat de teksten verstaanbaar worden gemaakt voor de rechtzoekenden. Wij verheugen ons erover dat de minister ter zake verschillende concrete initiatieven heeft aangekondigd en ook reeds heeft genomen. Hij mag ervan overtuigd zijn dat wij hem bij deze enorme taak zullen helpen, omdat het voor ons één van de middelen is om de kloof tussen de gerechtelijke wereld en de gewone burger te doorbreken en te overbruggen.

Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, de socialistische fractie zal de begroting van het departement voor de Justitie unaniem goedkeuren. (Applaus op de banken van de meerderheid.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Cooreman.

De heer Cooreman. — Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren Ministers, geachte collega's, in het *Staatsblad* van 8 april 1981 verscheen de wet tot aanpassing van de wedden van de titularissen van sommige openbare ambten en van de bedienaars van de erediensten. Na zeer veel jaren van geduld werden deze wedden dus lichtjes aangepast. Zoals afgesproken in de commissie voor de Justitie en in openbare vergadering, verscheen in hetzelfde *Staatsblad* de wet die de subsidiëring van de niet-confessionele levensbeschouwelijke gemeenschappen in België mogelijk maakt. Dit was een nieuw feit. In hetzelfde *Staatsblad* verscheen eveneens het koninklijk besluit tot uitkering van de toelage van 10 miljoen, ingeschreven op de begroting voor 1980, door aanduiding van het banknummer en de naam van degene die deze toelage zal ontvangen.

Wij protesteren daar niet tegen, integendeel, dit koninklijk besluit beantwoordt volledig aan de afspraken. Mijns inziens was er echter in de commissie afgesproken dat wij een toelichting zouden krijgen over de criteria die zullen worden gebruikt voor het toekennen van deze toelage.

In verband met het globale krediet wil ik er terloops ook op wijzen dat in de begroting voor 1981 een bedrag van 30 miljoen frank is ingeschreven. Dat is een verhoging met 20 miljoen, op een ogenblik dat men de mond vol heeft over besparingen. Daar zal ik echter niet over struikelen. De afspraak in de commissie voor de Justitie was wel dat wij zouden weten op welke manier deze gelden worden aangewend, want dit is een nieuw feit. Alle bedragen die tot nog toe door het ministerie van Justitie worden toegekend aan een erkende erediensdienst gaan, ofwel naar personen die duidelijk zijn aangeduid en erkend, ofwel naar toelagen voor gebouwen op basis van een dossier. Hier gaat het echter om een globale toelage aan een vereniging zonder winstoogmerk, met een bankrekening, zonder dat er enige beperking bestaat omtrent de aanwending. Ik geef dit louter ten exemplatieve titel. Men kan het geld dus gebruiken voor drukwerk. Men kan er andere verenigingen mee subsidiëren, men kan er personeelskosten mee betalen. Kortom, men kan er allerlei richtingen mee uit. Ik geloof dat het nuttig zou zijn dat wij zouden weten — en dat was toch de afspraak — volgens welke criteria deze gelden worden aangewend.

Aansluitend op de uiteenzetting van onze collega Seeuws zou ik even verwijzen naar het probleem van de zwangerschapsafbreking.

In de verenigde commissies voor de Justitie en de Volksgezondheid hebben wij dit probleem gedurende een aantal weken behandeld en met een meer dan voldoende meerderheid hebben wij ons uitgesproken tegen het voorstel van wet van onze collega Payfa.

De heer De Clercq. — En er is geen wisselmeerderheid voor.

De heer Cooreman. — Inderdaad, collega, er is geen wisselmeerderheid voor. Sinds vele weken wachten wij nu op het verslag van onze collega Goossens. Spijtig genoeg is hij vandaag afwezig. Het was afgesproken dat dit verslag zou worden opgesteld en ter goedkeuring aan de commissie zou worden medegedeeld. Ik geloof niet dat vandaag hieromtrent iemand enig verwijt treft; wij wachten eenvoudig op dit verslag.

De heer Vanderpoorten. — Er was wel een wisselmeerderheid.

De heer de Clercq. — Dit probleem is een zaak voor het Parlement, overeenkomstig de regeringsverklaring.

De heer Vanderpoorten. — Laten wij zeggen dat er geen andere meerderheid was dan die welke u lief is.

De heer De Clercq. — Ik spreek niet over liefde. (Gelach.)

De heer Cooreman. — Nu kom ik tot het essentiële punt van mijn uiteenzetting, namelijk het probleem van de rechtsbedeling. Dit probleem werd aangesneden in het uitstekende verslag van onze collega Suykerbuyk, het kwam ter sprake in de Kamer en verschillende collega's hebben het hierover vandaag ook reeds gehad. Ik wil het echter niet gewoon bij een klaaglied laten. Ik wil niet alleen onderstrepen dat men tot een onaantvaardbare achterstand is gekomen, maar ik zou ook concrete voorstellen willen doen om zonder al te veel uitgaven snel tot een oplossing te komen. Dat het probleem zeer erg is geworden wil ik verduidelijken met een enkel voorbeeld.

Vorige week verstuurde het Hof van beroep van Gent vaststellingen voor februari 1985. Dit wil zeggen dat mensen die een ongeval of een ander geschil hebben gehad, nadat ze eerst gedagvaard zijn geworden, nadat er een vonnis is geveld voor de rechtbank van eerste aanleg, dat hiertegen een beroep is aangetekend, nadat de beroepsakte werd ingediend, nadat de besluiten zijn gewisseld en nadat de zaak in staat is, men een vaststelling vraagt en dat pas na een ruime termijn het Hof van beroep meent dat deze zaak in februari 1985 zal kunnen worden behandeld.

Wat kan hier de bedoeling zijn? Misschien zullen bepaalde magistraten op dat ogenblik reeds gepensioneerd zijn. En bepaalde partijen zullen misschien al overleden zijn. Dat klinkt nogal macaber, maar wanneer een geschil ruim twee tot drie jaar aanhangig is en de betrokkenen krijgen op een bepaald ogenblik het heuglijke nieuws van de vaststelling, zeggende dat zij nog vier jaar moeten wachten, dan is dit niet van aard om het vertrouwen van de gewone burger in het gerecht te verstevigen. Het is dus absoluut noodzakelijk dat er daaraan wat gedaan wordt.

Mijnheer de Minister, een eerste suggestie houdt in dat u een oproep zou richten tot de korpsversten en met hen bespreken hoe de interne werking van de rechtbanken en hoven van beroep kan worden aangepast.

Ik zal enkele voorbeelden geven. Wanneer men naar rechtbanken en hoven van beroep gaat, zal men merken dat sommige zittingen reeds om halfelf gedaan zijn. Vorige week heb ik meegemaakt dat in een hof van beroep voor een zaak waarvoor de twee raadslieden 20 minuten hadden gevraagd 2 uur werden toegekend. Op deze zitting heeft men dan de dagvaarding, alle besluiten en het vonnis voorgelezen, waarna men vroeg te pleiten. De advocaten konden niet meer pleiten, want alles was al uiteengezet. Men moest toen de zitting sluiten nog voor elf uur omdat hier meer tijd was toegekend dan gevraagd.

Wanneer door ziekte van een van de raadsleden of door een andere oorzaak, zoals een akkoord, de zaak wegvalt, kan men geen vaststelling meer bekomen voor andere zaken, hoewel dat vroeger gemakkelijk kon. Dat wordt nu stelselmatig geweigerd. Ook dit brengt mee dat op veel zittingen tijd vrij komt. U zult begrijpen, Mijnheer de Minister, dat men gemakkelijk tot een akkoord wil komen wanneer men vier jaar moet wachten voor de behandeling van een zaak, al moet men veel toegeven. Dat is misschien het positieve van deze lange wachttijden. Mensen sluiten een akkoord af omdat zij misschien niet voldoende geduld hebben om te wachten maar helaas dikwijls met het spijtige gevolg dat zij veel te veel toegevingen doen om dat akkoord toch maar te bereiken.

Er zijn rechters die slechts één of twee zittingen per week houden.

Mijnheer de Minister, dit valt rechtstreeks onder uw bevoegdheid, en ik stel voor dat u een gesprek hebt met de korpsversten en een onderzoek instelt.

In het bedelen van de zaken zelf, in het toepassen van de schriftelijke procedure en in de indeling van het tijdsbestek zou ter zake heel wat vooruitgang kunnen worden gemaakt.

Een tweede suggestie betreft het aanpassen van de wettelijke rente.

Hierover heb ik vorig jaar een parlementaire vraag gesteld. Ik heb u toen gevraagd, Mijnheer de Minister, of het niet aangewezen ware de wettelijke rente vast te stellen op 10 of 12 pct. U hebt mij toen geantwoord dat men de zaak zou onderzoeken. Ondertussen zijn de maanden voorbijgegaan, en ik vermoed dat men deze kwestie wel degelijk heeft kunnen uitpluizen.

U weet dat er dienaangaande een wetsvoorstel bestaat van collega Bourgeois, maar de kwestie kan ook worden geregeld bij koninklijk besluit. Uw voorgangers hebben dat al gedaan in 1970 en in 1974, toen zij de renten brachten respectievelijk op 6,5 pct. en 8 pct.

Nu hebben bepaalde schuldenaars ingevolge een verkeersongeval of een levering van goederen er alle belang bij om een zaak uit te stellen, hoewel zij weten dat zij moeten betalen. Als men de fixatie krijgt over drie, vier of vijf jaar is dat bijna een aansporing om in beroep te gaan, want men wordt daardoor beloond. Ook dat doet het aantal zaken toenemen. De schuldenaars kunnen hun geld uitzetten tegen 17, 18 of 19 pct., terwijl zij na de veroordeling toch maar 8 pct. moeten betalen.

Het is de wens van velen deze rente op te trekken, en dat zou zeker tot gevolg hebben dat de voordelen van bepaalde partijen om in beroep te gaan verminderen.

De heer Vanderpoorten. — De fiscus vraagt een veel hogere rente aan de belastingbetaler.

De heer Cooreman. — Daarom zou 12 pct. op dit ogenblik zeker niet overdreven zijn.

De heer Vanderpoorten. — Ik ga volledig met u akkoord.

De heer Cooreman. — Een derde suggestie houdt in dat in principe kamers met alleenzettelende rechters mogelijk zouden worden.

Als men ver teruggaat in de geschiedenis blijkt dat er eerst kamers waren met vijf zettelende raadslieden, en dat dit aantal achteraf werd teruggebracht tot drie raadslieden, waaraan men tot nu toe absoluut vasthoudt. Ook in de hoven van beroep zou men, met akkoord van de partijen, kunnen overgaan tot een systeem van de alleenzettelende raadsheer. Daarvoor moet de wet echter worden gewijzigd. Ik heb trouwens dienaangaande ooit een voorstel ingediend. In ieder geval moeten in eerste aanleg de kamers met alleenzettelende rechters worden veralgemeend. Ik stel vast dat men zeer dikwijls met drie rechters zetelt in meestal zeer eenvoudige zaken. Bovendien blijkt in de praktijk dat in kamers met drie rechters meestal slechts één rechter het dossier kent. Ik veronderstel dat zij met drie het vonnis één onderzoeken

maar men zou toch het werk kunnen verdelen en aldus heel wat achterstand kunnen inlopen.

Er is ook de kwestie van de verantwoordelijkheid. De rechter moet zijn vonnis ondertekenen. Zijn zij met drie, dan staan er drie handtekeningen onder het vonnis. Indien er slechts één rechter zetelt en het vonnis blijft zes maanden uit, dan weet men aan wie dit ligt. Staan er vergissingen in het vonnis — rechters zijn ook mensen —, dan weet men bij wie men daarvoor terecht kan. Het is trouwens een gezond principe dat iedereen de verantwoordelijkheid draagt voor zijn daden.

Zonder enige wetswijziging maar mits het reglement van de rechtbanken wordt aangepast, zou men een aanzienlijke verbetering tot stand kunnen brengen.

Een volgende suggestie — en hier sluit ik aan bij vorige uiteenzettingen — betreft de verkeersrechter of de uitbreiding van de bevoegdheden van de politierechtbank.

Mijnheer de Minister, zoals in de commissie wil ik, ook in openbare vergadering, beklemtonen dat ik in principe niet gekant ben tegen een aanpassing van een aantal artikelen in de wet. Ik zal daarop trouwens nog terugkomen. Ik ben wel gekant tegen het ontwerp zoals het thans voorligt omdat het te omvangrijk is, te ingrijpend wil wijzigen, zware financiële lasten oplegt aan de Staat en geen fundamentele oplossing van het probleem inhoudt.

In dit ontwerp komen echter ook een aantal zeer goede bepalingen voor, bijvoorbeeld waar de politiecommissaris wordt vervangen door de substituut van de procureur des Konings.

Mijnheer de Minister, in uw begroting is een bedrag van 77 miljoen ingeschreven — bedrag dat elk jaar stijgt zoals alle bedragen trouwens die betrekking hebben op wedden en lonen —, dat bestemd is voor de teruggave aan de gemeenten van hun aandeel in de wedde van de politiecommissaris. Met andere woorden, de Staat, bij monde van het ministerie van Justitie, betaalt aan de gemeenten waar de politiecommissaris zetelt als ambtenaar van het openbaar ministerie bij de politierechtbank een deel van de wedde van de politiecommissaris terug. Dit vertegenwoordigt dus voor 1980 een bedrag van 77 miljoen. Indien men de politiecommissaris zou vervangen door de substituut van de procureur des Konings — zoals trouwens oorspronkelijk in het Gerechtelijk Wetboek was bepaald en alleen bij overgangsmaatregelen de politiecommissaris bij de politierechtbank bleef — zou men dit bedrag niet langer aan de gemeenten verschuldigd zijn en zou men dit kunnen besteden aan de magistraten. Dit zou ook een belangrijke verbetering zijn voor de werking van de politierechtbanken, aangezien nu voor elke zitting een andere politiecommissaris optreedt. Bovendien lokt de huidige toestand kritiek uit bij de burgemeester, daar het dikwijls gebeurt dat men in de gemeente zegt dat de politiecommissaris naar het parket of naar de rechtbank is, terwijl men daar beweert dat de politiecommissaris niet aanwezig is omdat hij op de gemeente is.

In elk geval is de huidige toestand ondoorzichtig, en geeft hij aanleiding tot heel wat moeilijkheden en tot een grote verscheidenheid bij het instellen van vervolgingen. Wanneer men eenvoudig deze overgangsbepaling schrapt in het Gerechtelijk Wetboek, komt men tot de benoeming van substituten. Op die manier zouden meer mensen aan het werk kunnen zonder dat zulks meeruitgaven voor de Staat meebrengt, wat vooral in een tijd van grote werkloosheid belangrijk is.

Ik ben ervan overtuigd dat zodra deze regeling van kracht is, de meeste procureurs des Konings bereid zullen zijn alle kleine ongevallen of ongevallen met zeer lichte gevolgen te contraventionaliseren en te laten behandelen voor de politierechtbank zodat op die manier niet alleen de correctionele rechtbanken zullen worden ontlast maar eveneens de hoven van beroep op strafgebied.

Dit is wat het ontwerp in verband met de verkeersrechters hoofdzakelijk beoogt en dat kan worden bereikt op een eenvoudige en snelle wijze.

Verder suggereer ik de kaders van de hoven van beroep voor een termijn van drie jaar uit te breiden.

De heer Vangeel. — Maar dan moeten de rechters eerst meer dan één of twee zittingen per week houden.

De heer Cooreman. — Men kan de zittingen aanpassen.

U zult onmiddellijk begrijpen waarom ik dit voorstel doe. Kamer en Senaat hebben een wijziging aangebracht aan de Grondwet, die naar mijn oordeel overbodig was, en waarbij men het emeritaat anders kan inrichten. De bedoeling was de leeftijds grens van de magistraten terug te brengen van 70 tot 67 of 65 jaar. Ik heb trouwens indertijd een wetsvoorstel in deze zin ingediend. Wij hebben immers

ging van de Liga voor de Rechten van de Mens en waarmee een beetje te veel hooi op de vork werd genomen in de zin dat een aantal zaken worden beschermd waarvan moet worden gezegd dat de inbreuken erop niet op hetzelfde niveau liggen. Verkeerde inlichtingen immers die in een databank zijn opgenomen en verkeerde inlichtingen over een persoon die van de éne databank naar de andere worden overgezonden is een ernstige inbreuk en geeft een vertekening van de reputatie van de betrokkene terwijl het maken van overdreven publiciteit, het thuis-bezorgen van een aantal publicitaire geschriften misschien wel vervelende zaken zijn en allicht ook een inbreuk op het privé-leven betekenen in zover men om sommige van die druksels niet heeft gevraagd maar die laatste inbreuken hebben zeker niet de intensiteit van de eerste.

In het wetsontwerp zijn die kleine inbreuken niet meer opgenomen. We kunnen zeggen dat de kleine takken van een nogal warrige boom werden afgesneden. In het ontwerp zijn twee hoofdstukken. Het éne handelt over het «gluren» en de af luisterpraktijken en het andere over de databanken waarbij de grootst mogelijke bescherming van de particulier, van de burger wordt in acht genomen.

Er zijn verschillende etappes bij het gebruik van de databanken. Allereerst is er de oprichting van de databank. Dan volgt het verzamelen van de gegevens. Er is vervolgens de verwerking van de gegevens en eventueel de verspreiding van de gegevens door het «connecteren» van de verscheiden databanken of door het overhevelen van bepaalde gegevens van de éne naar de andere databank.

Na rijpe studie is het departement van Justitie tot het besluit gekomen dat de grootst mogelijke bescherming van het privé-leven erin bestaat om de bescherming te verzekeren van bij de oprichting van de databank.

Er moet dus niet zo maar akkoord worden gegaan met de feitelijke toestand zoals hij reeds geëvolueerd was. Er waren inderdaad in de privé-sector en ook in de openbare sector een aantal databanken waarvan het bestaan hoogst betwistbaar was. Daarom heeft het ontwerp-Vanderpoorten, dat werd ingediend in mei 1976, bepaald dat alle databanken een toelating moeten hebben om te worden opgericht. Die toelating moest worden verstrekt door een commissie die de grootst mogelijke onafhankelijkheid aan de dag kon leggen en deze laatste werd uiteraard gerealiseerd door deze commissie onafhankelijk te maken van de uitvoerende macht. Dit betekent dat de leden van de commissie, die de toelating zou verlenen om databanken op te richten, zouden worden verkozen door het Parlement. Er was een mogelijkheid van beroep. Er was ook in overgangsmaatregelen voorzien waaraan de bestaande databanken zich binnen het jaar moesten onderwerpen. Dat, wat betreft de databanken van de privé-sector en alle databanken van de openbare sector die niet bij wet waren opgericht. Deze waren uitgesloten omdat men uitging van de idee dat een wet altijd bij machte is een andere wet te wijzigen en omdat een wet waarbij een databank zou worden opgericht en waarbij tegelijkertijd wordt gezegd dat de databank vrijgesteld wordt van een toelating van de commissie, uiteraard volkomen wettelijk zou zijn geweest.

Daarom heeft men voor de databanken van de openbare sector, die bij wet werden opgericht, het systeem uitgewerkt dat de ontwerpen en voorstellen die tot een dergelijke oprichting moesten leiden, zouden worden onderworpen aan het verplicht advies van de commissie die voor de oprichting van de andere databanken toelating gaf. Dit ontwerp werd ingediend, is verscheidene malen van verval ontheven en ligt momenteel ter discussie voor — als een van de vele belangrijke onderwerpen — in de Senaatscommissie voor de Justitie. Men kan aanvoeren dat men dit ontwerp reeds lang ter hand zou hebben moeten nemen. Wij weten allen dat er vele oorzaken zijn voor deze vertraging. Er zijn immers nog een aantal andere belangrijke ontwerpen ingediend. Daarenboven zijn verscheidene leden van de commissie voor de Justitie ook lid van de commissie voor de Herziening van de Grondwet. Hoe dan ook, het is één van de belangrijke documenten die bij het bureau van de Senaat zijn ingediend en die in de commissie voor de Justitie worden besproken.

Uw initiatief zal er integendeel in bestaan dit belangrijk ontwerp te amputeren. Vergis ik mij, Mijnheer de Minister, wanneer ik vermoed dat van die commissie afstand zal worden gedaan, dat zal worden afgezien van de voorafgaandelijke toelating om databanken bij wet op te richten en om bestaande databanken te wettigen, dat er geen verplicht advies zal moeten zijn omdat er geen onafhankelijke commissie zal bestaan? Er zal weliswaar inzage recht zijn van de particulier in de databanken, en ook in correctierecht hebben wij voorzien. Maar de fundamentele, onmiddellijke en voorafgaandelijke garantie van de particulier, dat wil zeggen de toelating tot het oprichten van databanken en het niet-berusten in feitelijke toestanden, in feitelijke niet-wettelijke en ook niet-wettelijke en niet-gerechtigde toestanden, zal eruit verdwijnen.

Er zijn momenteel een aantal databanken die functioneren. Men heeft het Rijksregister officieel nog nooit operationeel gemaakt. Het Rijksregister is echter operationeel en het wordt gebruikt. Er zijn op het ogenblik gemeenten die meer dan dertig inlichtingen per persoon hebben, terwijl men er volgens de wet slechts zeven zal mogen hebben. Er zijn op het ogenblik gemeenten die de inlichtingen die zij bezitten, doorgeven aan niet-officiële instanties. Dit is niet toegelaten.

Ik geef grif toe dat het hoog tijd is orde op zaken te stellen. Men moet nu echter niet beweren dat men de bescherming van het privé-leven ter harte neemt. Men laat integendeel een aantal belangrijke garanties teloorgaan. Met die achteruitgang van de bescherming van het privé-leven kan onze fractie natuurlijk niet instemmen.

In een document van de Liga van de Rechten van de Mens heb ik gelezen dat er geen connectie is tussen de databank van de rijkswacht en die van de gerechtelijke politie. Deze samenwerking moet onder ogen worden genomen. Zij hoort niet thuis bij de bescherming van het privé-leven van de burger, zoals de liberalen die opvatten.

De heer Boey, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

De tweede aangelegenheid waarover ik het wil hebben, is de voortijdige afbreking van de zwangerschap. De verenigde commissies voor de Justitie en de Sociale Aangelegenheden, vroeger de commissies voor de Justitie en de Volksgezondheid, hebben een aantal vergaderingen aan dit probleem gewijd. Ik zou niet willen beweren, zoals een collega in die commissies indertijd, dat de progressieven en de reactionairen nu worden geteld. Men is er immers nog niet toe gekomen deze zaak ten gronde te bespreken. Onze fractie stemde in die commissies tegen het voorstel-Payfa omdat het niet handelde over de grond van de zaak. Het voorstel-Payfa ging niet over de inmenging van de wetgevende macht in de rechterlijke macht, zoals het vroeger verworpen voorstel van de heer Risopoulos, maar het was integendeel een *diminutio capitis* van de Senaat zelf, van de wetgevende macht zelf.

Indien men in dit land niet meer wil leven onder de huidige wet, maar terzelfder tijd niet weet hoe deze wet te veranderen, moffelt men maar een aantal artikelen weg zodat de rechterlijke macht ze niet meer kan terugvinden. Met dit spel gaat onze fractie niet akkoord. Met een dergelijke handelwijze is daarenboven een serene aanpak ten gronde van dit zo delicate probleem niet meer mogelijk. Men zou zodoende de bestaande toestand steeds een beetje verlengen en telkenmale de discussie ten gronde uit de weg gaan.

Deze discussie ten gronde is nochtans hard nodig en moet zo spoedig mogelijk worden gevoerd. Men heeft immers het Nederlandse voorbeeld, waar een wet op de zwangerschapsonderbreking nu is goedgekeurd, maar waar de termen van die wet reeds zijn voorbijgestreefd door de feitelijke toestand. Het zou jammer zijn hier in dezelfde fout te vervallen.

Als men het probleem ten gronde behandelt, zal men kunnen oordelen wie de progressieven en wie de reactionairen zijn. Men mag dan wel progressief niet gelijkstellen met het onmiddellijk afwijzen van een aantal ethische waarden en met het propageren van de onverantwoordelijkheid in ons wetsbestel.

Tenslotte wil ik spreken over een probleem dat samenhangt met de jeugdbescherming. U zult mij misschien antwoorden, Mijnheer de Minister, dat de jeugdbescherming niet meer tot uw bevoegdheid behoort. Ik weet dat deze aangelegenheid aan de gemeenschappen werd toebedeeld. De wijziging van de wet op de adoptie en de eventuele wijziging van de wet op de jeugdbescherming zal echter steeds van uw departement afhangen.

In 1977 bestudeerden wij welke kinderen werden opgenomen en verbleven in de tehuizen van de jeugdbescherming van Justitie. Wij hadden een goede relatie opgebouwd met het departement van Volksgezondheid en van hen bekomen dat zij hetzelfde deden in hun tehuizen. Zo zouden wij kunnen zien welke van de 35 000 kinderen in beide soorten van tehuizen, er niet thuishoren, omdat zij eventueel naar het eigen gezin kunnen terugkeren of voor adoptie in aanmerking komen. Ik weet wel, het gaat hier niet over de helft van de kinderen, misschien zelfs niet over een vierde van de kinderen, maar toch om een bepaald aantal kinderen. Wij weten, en dat hangt een beetje van de specialiteit van de instelling af, dat er voor sommige instellingen een overschot is en voor andere een tekort. In sommige gevallen komt men tot de spijtige toestand dat de kinderen er zijn voor de instellingen en niet langer de instellingen voor de kinderen.

De heer Seeuws. — Zeer juist.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Deze rekening was men in 1977 aan het maken. Men wilde nagaan of sommige kinderen niet naar het eigen gezin konden terugkeren of in een adoptiegezin wor-

den opgenomen. Ik zou het jammer vinden als men het indertijd op gang gebrachte gesprek niet voortzet, zeggend omwille van de regionalisatie of de communautarisering.

Er bestaan nog banden en u, Mijnheer de Minister, bent nog altijd bij machte een gesprek op gang te brengen tussen de verschillende departementen, zowel van de Vlaamse als van de Franse gemeenschap, als van Volksgezondheid. Ik zou het jammer vinden dat dergelijk project uit de hand loopt of dat men het uitstelt en de staatshervorming aanvoert als verkeerd motief om zulk genereus opzet niet uit te voeren. Mag ik u vragen, Mijnheer de Minister, daaraan de nodige aandacht te besteden. (*Applaus op verschillende banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Storme.

De heer Storme. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, blijkens het Kamerverslag waarnaar herhaalde keren werd verwezen, heeft de minister van Justitie terecht zijn bekommernis uitgedrukt met betrekking tot de rechtsstaat en hierbij voornamelijk de nadruk gelegd op de bescherming van het privé-leven, het optreden van bepaalde groeperingen en de strijd tegen het racisme.

Dit alles is belangrijk, maar deze elementen, raken, naar mijn gevoel, de essentie van de rechtsstaat niet. Een rechtsstaat wordt in de eerste plaats gegarandeerd door de overheid zelf die het voorbeeld moet geven.

Aansluitend bij mijn vorige uiteenzetting van zes maanden geleden — dit is nu eenmaal fataal als men de begrotingen omringend in een korte termijn moet behandelen — zou ik willen vaststellen dat wij meer en meer terecht komen in een Staat die voor een deel zijn verplichtingen niet nakomt. Men zou deze Staat op dit gebied kunnen karakteriseren als een «Etat fraudeur». Deze overheidsfraude gebeurt op tal van niveaus. Ik zal daarvan vijf reeksen voorbeelden aanhalen die liggen op het vlak van de wetgeving, de rechterlijke macht, de uitvoerende macht en de internationale verbintenissen.

In de eerste plaats stellen wij vast dat de uitvoerende macht zelf bepaalde door de wetgever aangenomen wetten niet uitvoert. Een frappant voorbeeld daarvan is de wet van 9 april 1980 op de stagevergoeding; na één jaar werd deze door de wetgevende macht aangenomen wet nog steeds niet uitgevoerd.

Een tweede terrein is dat van de wetgeving.

De voorzitter van onze commissie, de heer de Stexhe, heeft erop gewezen dat wij door tal van omstandigheden, onder meer de institutionele hervormingen van vorig jaar niet meer adequaat, behoorlijk en tijdig de legistische taak van het Parlement kunnen uitvoeren. Dit brengt het vertrouwen in de wetgever ten zeerste in het gedrang.

Ik voeg eraan toe dat een behoorlijke vormgeving aan de inhoud van de opties die werden genomen, sinds jaar en dag behoort tot de specifieke opdrachten van het departement van Justitie.

Als *garde des sceaux* moet de minister ongetwijfeld alles in het werk stellen om de kwaliteit en de legistische vormgeving van de wetgeving te verzekeren, te behouden of te verbeteren.

Mijn vragen zijn de volgende. Wat wordt op dit vlak ondernomen in het departement? Wat verricht de dienst voor de wetgeving daar? Welke initiatieven zouden moeten worden overwogen om de techniek van ons wetgevend werk te verbeteren? Moet het Parlement niet in de eerste plaats de grote opties bepalen en de legistische uitwerking toevertrouwen aan een groep specialisten in en buiten het Parlement?

Mijnheer de Minister, graag kreeg ik op deze vragen een antwoord van u.

Een derde reeks voorbeelden betreft de werking van onze rechterlijke macht.

Het is sinds jaren tot in den treure van op deze tribune herhaald dat de rechterlijke macht in haar totaliteit niet meer behoorlijk functioneert; het gaat hier niet alleen om de magistratuur maar ook om de advocatuur en om al degenen die bij het gerechtelijk gebeuren zijn betrokken.

De heer Cooreman heeft opnieuw een frappant voorbeeld aangehaald toen hij het had over de fixaties voor het Hof van beroep te Gent tegen 1985! Bij een aantal andere hoven van beroep is de situatie niet zoveel beter.

Dit alles brengt het vertrouwen in Justitie in gevaar, en dit is volgens mij nog veel erger dan een tanend vertrouwen in de wetgever. Wetten kan men nog wijzigen, maar aan een rechterlijke uitspraak die definitief is geworden, kan niet meer worden geraakt.

Redenen voor deze achterstand werden, ook weer sinds jaar en dag, toegelicht. Ik wil het geduld van deze vergadering niet op de proef stellen met opnieuw alles wat daarover werd gezegd te herhalen. Ik zal evenmin spreken over de remedies. Collega Cooreman

heeft een aantal pertinente voorstellen geformuleerd. Mijnheer de Minister, wij hopen volgende week in de commissie voor de Justitie van de Senaat daar meer uitvoerig en in detail op in te gaan. Toch lijkt het mij nodig te vragen wat er in al die jaren aan werd gedaan.

Ik zou nochtans op één belangrijke remedie willen wijzen: verbetering van de kwaliteit van degenen die in de magistratuur worden benoemd. De verder schrijdende politisering van de benoemingen in het rechterlijk ambt kan deze kwaliteit beslist niet dienen.

Jan Baptist Verlooy, de Brusselse advocaat die op het einde van de 18e eeuw het vandaag nog veel geciteerde, en toen opmerkelijke boekje schreef over *D'onacht van de Nederlandse taal*, en die over nog andere merkwaardige dingen schreef, heeft toen reeds gewaarschuwd op een bijzonder kleurrijke wijze voor de kwaliteitsvermindering van de magistratuur. Hij schreef dat het gevaar bestaat, dat wij te maken krijgen met «des bons avocats et des mauvais juges, que les ânes jugeront les renards, et que pour l'avenir, le pays sera très mal gouverné».

Dit moet dringend worden verholpen. Ik verwijs in dit verband naar het voorstel dat de heer Poulet heeft ingediend, met het oog op het uitdenken van mechanismen om deze voortschrijdende politisering tegen te gaan. Wij moeten daarover dringend beraadslagen, want op het ogenblik neemt de politisering van de benoemingen een ongehoorde vlucht, zodat bijna het niveau van de volledige politisering van de jongste reeks ambtenaarsbenoemingen is bereikt. De adviezen van de korpsoversten en van andere personen die ter zake moeten worden geraadpleegd, worden nog hoofdzakelijk gebruikt als alibi om bepaalde personen niet te benoemen. Het proces van destabilisatie van de rechterlijke macht is ten volle ingezet. Dit moet worden omgeboogen, wil men vermijden dat de rechterlijke macht tegen het jaar 2000 elk vertrouwen zal hebben verloren.

Een vierde punt betreft het eveneens jaarlijks terugkerend treurlied dat de budgettaire mogelijkheden voor een adequaat justitiebeleid ontoereikend zijn om een rechtsstaat in stand te houden. Mag ik er nogmaals aan herinneren dat de rechtsbedeling en de postbedeling in dit land elk circa 1,5 pct. van de staatsbegroting bedragen? Dit is een beschamende situatie.

In het vijfde en laatste punt van mijn betoog, wil ik erop wijzen dat België zijn internationale verbintenissen niet nakomt. In het kader van de Benelux liggen tal van ondertekende verdragen sinds jaren te wachten op een goedkeuring door het Parlement, wegens de niets zeggende bewering dat er in België omtrent deze verdragen «opmerkingen» bestaan. Dit is alles wat daarover sedert jaren wordt gezegd en dit vinden wij trouwens ook terug in het verslag van de heer Suykerbuyk. Eén voorbeeld om dit te illustreren: op 30 juni 1971, dus tien jaar geleden, werd het Beneluxontwerp op de nakoming van de verbintenissen door de drie ministers van Justitie ondertekend. Sedert tien jaar leest men in alle verslagen, zowel uitgaande van de minister van Justitie als van het Interministerieel Comité van de Benelux, dat er bezwaren bestaan. Welke zijn die bezwaren? Door wie worden deze bezwaren gemaakt? Wat is er precies sinds tien jaar met dit ontwerp gebeurd?

Gelijkaardige vragen kunnen worden gesteld met betrekking tot tal van andere ontwerpen, onder meer deze betreffende de wapens — daarop werd reeds gealludeerd —, het concordaat en de agentuurovereenkomst. Tal van ontwerpen die voor West-Europa en wellicht voor de hele wereld model zouden kunnen staan indien wij deze tijd door het Parlement zouden kunnen laten goedkeuren!

Op een ander niveau, in het kader van de Europese Economische Gemeenschap, werden tal van richtlijnen, bijvoorbeeld die over het vennootschapsrecht, niet tijdig uitgevoerd.

Belangrijker en veel gevaarlijker is het feit, Mijnheer de Minister van Justitie en van de Hervorming van de Instellingen, dat de gewestvorming in dit land Europese normen in het gedrang brengt, zonder dat hiervoor passende sancties bestaan. Nu reeds beslissen de gewesten over economische steunmaatregelen, zonder dat de verplichte aanmelding gebeurt, wat een inbreuk betekent op het EEG-recht.

Tenslotte hebben wij de Europese Conventie van de Rechten van de Mens goedgekeurd. Dit verdrag houdt in zijn artikel 6 onder meer de verplichting in voor elke Staat die tot dit verdrag is toegetreden, om processen binnen «een redelijke termijn» te doen verlopen. Zopas, enkele weken geleden, werd door de Commissie, te Straatsburg, de Bondsrepubliek Duitsland verantwoordelijk geacht voor het trage procesverloop in een welbepaalde zaak: een veroordeling door het hof staat voor de deur. Gaat men in dit land wachten op een veroordeling in Straatsburg eer men iets onderneemt op het vlak van de snellere rechtsbedeling?

Mijnheer de Minister, ik zou het bijzonder op prijs stellen mocht u ons willen mededelen op welke wijze u aan deze gekarakteriseerde vormen van «staatsfraude» een einde zal maken.

Mag ik buiten deze algemene problematiek nog een klein specifiek, doch bijzonder dramatisch menselijk gebeuren in herinnering brengen? Ik heb daarover trouwens reeds enkele maanden geleden een parlementaire vraag gesteld. Gedetineerden kunnen op het huidige ogenblik geen bezoek brengen aan familieleden die ernstig ziek zijn. Vorige week kon een persoon die te Brugge in voorhechtenis is niet eens de begrafenis van zijn moeder bijwonen! Dit is menonwaardig. Wat stelt u voor om iets dergelijks voortaan te vermijden?

Mijnheer de Minister, het is niet omdat de begroting klein is dat een zo belangrijk beleid als dit van Justitie op een drafje moet worden besproken. U staat aan het hoofd van een departement waarvan uw Franse collega zopas heeft geschreven *qu'il est le seul ministère qui porte le nom d'une vertu*. Wellicht moet deze deugd ook door de minister worden geïncarneerd en het lijkt rechtmatig dat wij op een passend antwoord op de verschillende vragen mogen rekenen. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. Lallemand.

M. Lallemand. — Monsieur le Président, chers collègues, mon intervention sera relativement brève. Il serait en effet oiseux de répéter ici les observations générales qui ont été faites à la fin du mois de novembre 1980 sur le budget de cette année. La politique gouvernementale n'a guère beaucoup avancé depuis ces quelques mois, qui ont d'ailleurs été entrecoupés par une crise ministérielle; elle a pu d'autant moins se déployer que les moyens financiers lui sont de plus en plus réduits.

J'ai indiqué dans ma précédente intervention combien étaient ambiguës et contradictoires certaines motivations qui accompagnaient le budget 1980. Le gouvernement affirmait alors d'une part que «le coût des sacrifices sociaux et économiques pour réaliser une diminution de la criminalité devait être aussi réduit que possible», mais il déclarait, d'autre part, que «le droit pénal devait aller de pair avec une aide à caractère social bien structurée», moyennant donc un développement des dépenses sociales. Or ces dépenses lui sont interdites.

En réalité, les budgets de la Justice, déjà insuffisants, se réduisent et nous ne pouvons plus soutenir une politique qui soit à la hauteur des idéologies que nous défendons.

Plutôt que de continuer à soutenir des idéologies selon lesquelles le fondement de la peine, en droit pénal, est la resocialisation du délinquant, je pense qu'il y aurait intérêt à réviser les théories pénales officielles professées dans les universités, et ce en plusieurs points fondamentaux.

On ne peut accuser le gouvernement de réduire le budget: il ne fait que suivre un consensus général, une volonté populaire qui exige le respect d'autres priorités, la satisfaction d'autres besoins. Mais toutes les réformes, et notamment celles en matière pénitentiaire — c'est de cela que je parlerai plus longuement — ne sont pas toutes dominées par nos problèmes budgétaires.

En effet, certaines réformes peuvent améliorer la condition pénitentiaire sans accroître, du moins excessivement, le coût des services. Permettez-moi de citer quelques exemples.

J'ai indiqué il y a quelques mois combien me paraissaient préoccupantes les conditions dans lesquelles se déroulent les visites familiales dans les prisons. Les détenus sont séparés des visiteurs par une vitre hermétique. Pour manifester leur affection à leur père, les enfants frappent sur la vitre qui les sépare. Cette situation, qui est de règle, dans l'ensemble de nos prisons, me paraît inadmissible.

Afin de réduire les dangers que l'isolement présente, je trouve aussi qu'il faudrait tenter, bien entendu avec les précautions d'usage et sous contrôle, des expériences qui ont cours dans d'autres pays. Au Canada, par exemple, on permet aux détenus, sur le comportement desquels on a certaines assurances, de téléphoner à leur famille.

Il ne faut pas appliquer à l'égard de 80 p.c. des détenus des mesures de sécurité qui ne valent, en réalité, que pour un nombre limité d'entre eux. N'y a-t-il pas moyen de pratiquer une politique plus sélective, davantage fondée sur l'appréciation des responsables des prisons quant aux dangers que peuvent représenter les communications de certains détenus avec des tiers?

A cet égard, nous trouvons dans le rapport de la Chambre les éléments d'une politique pénitentiaire que nous pouvons approuver sans réserve majeure.

Quelques points importants de cette politique doivent être soulignés. Tout d'abord, une des préoccupations majeures en matière pénitentiaire semble être actuellement la diminution de la population

pénitentiaire, ainsi que le ministre l'a souligné à plusieurs reprises. Cette préoccupation était d'ailleurs partagée par la commission pour la révision du Code pénal qui préconise dans son rapport de juin 1979 que l'emprisonnement soit l'ultime moyen de la réaction sociale. Or, de l'avis général — et cette opinion est partagée, je pense, par les responsables de l'administration pénitentiaire —, le nombre des détenus est beaucoup trop élevé actuellement: environ 6 000 détenus en moyenne.

Michel Foucault, le philosophe français, parlait à ce propos de «colonisation de la pénalité par la détention», celle-ci ayant envahi véritablement tout le champ pénal. Il faut, à cet égard, faire marche arrière. Comment remédier à cet état de choses? Comment en revenir à une plus saine conception du problème de l'emprisonnement dans le processus de correction? Il convient de rééquilibrer les mesures privatives de liberté et les mesures restrictives de liberté. Ces dernières ne manquent pas; elles ont été expérimentées dans de nombreux pays européens, et en partie chez nous. Elles donnent des résultats encourageants. La commission de révision du Code pénal, notamment, en a proposé plusieurs et, à titre d'exemple: — le développement de la probation, qui est instaurée chez nous depuis 1964; — le service pour la communauté, en anglais *The Community Service Order*; — le système des amendes, notamment le système des jours amendes, les interdictions professionnelles bien comprises. Il faut, bien sûr, citer les systèmes de semi-liberté, de semi-détention. En Belgique nous ne recourons pas suffisamment à certaines de ces mesures restrictives et comme on le soulignait dans une étude du professeur Van Geel, la probation qui est une des mesures dont je viens de parler, est le plus souvent conçue chez nous comme une alternative à la liberté, c'est-à-dire à la libération, plutôt que comme une alternative à l'emprisonnement.

Que faire, dès lors, pour diminuer cette population pénitentiaire, préalable indispensable au développement de ces mesures alternatives?

Deux choses paraissent importantes et le ministre y a insisté: il faut accélérer l'examen d'un certain nombre de projets, et particulièrement celui relatif à la détention préventive et à la réforme de la libération conditionnelle. Il semble aussi nécessaire de mieux appliquer les dispositions existantes. La loi sur la libération conditionnelle par exemple, de l'avis même de certains membres de l'administration pénitentiaire, n'est pas suffisamment utilisée. Il n'y a que plus ou moins 700 libérations par an, ce qui semble insuffisant, compte tenu de l'importance de la population pénitentiaire.

Il serait également utile de permettre la libération provisoire pour des peines allant de 12 à 18 mois; à l'heure actuelle, cette libération provisoire n'est pratiquée que pour des peines inférieures à 9 mois. Un projet en ce sens est examiné; il est donc important de le mener à bien.

Il faut limiter aussi au maximum la détention administrative des étrangers qui sont soumis à une mesure de renvoi ou d'expulsion. A cet égard, un effort remarquable a été accompli par le ministre actuel et il faut l'en féliciter.

Il faudrait également développer les dispositions existantes en matière de semi-liberté, de semi-détention, en matière aussi de conversion en amendes des peines de moins de six mois de prison. C'est une disposition légale qui n'est pratiquement jamais appliquée.

Voilà, Monsieur le Ministre, ce que je voulais dire de manière générale et très rapidement sur notre système pénitentiaire. Je sais que vous êtes sensible à l'état insatisfaisant de cette politique pénitentiaire. Nous avons apprécié les réformes que vous avez commencées et les démarches imprévues que vous avez entreprises dans certains établissements. Vous êtes certainement de ceux qui pensent que la prison n'est pas un lieu hors du monde, mais une institution sociale centrale; qu'elle est, si je puis ainsi m'exprimer la face obscure de notre bonheur public. Comme je le rappelais il y a quelques mois, pour juger de la qualité de la liberté des citoyens, d'une société, il faut d'abord aller regarder ses prisons, car toute société a les prisons qu'elle mérite. La façon dont un Etat traite le marginal, le fou ou le délinquant, détermine directement le degré de liberté et d'indépendance des autres citoyens.

Nous nous réjouissons donc de l'esprit qui anime votre politique, et qui témoigne d'une volonté d'affermir le régime des libertés, un régime fondé sur des valeurs humanistes, sur une conception de la dignité et de la responsabilité des personnes.

Plusieurs de vos décisions, notamment sur le port des menottes par les détenus quand ils entrent dans les salles d'audience et sur le transfert des détenus dans des cages de verre lorsqu'ils sont conduits dans

les palais de justice, font preuve de ce souci de préserver, autant que faire se peut, la dignité des prisonniers et donc, dans une certaine mesure, notre propre dignité ...

Les moyens insuffisants qui sont donnés au ministre de la Justice, limitent nécessairement le débat sur les réformes qu'il faudrait faire pour assurer un meilleur accès à la justice. Trente millions de francs pour rémunérer l'assistance judiciaire, c'est peut-être satisfaisant sur un plan symbolique, c'est presque dérisoire si l'on considère les besoins véritables de la défense des citoyens pauvres et défavorisés!

De même, il ne sera sans doute pas trouvé de solution vraiment satisfaisante à l'arriéré judiciaire qui ne cesse de croître. On a longuement parlé de ce point aujourd'hui. Il faudra cependant pourvoir d'urgence à certaines nominations, à Bruxelles, à Nivelles, et dans d'autres tribunaux de Belgique. Nous nous réjouissons à ce propos que vous ayez annoncé que vous exposeriez sous peu à la commission de la Justice du Sénat les lignes directrices d'une politique visant à résorber cet arriéré.

Comme le faisait M. Storme tout à l'heure, il faut souligner que les retards judiciaires affaiblissent la confiance en l'institution judiciaire et contraignent ceux qui sont à bout de ressources, à transiger sur leurs droits. Ces retards favorisent les solutions où dominent les rapports de force et les contraintes économiques.

Je ne reprendrai pas, Monsieur le Ministre, l'énumération des projets que vous soutenez activement et qui sont relatifs à la répression du racisme, à la protection de la vie privée, à la filiation, à la défense sociale, etc. Nous espérons qu'ils pourront rapidement être votés. Il y a urgence, en effet, à protéger les citoyens contre la montée du racisme, à limiter les moyens de contrôle de personnalité, à interdire ou à réglementer le commerce des appareils électroniques qui permettent d'indaguer dans la vie privée des personnes.

Nous attendons que vous poussiez jusqu'à son terme législatif la reconnaissance de la laïcité, que vos prédécesseurs, MM. Van Elsen et Vanderpoorten, avaient mise en chantier. Il convient de mettre un terme à l'injustice qui a frappé et continue à frapper les mouvements laïques.

Sous ces réserves, Monsieur le Ministre, nous collaborerons avec vous pour mener à bien la politique que vous avez définie. C'est avec confiance que nous voterons le budget de 1981. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Clercq.

De heer De Clercq. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, Dames en Heren, ik wil even de aandacht vragen voor de bevoegdheid van de arbeidsauditeurs in strafzaken en de bevoegdheid van de arbeidsrechtbanken in dezelfde materie. Aanleiding daartoe is de volgende aangelegenheid.

De minister van Tewerkstelling en Arbeid meldt dat bij het gerecht het volgende aantal processen-verbaal aanhangig werd gemaakt door de inspectie van de sociale wetten betreffende de inbreuken op de collectieve arbeidsovereenkomsten: in 1977, 454, in 1978, 432 en in 1979, nog 377. In een parlementaire vraag die ik tot u richtte, op 22 januari 1981, vroeg ik welk gevolg door de rechtsmacht aan deze processen-verbaal werd gegeven. Ik vermoed dat dit onderzoekswerk vergt, vermits ik tot nog toe hierop geen antwoord mocht ontvangen.

Ik wens in dit verband volgende opmerking te maken. Wat betreft de bevoegdheid van de arbeidsauditeurs in strafonderzoeken en het opstellen van processen-verbaal, blijkt er geen probleem te bestaan wanneer de politie of de rijkswacht klachten noteert waarvoor de auditeurs bevoegd zijn. Zij stellen proces-verbaal op en maken die over aan de arbeidsauditeur.

Herhaaldelijk rijzen wel problemen met de inspectiediensten van het departement van Tewerkstelling en Arbeid en van het departement van Sociale Voorzorg. Deze diensten stellen slechts processen-verbaal op en maken ze over aan de auditeurs, wanneer ze zelf vervolging wensen. Dit is de praktijk. In andere gevallen stellen ze slechts een verslag op dat meestal niet aan de arbeidsauditeurs wordt overgemaakt of slechts op diens verzoek. Dit komt erop neer dat deze op de hoogte zou zijn van de klacht. Het gebeurt dikwijls dat bij een auditeur navraag wordt gedaan nopens het gevolg dat aan een klacht werd gegeven, zonder dat deze op de hoogte was van enige klacht.

Het zou logisch zijn dat iedere klacht, na onderzoek, aan de auditeur wordt overgemaakt bij wijze van proces-verbaal, zoals dit gebeurt voor klachten door de rijkswacht en de politiediensten. Dit zou betreffen dat bepaalde klachten geen daglicht zien. Daarenboven heeft een auditeur geen enkel middel om de inspectiediensten te dwingen proces-verbaal op te stellen of een zaak te bespoedigen. Een auditeur kan slechts herinneringen blijven schrijven met de hoop een zekere

goodwill te ontmoeten zonder effectieve maatregelen te kunnen treffen.

In dit verband was ik verheugd kennis te kunnen nemen van de tekst van een spreekbeurt die werd gehouden door procureur-generaal Verheyden, getiteld: «De rechtsbedeling in het rechtsgebied» en verschenen in het *Rechtskundig Weekblad*, 1981, bladzijde 1908. Ik verwijs naar de laatste paragraaf die luidt: «Wat de strafzaken betreft, is een stagnatie waar te nemen en dit spijs de nieuwe wetgeving ter beteugeling van de sociale fraude. De oorzaak ligt bij de onvoldoende opsporing der begane inbreuken. De ambtenaren hiertoe bevoegd zijn grotendeels door de ministeries van Sociale Voorzorg en van Tewerkstelling en Arbeid aangesteld. Dit feit heeft een gebrekkige coördinatie tot gevolg. Meer nog, de opleiding van deze ambtenaren, wier ijver niet betwist wordt, is vooral administratief. De opstelling van processen-verbaal stemt niet overeen met die welke de strafrechtbanken gewoon zijn te beoordelen. Een oplossing moet gezocht worden in de groepering van de opsporingsdiensten onder één hiërarchische structuur waarin de taak toebedeeld aan de magistraten van de auditoraten-generaal en de arbeidsauditoraten dezelfde moet zijn als die vastgelegd in de organisatie van de politionele diensten. Ook hier dringt zich een grondig onderzoek van de heersende toestand op evenals een dringende en bevredigende oplossing.»

Tot daar het slot van de toespraak van de heer procureur-generaal Verheyden.

Ik wil in dit verband ook nog de aandacht van de minister vragen wat betreft de bevoegdheid van de arbeidsrechtbanken in strafzaken.

De heer Leemans treedt opnieuw als voorzitter op

Strafzaken worden, hoe onlogisch ook, door de auditeurs voor de correctionele rechtbanken gebracht, die niets van sociaal strafrecht afweten en meestal, uit onbegrip of onkunde, weinig tactvol optreden. Ware het derhalve niet wenselijk de arbeidsrechtbank bevoegd te maken in strafzaken?

Ik zou het op prijs stellen mocht de minister deze ¹ aanbevelingen willen onderzoeken en nagaan op welke wijze een passende en definitieve oplossing aan dit probleem kan worden gegeven. (*Applaus op de banken van de meerderheid.*)

M. le Président. — La parole est à M. le comte du Monceau de Bergendal.

M. le comte du Monceau de Bergendal. — Monsieur le Président, Monsieur le Ministre, chers collègues, j'ai scrupule à occuper cette tribune après d'éminents juristes et experts, membres assidus de notre commission de la Justice, moi qui ne suis ni l'un ni l'autre. Je ne prêcherai donc pas pour ma chapelle, Monsieur le Ministre, mais je me permettrai de plaider pour mon prétoire. (*Sourires.*)

Je parlerai donc au nom des nombreux justiciables du Brabant wallon de plus en plus inquiets des conditions dans lesquelles la justice est rendue au tribunal de première instance de Nivelles. Ce n'est, hélas! pas la première fois que j'interviens avec conviction et fermeté à ce sujet. J'ai, à plusieurs occasions, dénoncé l'insuffisance de l'effectif dont souffre gravement ce tribunal, le tribunal du travail également et ceux de la justice de paix, notamment celui du canton de Wavre dont la population dépasse les cent mille habitants.

Je sais que le cadre des magistrats de Nivelles a été augmenté, il y a quelques années. Il n'avait plus subi de modifications depuis 1914. La population avait pourtant quintuplé entre-temps. Mais, à l'évidence, les deux juges qui ont été nommés en plus des sept figurant au cadre soixante ans auparavant ne suffisent actuellement plus.

J'ai lu les remarques faites en commission au sujet des arriérés judiciaires. Sans doute y a-t-il parfois des raisons ponctuelles à une telle situation dont pâtissent les justiciables: l'état de santé de certains magistrats, les congés de maternité de certains membres féminins de la magistrature et même un certain laxisme de la part de certains chefs de corps, si j'en crois la mercuriale du président de la Cour de cassation, et sans doute a-t-il raison.

Mais, à Nivelles, il n'y a rien de semblable. Tous les magistrats sont au travail, mais il leur est tout simplement humainement impossible de traiter tous les dossiers qui s'accumulent sur leur bureau. Nous avons un jeune et dynamique procureur du Roi, nouvellement nommé, parfaitement à la hauteur de ses responsabilités de chef de corps et qui, sans doute, fait des rapports très circonstanciés sur le comportement et l'activité du tribunal de Nivelles.

Ce n'est donc pas à ce niveau qu'il faut chercher les causes des arriérés judiciaires.

Je ne veux pas croiser le fer avec mon honorable collègue, M. Vandezande, sur le terrain mouvant des interprétations et des équilibres politico-linguistico-judiciaires. Je n'établirai donc aucune comparaison. Je me bornerai à constater les faits.

La population du Brabant wallon ne fait que croître. Elle atteindra dans quelques années, quelque 300 000 habitants. Notre économie souffre gravement et profondément de la crise qui frappe cruellement notre industrie et tous ses travailleurs, hier à Clabecq, Tubize, Mont-Saint-Guibert, La Hulpe, aujourd'hui à Cérroux-Mousty, hélas ! et, demain, d'autres communes encore telles que Genval par exemple. Cette situation a pour conséquence l'ouverture de nouveaux dossiers de faillites, catastrophes sociales, morales, ou tout simplement humaines qui souvent aussi auront des répercussions judiciaires.

Il est aussi vrai que de nombreuses installations du secteur tertiaire, notamment, ont trouvé place dans nos zonings avec l'effet favorable sur l'emploi que l'on constate. Il est vrai aussi que l'installation, non seulement de l'université de Louvain-la-Neuve dans ma ville, mais également de certains départements de l'ULB à Nivelles, constitue un ensemble d'éléments positifs, mais crée aussi des problèmes qui augmentent les dossiers au prétoire de Nivelles.

Je souhaiterais tout simplement vous citer quelques chiffres. Les affaires nouvellement introduites étaient en 1976 au nombre de 2 500, en 1977 de 3 300, en 1978 de 3 450, en 1979 de 4 000 et en 1980 de 4 254.

Le nombre des jugements et ordonnances prononcés en matière civile était en 1976 de 3 368, en 1977 de 3 677, en 1978 de 4 318, en 1979 de 4 557 et en 1980 de 5 000; tout cela pour neuf juges seulement.

Il n'est donc pas étonnant que les délais de fixation soient actuellement de plus d'un an.

En ce qui concerne les affaires nouvellement introduites au parquet de première instance, elles sont au nombre de 22 000 en 1976, 21 500 en 1977, 22 500 en 1978, 23 700 en 1979 et 26 231 en 1980, à traiter par un procureur du Roi, deux premiers substituts et quatre substituts, soit sept personnes en tout.

Monsieur le Ministre, il est exact qu'il n'est pas tolérable que l'on doive attendre de deux à cinq ans et plus qu'une affaire soit jugée, comme l'a très bien dit tout à l'heure notre collègue M. de Stexhe. Il en va évidemment de la crédibilité de la démocratie.

Je ne veux pas non plus vous menacer des foudres de la Cour de Strasbourg, mais il faut absolument que vous soyez attentif au problème qui se pose à cet égard dans notre arrondissement et que vous augmentiez à nouveau le cadre du tribunal de Nivelles pour le porter de 9 à 11 membres : ceci représenterait, si j'ai bien compris M. Vandezande, la moitié du cadre du tribunal de Bruges, qui correspond à une population de moitié moindre. Vous apporteriez ainsi, sur ce plan, une amélioration.

Il y a quelques années, un justiciable, voyant une très simple affaire de succession remise à un an, a perdu patience et a tout cassé dans le prétoire. On a dû l'arrêter. Certes, son attitude était inadmissible, mais n'était-elle pas en partie excusable ?

Monsieur le Ministre, je vous fais confiance. Je suis persuadé que vous serez attentif à cette situation et que vous reverrez le cadre du tribunal de Nivelles, afin qu'il corresponde au nombre d'affaires inscrites, comme au nombre croissant des justiciables de cet arrondissement. Je vous en remercie. *(Applaudissements sur les bancs de la majorité et sur certains autres bancs.)*

M. le Président. — La parole est à M. Philippe Moureaux, ministre.

M. Ph. Moureaux, Ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, plusieurs orateurs ont fait observer qu'il était évidemment difficile d'aborder des problèmes nouveaux, de venir avec des idées ou des solutions nouvelles, lorsque les budgets sont discutés à intervalles aussi rapprochés.

En ce qui me concerne, c'est la quatrième fois en quatre mois que je défends le budget de la Justice devant une assemblée parlementaire. Il est, dès lors, assez normal que les thèmes nouveaux deviennent de plus en plus rares; c'est d'une implacable logique.

Il y a quelques mois, j'ai défendu en séance publique un budget qui avait été préparé par un ministre et présenté en commission par un autre. Je défends aujourd'hui un budget qui a été, pour l'essentiel, préparé par un autre ministre et que j'ai déjà commencé à exécuter modestement. Ce fait est lié à notre situation politique. Ce n'est certainement pas le meilleur de notre démocratie, même si cela peut donner l'apparence d'une surveillance particulièrement étroite de

l'exécutif, celui-ci étant appelé à s'expliquer de façon répétée sur sa politique; pourtant, une répétition aussi fréquente devient, je crois, plutôt négative.

Mon intervention ne sera pas longue. La prolonger serait inutile, de mauvais goût et peu attendu de votre part. Je me propose de reprendre de façon relativement systématique les interventions des divers membres et d'apporter ensuite une première réponse à une série de questions. Il va de soi que je ne pourrai répondre de façon précise et détaillée à toutes les questions posées, même si, pour l'essentiel, elles recoupent les thèmes qui reviennent régulièrement dans la discussion de ce budget.

M. du Monceau m'interroge, comme l'a fait Mme Ryckmans à la Chambre, sur le problème de l'arrondissement de Nivelles. A quelques jours d'intervalle, je ne peux que lui faire la même réponse que celle que j'ai donnée à la Chambre. Il serait assez peu sérieux de dire autre chose.

J'ai répondu à Mme Ryckmans que je suis conscient de l'existence d'un problème délicat dans l'arrondissement de Nivelles. Pour moi, il n'est pas uniquement dû au chiffre de la population, mais également au type de cette population, parfois particulièrement turbulente, comme il est normal dans les zones de transfert et d'accueil de populations qui viennent bien souvent des villes et sont assez mélangées. C'est le cas dans l'arrondissement de Nivelles. Ceci provoque inévitablement quelques difficultés pour les autorités judiciaires. Le problème du nombre n'est donc pas uniquement en cause.

Pour le reste, comme je l'ai signalé à Mme Ryckmans, je puis vous annoncer que je compte remettre en place la commission des critères pour la détermination des cadres, qui devra se pencher sur le sort de l'arrondissement de Nivelles, comme d'ailleurs d'autres arrondissements, et faire des propositions concernant les futurs cadres.

M. De Clercq s'est inquiété du problème des tribunaux du travail. Au stade actuel des choses, je lui donnerai des réponses certainement imparfaites. Je rappellerai que les services d'inspection des ministères du Travail et de la Prévoyance sociale, par le biais de législations qui répondent peut-être en partie aux critères négatifs évoqués par M. Storme, sont indirectement compétents pour déterminer l'utilité de poursuites, et cela dans la mesure où ces services d'inspection peuvent proposer des sanctions administratives. C'est là une situation voulue par l'exécutif et le législatif; même si elle n'est pas toujours tout à fait saine, elle existe et ce sont les services d'inspection dépendant de ces deux ministères qui exercent ces responsabilités.

Quant au problème beaucoup plus fondamental de la compétence des juridictions du travail en matière pénale, il est lié au principe même de l'organisation de la justice dans notre pays et j'y suis très sensible. J'ai eu l'occasion de m'entretenir, il y a quelques semaines, avec les chefs de corps des cours du travail. Je leur ai demandé de réfléchir à la situation et de me faire des propositions précises en cette matière. Au moment où elles me parviendront, après avoir été examinées par l'ensemble des chefs de corps, nous en discuterons au niveau ministériel et à celui des commissions spécialisées. Je rappelle que la question de savoir s'il faut donner des pouvoirs en cette matière aux tribunaux du travail est délicate et complexe; elle est extrêmement controversée.

Je suis très sensible à votre argumentation, qui est liée à la connaissance même des faits. Mais il y a aussi celle qui veut maintenir dans un seul et même siège ce genre de problème.

M. Roger Lallemand a surtout parlé du problème pénitentiaire. Je ne m'y arrêterai pas longuement. J'apporterai quelques réponses qui complètent le rapport de la Chambre et qui montrent que l'on s'efforce, dans le cadre de moyens budgétaires modestes, de progresser en matière de politique pénitentiaire.

Il a notamment parlé de la nécessité de tenter des expériences nouvelles, de plus grand libéralisme, et a cité l'exemple de la possibilité, pour certains détenus, d'utiliser le téléphone.

Je puis vous annoncer qu'une expérience de ce genre est en cours dans un de nos établissements pénitentiaires pour des détenus qui terminent leur peine et sont donc dans une phase où l'on essaie de les réadapter à la liberté. C'est en quelque sorte une expérience pilote. Dans un certain temps, nous pourrions juger si elle donne les résultats souhaités. En cette matière, ce n'est donc certainement pas l'immobilisme, bien au contraire.

En ce qui concerne la libération conditionnelle, j'ai, il y a quelques jours à peine, donné des instructions nouvelles pour essayer de répondre effectivement à la critique du sénateur Lallemand. La libération conditionnelle n'est pas suffisamment utilisée en Belgique. Pour une série de peines relativement courtes notamment, la procédure est finalement tellement longue que la possibilité d'une libération conditionnelle intervient beaucoup trop tard. Une série de mesures admi-

nistratives ont donc été prises qui, je l'espère, nous permettront d'accélérer et de multiplier les libérations conditionnelles.

Vous avez certainement pu prendre connaissance des statistiques que j'ai communiquées à l'occasion de certaines interpellations et que j'ai rappelées en commission de la Justice de la Chambre. Elles sont, malgré tout, très positives. Certes, il y a un certain « déchet », mais il est inhérent à ce genre de politique; il ne faut pas s'en alarmer, même si certains cas sont dramatiques et font la une de la presse.

J'en arrive maintenant à l'intervention de M. Storme, qui joue un peu la Cassandra du budget de la Justice, comme d'ailleurs de bien d'autres choses. (Sourires.)

Pour un ministre, il a le défaut d'être un adversaire ou un compagnon de route pugnace, parfois même vindicatif. Mais il a aussi la grande qualité de faire bouger les idées par des propos provocateurs, peut-être quelque peu excessifs. Il a en tout cas la qualité de nous faire réfléchir et de nous obliger à nous regarder dans la glace.

Je n'aurai pas la prétention d'affirmer que, lorsque l'Etat belge se regarde dans une glace, ce soit toujours à son avantage. Sur ce plan, M. Storme a donc raison.

Malgré tout, l'image qu'il nous a présentée aujourd'hui de l'ensemble des pouvoirs face à la justice est quelque peu négative.

Je dirai tout d'abord un mot du dernier point qu'il a évoqué, qui est en rapport avec l'intervention de M. Lallemand, puisqu'il s'agit d'un des aspects de la politique pénitentiaire.

Les ministres de la Justice successifs rencontrent effectivement des difficultés pour tout ce qui concerne la possibilité, dans les cas où cela se justifie humainement, de faire sortir les détenus de prison. Ce problème est lié à des difficultés d'interprétation de la loi sur la gendarmerie. Cela nous contraint à être extrêmement prudent et trop limitatif en cette matière. Lors d'un récent échange de correspondance avec le commandant de la gendarmerie je lui ai dit — il est intéressant que vous le sachiez — que, si au niveau de l'exécutif, il n'est pas possible d'arriver à plus de souplesse dans ce domaine, je proposerai une modification de la loi sur la gendarmerie afin de permettre, dans des cas pleinement justifiés au plan humain, la sortie du détenu.

J'en viens maintenant à quelques exemples que vous avez cités pour mettre notre Etat en accusation. Vous avez raison, le pouvoir exécutif n'exécute pas toujours. Vous avez cité un cas directement lié à la justice; ce n'est peut-être pas le meilleur exemple mais en tout cas, pour 1981, même s'il est imparfait, le processus d'exécution est en cours. M. de Stexhe me recommandait d'être vigilant et, si possible, convaincant dans les discussions budgétaires. Le petit crédit que nous avons pu inscrire au budget a été préservé jusqu'à maintenant. Donc, en 1981, j'espère pouvoir démentir votre première affirmation qui est encore tout à fait exacte aujourd'hui.

Vous faites des reproches au pouvoir législatif au nom duquel il ne m'appartient pas de répondre, mais vous m'interrogez aussi sur le service de législation de mon département. Votre question m'a quelque peu étonné. Je pensais que votre participation active aux travaux de la commission de la Justice vous avait permis de constater que ce service comporte des fonctionnaires de grande qualité qui apportent à l'exécutif et au législatif une aide et un concours fort précieux. M. de Stexhe, président de votre commission de la Justice, a eu récemment l'occasion, à propos de la discussion du projet de loi sur les droits du conjoint survivant, de rendre hommage à un de ses fonctionnaires pour son apport positif au travail de la commission.

M. le chevalier de Stexhe. — Ils ne sont malheureusement pas assez nombreux.

M. Moureaux, Ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles. — Sur ce plan, c'est un des bons services de l'Etat belge. A l'expérience, j'ai constaté qu'il fonctionne bien avec, pour l'essentiel, des fonctionnaires d'élite. Je souhaite évidemment, comme M. de Stexhe, que ce service soit plus étoffé et qu'on puisse faire une exception dans les blocages de cadre pour permettre quelques recrutements, en dehors de toute idée de caser les amis de X ou Y, de gens compétents et dévoués à la cause de l'Etat, comme le sont la plupart de ces fonctionnaires. C'est donc un bon service et l'on peut seulement regretter qu'il ne puisse pas aider davantage le législatif.

Monsieur Storme, vous avez aussi critiqué la mauvaise qualité du travail législatif actuel par rapport à celui d'hier; cette critique est parfois exagérée mais elle est valable pour une série de législations d'urgence votées à la hâte, beaucoup plus que pour les législations classiques, mieux étudiées dans les services de l'exécutif et pouvant subir plus aisément la critique des commissions parlementaires.

Quant au fonctionnement des tribunaux, j'y reviendrai lorsque je traiterai de l'arriéré judiciaire.

En ce qui concerne nos engagements internationaux, nous avons un certain retard, par exemple, pour les directives de la CEE. Nous essayons, notamment par le biais de la commission spécialisée de la Chambre, de faire face à cette situation, mais il s'agit là d'un travail long et complexe.

A vous entendre, diverses conventions Benelux entraînent dans des tiroirs depuis une dizaine d'années. Je vais étudier la question et chercher les raisons de ce retard. Je ferai en sorte que certaines puissent être rapidement proposées à l'approbation des Chambres.

Mme Herman-Michielsens m'a notamment interrogé sur la protection de la jeunesse. Bien entendu, le législateur national reste le maître de l'aspect judiciaire de la loi sur la protection de la jeunesse. Pour tout ce qui concerne les aspects préventifs et éducatifs, il faudra voir exactement ce qui relèvera désormais de nos communautés et sera donc modifié, non par la voie de la norme nationale, mais par celle de décrets communautaires.

Comme j'ai déjà eu l'occasion de le signaler, la délimitation des compétences avait été faite, lors des travaux préparatoires aux lois d'août 1980, par M. Vanderpoorten, alors ministre de la Justice. Dans le rapport qu'il a présenté à la commission de la Chambre, rapport qui est d'ailleurs inséré dans les travaux préparatoires, le ministre de l'époque donne une première répartition des compétences en matière de protection de la jeunesse. En collaboration avec les exécutifs de communautés et les représentants des procureurs généraux, nous travaillons maintenant à une délimitation plus précise. Lorsque nous aurons avancé dans cette tâche, nous pourrions mieux déterminer ce qui, dans la loi de 1965 sur la protection de la jeunesse, doit être éventuellement modifié au niveau national, et ce qui devra désormais être traité par le biais des communautés.

Plusieurs orateurs, dont Mme Herman-Michielsens, ont parlé de l'interruption de grossesse. Il s'agit là d'un problème délicat. Je tiens à rappeler que les gouvernements précédents, gouvernements auxquels ont participé à peu près tous les partis politiques représentés dans cette assemblée, en tout cas les partis actuellement au pouvoir, le parti libéral, la Volksunie et le FDF, chacun en leur temps, ont tous estimé que, dans ce domaine, priorité devait être donnée au Parlement. Ce n'est donc pas le gouvernement qui prendra des initiatives en la matière; c'est le Parlement qui doit saisir le problème à bras-le-corps. Il va de soi que, lors de l'examen du problème en commissions, l'exécutif apportera son concours, mais il ne prendra pas d'options qui pourraient apparaître comme des arbitrages philosophiques.

Mme Herman-Michielsens a ensuite parlé de la protection de la vie privée. Je ne vous reprocherai pas, Madame, de mal connaître un avant-projet qui n'est pas encore public et qui n'a été connu qu'au travers des communications diffusées dans la presse. Je vous dirai simplement que l'avant-projet en préparation n'est en rien, contrairement à ce que vous semblez croire, une critique implicite du projet antérieur. Il me paraît prématuré d'en discuter. En deux mots, je vous dirai que vous avez raison d'estimer que ce projet est moins ambitieux et moins complet — et donc, sur ce plan-là, moins bon — que celui qui avait été déposé par M. Vanderpoorten. Il ne prévoit pas de commission, avec toute l'armature que cela suppose, dans ce travail de protection de la vie privée. On peut, certes, en penser beaucoup de choses. Pour ma part, je suis convaincu que, dans les circonstances actuelles et compte tenu des difficultés budgétaires, il ne serait pas possible de faire avancer un projet qui implique des dépenses nouvelles relativement importantes. C'est dans cet esprit très pragmatique que j'essaie de rédiger un texte donnant en la matière une sécurité plus grande, même si elle ne s'avère pas aussi importante que celle qui découlerait d'un projet instituant cette commission et des structures de contrôle permanent. Il est inutile de parler plus longuement d'un avant-projet qui n'a pas encore été définitivement approuvé par le Conseil des ministres.

A M. Daulne, je répondrai que je suis très sensible aux problèmes de la région de langue allemande. Nous devons effectivement présenter des textes législatifs sur l'emploi des langues en matière judiciaire. Beaucoup de choses restent à faire dans ce domaine, notamment en ce qui concerne la qualité de la traduction des textes en langue allemande. Le recours aux services existant dans la région peut améliorer la situation et nous faire éviter certaines bévues qui se sont produites récemment.

Enfin, en ce qui concerne le problème des nominations, mon prédécesseur et moi-même avons été très sensibles aux demandes émanant de cette région, ce qui explique entre autres que certains postes soient toujours vacants. Vous n'ignorez pas que le nombre des candidats répondant aux critères du bilinguisme dans cette région est extrêmement faible. Il est donc malaisé de les trouver.

M. Cooreman m'a interrogé sur l'application de la loi portant la première reconnaissance des communautés laïques. Certains intervenants m'ont demandé de faire avancer la solution de ce problème.

Les deux questions ne sont pas du tout en opposition; elles se complètent.

Ce premier arrêté royal, Monsieur Cooreman, vise simplement, au stade actuel, une structuration de la laïcité. Il s'agit d'un objectif modeste; 10 millions, ce n'est pas grand-chose, mais ne pensez pas que le ministre de la Justice ne s'informe pas de l'utilisation de cet argent. Comme je l'ai fait à la Chambre, je peux vous apporter une précision. Une utilisation paritaire est prévue sur le plan communautaire: 5 millions pour chacune des communautés. En second lieu, l'ASBL francophone et l'ASBL flamande m'ont toutes deux fait part de la manière dont seraient utilisés ces premiers fonds et comment il serait procédé à la mise en place d'un personnel s'occupant de la structuration. Nous aurons l'occasion de revenir de façon précise sur ce problème lors de l'examen d'un projet plus complet qui, selon le vœu de M. Cooreman et de M. Seeuws, doit voir le jour et qui devrait s'accompagner d'une révision constitutionnelle.

M. Cooreman, comme d'autres orateurs, a très longuement parlé du problème de l'arriéré judiciaire. Il s'agit bien là du problème le plus important et le plus douloureux. Dans la caricature un peu négative de notre Etat qu'a tracée M. Storme, il est sans doute la tache noire la plus réaliste. Cet arriéré judiciaire toujours croissant devient une charge insupportable.

Je ne voudrais pas entamer aujourd'hui le débat prévu pour la semaine prochaine en commission de la Justice du Sénat. Je vous dirai simplement que même si je ne suis pas ministre de la Justice depuis longtemps, mon opinion en la matière est en évolution constante. Au départ, je pensais que le projet sur les tribunaux de police et quelques petites mesures complémentaires pouvaient constituer la solution. J'ai évolué et des solutions qui ne me paraissent pas ⁴ s meilleures, qui ne répondent pas parfaitement à l'idée que nous avons de la justice et de la démocratie ont été proposées. Je crois néanmoins que nous devons y penser. Lors de la discussion en commission de la Justice du Sénat, nous devons reprendre avec plus de précision et en nous y arrêtant toutes les suggestions qui ont été faites par M. le procureur général près de la Cour de cassation Dumont, même si certaines d'entre elles font l'objet de critiques émises par d'autres chefs de corps. Nous devons nous y arrêter, voir si nous ne pouvons pas en retenir certaines parties et de là essayer d'avancer.

Vous m'avez interrogé, il y a quatre mois, Monsieur Cooreman, au sujet de l'adaptation des intérêts légaux. L'arrêté est prêt, mais je ne peux le prendre sans l'accord de mon collègue, le ministre des Finances. Il lui a été envoyé et aussitôt que j'aurai son accord, l'arrêté sera pris et une augmentation des intérêts judiciaires s'ensuivra.

J'ai déjà répondu à M. Seeuws au sujet du problème de la laïcité, de l'interruption de la grossesse et de la protection de la jeunesse. Une grande partie de cette dernière, qui me semble être la plus noble, le problème de l'éducation, dépendra désormais des communautés.

Le problème très important des loyers a été discuté l'année passée dans des conditions qui n'étaient pas parfaites. M. Storme sera sans doute d'accord sur ce point. J'espère pouvoir déposer des propositions d'amendements au projet déposé à la Chambre des représentants, ainsi que M. Bob Cools m'y a vivement engagé. Nous devons avancer le plus possible avant les grandes vacances afin de ne plus nous retrouver dans la même situation qu'antérieurement, à devoir parer au plus pressé dans de mauvaises conditions de travail.

Le problème de la filiation qui est une de nos questions prioritaires sera inscrit très prochainement à l'ordre du jour de la commission de la Justice du Sénat, dont c'est une préoccupation essentielle, rejoignant ainsi celle du gouvernement.

Monsieur Vandezande, vous m'avez interrogé sur la protection de la vie privée. Je n'y reviens pas. Vous m'avez un petit peu attaqué gentiment sur le projet de loi sur le racisme. Nous aurons l'occasion d'en reparler et vous pourrez développer vos critiques. Vous avez parlé de l'arriéré judiciaire. Je n'y reviendrai pas.

A propos de l'arrondissement judiciaire de Louvain, je vous répondrai, comme je l'ai fait à M. du Monceau de Bergendal, qu'il faudra voir à la commission des critères et des cadres ce qui doit être modifié.

Quant au problème d'un internement pour aliénation, que vous avez évoqué, je peux vous dire que cette question est aujourd'hui réglée.

Vous avez posé deux problèmes qui n'ont pas été évoqués par d'autres orateurs. Tout d'abord, au sujet des cabinets ministériels; vous avez fait un discours classique, avec lequel je ne suis pas d'accord, ce qui est très classique entre nous. Vous prétendez qu'en Hollande les cabinets ministériels n'existent pas et que tout marche bien. Chaque pays a son système et ses coutumes. Je ne prétends pas que les affaires sont mal traitées là-bas ni qu'on ne peut s'habituer à un autre système; cependant, au cours d'une conversation assez récente

avec la secrétaire d'Etat à la Justice des Pays-Bas, celle-ci ne m'a pas caché que l'absence de cabinets ministériels était parfois un handicap assez sérieux pour les membres de l'exécutif.

Certes, les cabinets ministériels ne peuvent constituer une seconde administration, ni constituer un écran entre le ministre et l'administration en créant un climat de méfiance à l'égard de l'administration. Je suis bien d'accord. Pour le reste, ils sont nécessaires, indispensables même dans notre système. Ils permettent au ministre de disposer d'hommes qui politiquement sont proches de lui, ce qui finalement n'est peut-être pas le plus important mais, et c'est fondamental, le ministre peut compter sur des hommes et des femmes, entièrement à sa disposition sur le plan du travail. Quand un cabinet ministériel fonctionne normalement et bien, et j'ai l'ambition de croire que c'est pour le moment le cas au département de la Justice, on y travaille dans des conditions qui ne sont certainement pas celles que prônent les organisations syndicales.

Enfin, vous avez évoqué, Monsieur Vandezande, le problème de l'amnistie. Vous connaissez mon point de vue. Vous m'avez reproché de ne pas vous avoir répondu lors d'un précédent débat. Je ne voudrais cependant pas que vous ayez l'impression que je veux éluder cette question. Si je suis adversaire d'une amnistie généralisée, par contre j'estime qu'il est tout à fait normal de prendre en cette matière des mesures individuelles qui soient inspirées d'un esprit humaniste et certainement pas d'un esprit de revanche.

Hier, j'ai traité une série de dossiers individuels. Je crois l'avoir fait avec un esprit ouvert, sans aucun préjugé. Je crois l'avoir fait de la même façon qu'un humaniste néerlandophone l'aurait fait.

Enfin, je dirai à M. de Stexhe que je ne nie pas l'intérêt du Credoc ni des travaux réalisés par cet organisme. Les crédits ont été réduits eu égard au fait que le Credoc est désormais autonome dans son fonctionnement car il travaille avec l'extérieur et dispose ainsi de rentrées importantes autres que celles provenant des pouvoirs publics. En ce qui concerne l'informatique qui s'organise au niveau du département, elle ne peut constituer un doublon du travail du Credoc. Si je devais arriver à la conviction qu'il en est autrement, j'en tirerais l'idée que vous avez exprimée, à savoir qu'il s'agit d'un double emploi tout à fait scandaleux dans une période de difficultés budgétaires.

Pour le reste, vous avez essentiellement soulevé des problèmes que j'ai déjà rencontrés, notamment l'intérêt judiciaire dont nous parlerons la semaine prochaine en commission de la Justice du Sénat, sous votre présidence. Vous avez évoqué la nécessité de mettre au point un article constitutionnel sur la protection de la vie privée. J'en suis tout à fait d'accord. J'espère pouvoir faire une proposition en la matière très prochainement. Ce serait d'ailleurs une bonne manière d'entamer le débat au niveau parlementaire sur la protection de la vie privée.

Je partage votre point de vue, Monsieur de Stexhe, sur la minceur du budget, sur la modicité des moyens mis dans notre pays à la disposition de la justice et sur l'importance de l'utilisation de ces faibles moyens pour un objectif tellement important dans un Etat démocratique. Je pense qu'il faut peut-être nuancer les chiffres que l'on avance, et notamment l'érosion constante du budget de la Justice, dans la mesure où c'est avec le budget complet de l'Etat que l'on fait des comparaisons. Les crédits pour le chômage, par exemple, ont augmenté de façon très importante et tout à fait anormale en raison de la crise économique; là, la comparaison perd de sa pertinence.

En second lieu, une partie de ce qui était consacré au budget de la Justice a été transférée aux communautés. C'est une autre raison de la diminution de ce budget. Cela n'empêche pas qu'il reste non seulement mince, mais insuffisant. Je suis d'accord à ce sujet avec plusieurs intervenants, surtout si on se réfère aux responsabilités de la Justice, prise en son sens très général au niveau de l'Etat.

Dans les difficiles négociations budgétaires que nous allons connaître, je compte défendre activement le petit patrimoine que l'on veut bien encore consacrer à ce qui reste un des piliers de notre démocratie. (*Applaudissements sur les bancs de la majorité.*)

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, ik geloof dat de minister mij niet goed begrepen heeft wanneer ik het had over een gesprek dat hij zou kunnen aanknopen met de minister van Volksgezondheid en met de ter zake bevoegde ministers van de gemeenschappen. Het gaat hier niet om een splitsing van bevoegdheden, maar veeleer om een genereus initiatief ten voordele van de kinderen die in instellingen worden geplaatst. Zo'n gesprek over de partijen en over de gesplitste bevoegdheden heen zou toch mogelijk moeten zijn.

M. le Président. — La parole est à M. Philippe Moureaux, ministre.

M. Ph. Moureaux, Ministre de la Justice et des Réformes institutionnelles. — Je crois, Madame, que nous nous sommes mal compris parce que vous ne devez pas oublier l'importance du thème que vous avez évoqué, ni la nécessité de le voir rencontrer en collaboration avec différents départements. Ce que j'ai voulu dire, c'est qu'en cette matière, nous avons intérêt très vite à voir clair dans les délimitations de compétences et puis ensuite à prendre à bras-le-corps une série de problèmes. Celui que vous avez évoqué doit l'être par priorité.

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles de chacun des projets de loi.

Daar niemand meer het woord vraagt, is de algemene behandeling gesloten en gaan wij over tot het onderzoek van de artikelen van elk van de ontwerpen van wet.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTRE DE LA JUSTICE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1981

Discussion et vote des articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE VOOR HET BEGROTING 1981

Beraadslaging en stemming over de artikelen

M. le Président. — Nous passons à l'examen des articles du projet de loi contenant le budget du ministère de la Justice de 1981.

Wij gaan over tot het onderzoek van de artikelen van het ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Justitie.

Personne ne demandant la parole dans la discussion des articles du tableau, je les mets aux voix.

Daar niemand het woord vraagt in de behandeling van de artikelen van de tabel, breng ik deze in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (Voir document n° 4-VI-1, session 1980-1981, de la Chambre des représentants.)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (Zie stuk nr. 4-VI-1, zitting 1980-1981, van de Kamer van volksvertegenwoordigers.)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés :

Crédits pour les dépenses courantes (titre I) et pour les dépenses de capital (titre II)

Article 1er. Il est ouvert pour les dépenses du ministère de la Justice afférentes à l'année budgétaire 1981 des crédits s'élevant aux montants ci-après (en millions de francs) :

	Crédits non dissociés
TITRE I	
Dépenses courantes	17 374,0
TITRE II	
Dépenses de capital	150,6
Totaux	17 524,6

Ces crédits sont énumérés aux titres I et II du tableau annexé à la présente loi.

Kredieten voor de lopende uitgaven (titel I) en de kapitaaluitgaven (titel II)

Artikel 1. Voor de uitgaven van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1981 worden kredieten geopend ter bedrage van (in miljoenen franken) :

	Niet-gesplitste kredieten
TITRE I	
Lopende uitgaven	17 374,0
TITRE II	
Kapitaaluitgaven	150,6
Totaal	17 524,6

Die kredieten worden opgesomd onder de titels I en II van de bij deze wet gevoegde tabel.

— Adopté.

Aangenomen.

Dispositions particulières relatives aux dépenses courantes

Art. 2. Par dérogation à l'article 15 de la loi organique de la Cour des comptes du 29 octobre 1846, des avances de fonds d'un montant maximum de 8 000 000 de francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires du département. Au moyen de ces avances, les comptables extraordinaires du département sont autorisés à payer tous les frais de service n'excédant pas 100 000 francs, ainsi que les indemnités de toute nature sur le budget.

Les comptables extraordinaires du département chargés du paiement des avances sur frais de mission à l'étranger sont autorisés à consentir aux fonctionnaires envoyés en mission à l'étranger les avances nécessaires, même si ces avances sont supérieures à 100 000 francs.

Bijzondere bepalingen betreffende de lopende uitgaven

Art. 2. In afwijking van artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof, mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 8 000 000 frank verleend worden aan de buitengewone rekenplichtigen van het departement. Door middel van deze voorschotten mogen de buitengewone rekenplichtigen van het departement alie dienstkosten tot 100 000 frank betalen, alsmede de vergoedingen van alle aard welke op de begroting verleend worden.

Aan de buitengewone rekenplichtigen van het departement belast met de betaling van voorschotten op zendingskosten in het buitenland wordt machtiging gegeven om aan de ambtenaren op zending naar het buitenland de nodige voorschotten te verlenen, zelfs indien deze voorschotten 100 000 frank overtreffen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 3. Il pourra être mis provisoirement, et dès l'ouverture de l'année budgétaire, à la disposition :

a) Des comptables des prisons à Forest, Saint-Gilles et de la prison centrale de Louvain, du garage central du ministère de la Justice à Forest et de la pharmacie centrale des prisons à Forest, des avances de fonds n'excédant pas 7 500 000 francs;

b) Du comptable de l'administration centrale chargé du paiement des menues dépenses de l'Ordre judiciaire, des avances de fonds n'excédant pas 15 000 000 de francs;

c) Des comptables de l'administration centrale chargés du paiement d'indemnités des charges réelles aux membres des services extérieurs astreints à pareils débours, des avances de fonds n'excédant pas 4 000 000 de francs;

d) Du comptable de l'Office de la Protection de la Jeunesse (administration centrale) chargé du paiement des menues dépenses des comités de protection de la jeunesse, ainsi que des frais résultant de transfèrement, d'enquête et de surveillance de mineurs d'âge en application de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse, des avances de fonds n'excédant pas 7 500 000 francs.

Art. 3. Er kunnen voorlopig en dadelijk bij de opening van het begrotingsjaar geldvoorschotten ter beschikking worden gesteld :

a) Van de rekenplichtigen van de gevangenissen te Vorst, Sint-Gillis en van de centrale gevangenis te Leuven, van de centrale garage van het ministerie van Justitie te Vorst en van de centrale apotheek der gevangenissen te Vorst, welke geldvoorschotten 7 500 000 frank niet mogen overschrijden;

b) Van de rekenplichtige van het hoofdbestuur belast met de betaling der kleine uitgaven van de Rechterlijke Macht, welke geldvoorschotten 15 000 000 frank niet mogen overschrijden;

c) Van de rekenplichtigen van het hoofdbestuur belast met de betaling van vergoedingen die werkelijke lasten dekken aan de leden van de buitendiensten die tot dergelijke uitschotten genooddaakt zijn, welke geldvoorschotten 4 000 000 frank niet mogen overschrijden;

d) Van de rekenplichtige van de Dienst voor Jeugdbescherming (hoofdbestuur) belast met de betaling van de kleine uitgaven van de jeugdbeschermingscomités en van de kosten voortvloeiend uit overbrenging, onderzoek en toezicht van minderjarigen in toepassing

van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, welke geldvoorschotten 7 500 000 frank niet mogen overschrijden.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 4. Des crédits pourront être ouverts, dès l'ouverture de l'année budgétaire, au comptable de l'administration des Etablissements pénitentiaires chargé du paiement des dépenses urgentes relatives à la nourriture et à l'entretien des détenus et internés.

Art. 4. Dadelijk bij de opening van het begrotingsjaar zullen kredieten kunnen geopend worden voor de rekenplichtige van het bestuur der Strafinrichtingen, belast met het betalen van de dringende uitgaven betreffende de voeding en het onderhoud van de gedetineerden en geïnterneerden.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 5. Vu le caractère urgent des dépenses, et par dérogation à l'article 15 de la loi du 29 octobre 1846, des avances de fonds pourront être consenties, dans les limites fixées par l'article 2 de la présente loi, en vue du paiement des secours et allocations à caractère social, ainsi que des allocations en faveur des cercles culturels et sportifs créés parmi le personnel du ministère de la Justice.

Art. 5. Gezien het spoedeisend karakter van de uitgaven en bij afwijking van artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846, zullen geldvoorschotten kunnen toegestaan worden binnen de bij artikel 2 van deze wet vastgestelde perken, met het oog op de uitbetaling van hulp-gelden en toelagen met sociaal karakter, alsmede van toelagen ten gunste van de cultuur- en sportkringen opgericht onder het personeel van het ministerie van Justitie.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 6. Vu le caractère fréquent et important des dépenses, et par dérogation à l'article 15 de la loi du 29 octobre 1846, des avances de fonds d'un montant maximum de 8 000 000 de francs pourront être consenties, en vue du paiement d'indemnités couvrant des charges réelles aux membres de la police judiciaire astreints à pareils débours.

Art. 6. Gezien de uitgaven menigvuldig en belangrijk zijn en in afwijking van artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846, zullen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 8 000 000 frank kunnen toegestaan worden, met het oog op de uitbetaling van vergoedingen die werkelijke lasten dekken aan de leden van de gerechtelijke politie die tot dergelijke uitschotten verplicht zijn.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 7. Le ministre de la Justice est autorisé à accorder des provisions aux experts et huissiers qui interviennent pour compte de son département.

Art. 7. De minister van Justitie wordt gemachtigd provisies te verlenen aan de deskundigen en gerechtsdeurwaarders die voor rekening van zijn departement optreden.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 8. Des avances de fonds d'un montant maximum de 20 000 000, 4 000 000, 4 000 000 et 4 000 000 de francs peuvent être allouées respectivement aux colonies de bienfaisance de l'Etat à Merksplas, à Wortel, à Saint-Hubert et aux établissements de bienfaisance de l'Etat à Saint-André-lez-Bruges à valoir sur les sommes dues à ces établissements pour l'entretien des colons et détenus.

Art. 8. Voorschotten tot een maximumbedrag van 20 000 000, 4 000 000, 4 000 000 en 4 000 000 frank kunnen respectievelijk worden toegekend aan de rijkswelddadigheidskoloniën te Merksplas, te Wortel, te Saint-Hubert en aan de rijkswelddadigheidsgeestichten te Sint-Andries-bij-Brugge, in mindering op de aan die inrichtingen voor het onderhoud van de kolonisten en gedetineerden verschuldigde bedragen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 9. Le paiement des allocations de naissance, des indemnités pour frais funéraires et des allocations pour prestations à titre excep-

tionnel s'effectue conformément aux règles établies par l'article 23 de la loi du 15 mai 1846 sur la comptabilité de l'Etat.

Art. 9. De betaling van de geboortetoelagen, van de vergoedingen wegens begrafenis-kosten en van de toelagen wegens buitengewone prestaties geschiedt volgens de regels vastgesteld door artikel 23 van de wet van 15 mei 1846 op de rijkscomptabiliteit.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 10. Les crédits visés aux articles 33.07 et 33.09 seront alloués par arrêté ministériel. Justification de l'emploi de ces crédits sera fournie au ministre de la Justice.

Art. 10. De bij de artikelen 33.07 en 33.09 bedoelde kredieten zullen bij ministerieel besluit toegekend worden. Verantwoording van het aanwenden van die kredieten moet aan de minister van Justitie gedaan worden.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 11. Par dérogation aux dispositions de l'article 5 de la loi du 28 juin 1963 modifiant et complétant les lois sur la comptabilité de l'Etat, les crédits non dissociés inscrits aux articles énumérés ci-après peuvent supporter le paiement de dépenses afférentes aux années budgétaires antérieures:

Titre I — section 31 - article 12.01;

Titre I — section 31 - article 33.01;

Titre I — section 32 - article 12.01;

Titre I — section 32 - article 12.20;

Titre I — section 32 - article 43.03.

Art. 11. Bij afwijking van de beschikkingen van artikel 5 van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de rijkscomptabiliteit mogen de niet-gesplitste kredieten die op de hierna opgesomde artikels zijn ingeschreven de betaling dragen met betrekking op de uitgaven van vroegere begrotingsjaren:

Titel I — sectie 31 - artikel 12.01;

Titel I — sectie 31 - artikel 33.01;

Titel I — sectie 32 - artikel 12.01;

Titel I — sectie 32 - artikel 12.20;

Titel I — sectie 32 - artikel 43.03.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 12. Le crédit provisionnel inscrit à l'article 01.04 de la section 31 du titre I du présent budget peut, avec l'accord du ministre du Budget, être réparti selon les besoins, par voie d'arrêté royal, entre les articles appropriés du même titre.

Art. 12. Het provisioneel krediet ingeschreven onder het artikel 01.04 van sectie 31 van titel I van deze begroting mag, met het akkoord van de minister van Begroting, volgens de behoeften worden verdeeld over de passende artikels van dezelfde titel door middel van een koninklijk besluit.

— Adopté.

Aangenomen.

Section particulière (titre IV)

Art. 13. Les opérations effectuées sur les fonds spéciaux figurant au titre IV du tableau joint à la présente loi sont évaluées à 450 300 000 francs pour les recettes et à 446 100 000 francs pour les dépenses.

Afzonderlijke sectie (titel IV)

Art. 13. De verrichtingen op de speciale fondsen vermeld op titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet worden geraamd op 450 300 000 frank voor de ontvangsten en op 446 100 000 frank voor de uitgaven.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 14. Le mode de disposition des avoirs mentionnés aux fonds inscrits au titre IV du tableau joint à la présente loi est indiqué en regard du numéro de l'article se rapportant à chacun d'eux.

Les fonds dont les dépenses sont soumises au visa préalable de la Cour des comptes sont désignés par l'indice A.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé à l'intervention du ministre des Finances sont désignés par l'indice B.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé directement par les comptables qui en ont opéré les recettes sont désignés par l'indice C.

Art. 14. De wijze van beschikking over het tegoed vermeld voor de fondsen ingeschreven op titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet wordt aangeduid naast het nummer van het artikel dat op elk hunner betrekking heeft.

De fondsen waarvan de uitgaven aan het voorafgaand visum van het Rekenhof worden voorgelegd, worden door het teken A aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarop door tussenkomst van de minister van Financiën wordt beschikt, worden door het teken B aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarop rechtstreeks wordt beschikt door de rekenplichtigen die de ontvangsten hebben gedaan, worden door het teken C aangeduid.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE LA JUSTICE DE L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1980

Discussion et vote des articles

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1980

Beraadslaging en stemming over de artikelen

M. le Président. — Nous passons à l'examen des articles du projet de loi ajustant le budget du ministère de la Justice de 1980.

Wij gaan over tot het onderzoek van de artikelen van het ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Justitie voor 1980.

Personne ne demandant la parole dans la discussion des articles du tableau, je les mets aux voix.

Daar niemand het woord vraagt in de behandeling van de artikelen van de tabel breng ik deze in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (Voir document n° 5-VI-1, session 1980-1981, de la Chambre des représentants.)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (Zie stuk nr. 5-VI-1, zitting 1980-1981, van de Kamer van volksvertegenwoordigers.)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés :

I. Kredietaanpassingen

Artikel 1. De kredieten, ingeschreven onder de titel I — Lopende uitgaven, en onder de titel II — Kapitaaluitgaven, van de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1980 worden aangepast volgens de omstandige vermeldingen in de bij deze wet gevoegde tabel en ten belope van (in miljoenen franken) :

Aanpassingen	Kredieten
TITEL I	
<i>Lopende uitgaven</i>	
Bijkredieten voor het lopend jaar	383,1
Verminderings	866,0
Bijkredieten voor vroegere jaren	8,5

Aanpassingen	Krediet
TITEL II	
<i>Kapitaaluitgaven</i>	
Bijkredieten voor het lopend jaar	—
Verminderings	1,0
Bijkredieten voor vroegere jaren	1,4

I. Ajustements des crédits

Article 1er. Les crédits prévus au titre I — Dépenses courantes et au titre II — Dépenses de capital du budget du ministère de la Justice de l'année budgétaire 1980 sont ajustés suivant les données détaillées au tableau annexé à la présente loi et à concurrence de (en millions de francs) :

Ajustements	Crédits
TITRE I	
<i>Dépenses courantes</i>	
Crédits supplémentaires de l'année courante	383,1
Réductions	866,0
Crédits supplémentaires pour années antérieures	8,5
TITRE II	
<i>Dépenses de capital</i>	
Crédits supplémentaires pour années de l'année courante	—
Réductions	1,0
Crédits supplémentaires antérieures	1,4
— Aangenomen.	
Adopté.	

II. Diverse bepalingen

Art. 2. De bij deze wet toegestane kredieten zullen door de algemene middelen der Schatkist gedekt worden.

II. Dispositions diverses

Art. 2. Les crédits ouverts par la présente loi seront couverts par les ressources générales du Trésor.

— Aangenomen.

Adopté.

Art. 3. Deze wet treedt in werking de dag van haar bekendmaking in het *Belgisch Staatsblad*.

Art. 3. La présente loi entre en vigueur le jour de sa publication au *Moniteur belge*.

— Aangenomen.

Adopté.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

QUESTION ORALE DE M. RADOUX AU MINISTRE DES AFFAIRES ÉTRANGÈRES SUR « UNE INITIATIVE BELGE VISANT À COMPLÉTER LE TRAITE QUI INTERDIT L'UTILISATION DES SATELLITES À DES FINS MILITAIRES »

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER RADOUX AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER « EEN BELGISCHE INITIATIEF TOT AANVULLING VAN HET VERDRAG DAT DE AANWENDING VAN SATELLIETEN VOOR MILITAIRE DOELINDEN VERBIEDT »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. Radoux au ministre des Affaires étrangères, relative à l'utilisation des satellites à des fins militaires.

La parole est à M. Radoux.

M. Radoux. — Monsieur le Président, Monsieur le Ministre, à l'occasion du lancement de *Columbia*, la question de l'utilisation de l'espace à des fins militaires a été évoquée par une grande puissance.

Comme on le sait, il existe déjà un traité interdisant l'utilisation des satellites à des fins militaires.

Le gouvernement belge ne pourrait-il prendre l'initiative de faire compléter ce traité? Depuis la signature de ce traité d'autres adjonctions seraient utiles afin de couvrir l'ensemble des vecteurs et des engins spatiaux dans le but de proscrire leurs utilisations à des fins militaires.

M. le Président. — La parole est à M. Nothomb, ministre.

M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, la question posée par M. le sénateur Radoux sur une éventuelle initiative belge visant à compléter le traité qui interdit l'utilisation des satellites à des fins militaires, suscite de ma part les remarques suivantes.

En premier lieu, je voudrais préciser que le traité évoqué par l'honorable membre n'interdit pas, à proprement parler, l'utilisation des satellites à des fins militaires.

En effet, le « Traité sur les principes régissant les activités des Etats en matière d'exploration et d'utilisation de l'espace extra-atmosphérique, y compris la Lune et les autres corps célestes, du 27 janvier 1967, qui est la loi fondamentale en la matière » n'interdit pas toute activité militaire dans l'espace extra-atmosphérique.

Ce qui est interdit formellement est stipulé à l'article IV dudit traité et je cite textuellement: « Les Etats parties au Traité s'engagent à ne mettre sur orbite autour de la Terre aucun objet porteur d'armes nucléaires ou de tout autre type d'armes de destruction massive, à ne pas installer de telles armes sur des corps célestes et à ne pas placer de telles armes, de toute autre manière, dans l'espace extra-atmosphérique.

Tous les Etats parties au Traité utiliseront la Lune et les autres corps célestes exclusivement à des fins pacifiques. Sont interdits sur les corps célestes l'aménagement de bases et installations militaires et de fortifications, les essais d'armes de tous types et l'exécution de manœuvres militaires. N'est pas interdite l'utilisation de personnel militaire à des fins de recherche scientifique ou à toute autre fin pacifique. N'est pas interdite non plus l'utilisation de tout équipement ou installation nécessaire à l'exploration pacifique de la Lune et des autres corps célestes. »

Ainsi, plusieurs satellites ont déjà été mis en orbite pour accomplir certains objectifs militaires qui n'ont pas des fins hostiles. Je pense ici aux satellites de télécommunications militaires ou de contrôles et de surveillance.

L'utilisation de ces satellites n'est nullement en contradiction avec les dispositions du traité et, à mon avis, parfaitement admissible, voire nécessaire au stade actuel de la technologie.

Certains journaux ont relaté l'existence des soi-disant « antisatellites » ou satellites destructeurs. Bien que ceci n'ait pas été officiellement prouvé, il est clair que l'utilisation d'un tel engin, comportant des armes destructives ou qui a des objectifs non pacifiques, serait en contradiction avec l'esprit dudit traité.

Dans ces conditions, je ne pense pas qu'il serait opportun que la Belgique prenne l'initiative de faire compléter le traité en matière d'exploration et de l'utilisation de l'espace extra-atmosphérique, afin de couvrir l'ensemble des vecteurs et des engins spatiaux et ce dans le but de proscrire leur utilisation à des fins militaires.

Ceci pourrait donner l'impression que nous doutons de la sincérité des Etats spatiaux, parties au traité, quant à l'application loyale des dispositions pertinentes du traité ou que, à notre avis, ils ne respectent pas l'esprit de cette convention dans leurs activités spatiales.

Le gouvernement belge suivra naturellement avec attention et en concertation avec nos partenaires européens toute évolution future de ce problème complexe de l'utilisation pacifique de l'espace extra-atmosphérique.

QUESTION ORALE DE M. RADOUX AU MINISTRE DES FINANCES SUR « L'EMPRUNT FRANCO-ALLEMAND »

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER RADOUX AAN DE MINISTER VAN FINANCIEN OVER « DE FRANS-DUITSE LENING »

M. le Président. — Nous allons entendre la question de M. Radoux adressée au ministre des Finances, concernant l'emprunt franco-allemand.

M. le ministre des Affaires étrangères a accepté d'y répondre, en l'absence du ministre des Finances.

La parole est à M. Radoux.

M. Radoux. — Monsieur le Président, Monsieur le Ministre, on sait qu'un emprunt franco-allemand a été annoncé et qu'il a donné lieu à des réflexions en sens divers.

Monsieur le Ministre voudrait-il faire connaître, en sa qualité de membre du Conseil des Dix: s'il est exact que cet emprunt — ou ces deux emprunts, puisqu'ils sont libellés en francs français pour l'un et en deutsche marks pour l'autre — seront utilisés « pour les besoins de chaque pays », sans autre précision quant à leur destination.

Dans ce cas, n'estime-t-il pas que l'instrument financier de la CEE dénommé Nic (Nouvel instrument communautaire) est approprié pour les emprunts dont le but est l'investissement pour des objectifs prioritaires de la Communauté dans les secteurs de l'énergie et de l'industrie, par exemple, et ceci ne serait-ce qu'afin d'avoir recours, en premier rang, à des possibilités créées par une Communauté dont ces deux pays sont membres et qu'ils ont eux-mêmes largement contribué à créer?

M. le Président. — La parole est à M. Nothomb, ministre.

M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, il convient avant tout de souligner que l'initiative franco-allemande n'a fait l'objet d'aucune discussion préliminaire au sein des différents conseils officiels ou informels qui se sont tenus, à diverses occasions, au niveau communautaire, au cours des mois de mars et d'avril.

Comme le souligne l'honorable membre, la décision franco-allemande d'un emprunt concerté sur le marché international des capitaux couvre en fait deux emprunts séparés à plusieurs tranches, qui seront lancés simultanément par le gouvernement français et le gouvernement de la République fédérale d'Allemagne.

Dans un communiqué publié le 9 avril dernier, les deux gouvernements ont cependant précisé que cette action est essentiellement dirigée en faveur d'investissements productifs et créateurs d'emplois.

Par ailleurs, ils y ont indiqué que le produit de ces emprunts sera affecté en particulier: aux investissements favorables aux économies d'énergie et de matières premières; aux investissements facilitant l'adaptation structurelle des entreprises; aux investissements dans les technologies de pointe telle que l'informatique et l'automatisation.

Vu sous cet angle, on peut considérer que l'emprunt franco-allemand s'inscrit dans la ligne de certains objectifs du Nouvel Instrument communautaire, ce qui a fait dire au porte-parole de la Commission européenne que l'action de ces deux gouvernements allait dans la même direction que cet instrument.

On doit cependant constater qu'un des objectifs majeurs du Nic, à savoir l'affectation des ressources empruntées aux investissements qui contribuent à la convergence et à l'intégration croissante des politiques économiques de la Communauté européenne n'est que partiellement observé puisque les effets de cette action seront limités au seul territoire des deux pays qui en ont pris l'initiative et que les projets sélectionnés ne seront pas examinés par les autorités communautaires.

Dès lors, et sans vouloir entrer dans une polémique avec nos principaux partenaires au sujet de cette affaire, il s'indique d'examiner comment des actions de ce genre pourraient, dans l'avenir, s'inscrire plus harmonieusement dans une stratégie communautaire.

QUESTION ORALE DE M. RADOUX AU MINISTRE DES FINANCES SUR « LE RECOURS EVENTUEL A DES INSTRUMENTS FINANCIERS DE LA COMMUNAUTE EUROPEENNE »

MONDELINGE VRAAG VAN DE HEER RADOUX AAN DE MINISTER VAN FINANCIEN OVER « EEN EVENTUEEL BEROEP OP FINANCIËLE INSTELLINGEN VAN DE EUROPESE GE-MEENSCHAP »

M. le Président. — L'ordre du jour appelle la question orale de M. Radoux au ministre des Finances.

La parole est à M. Radoux.

M. Radoux. — Monsieur le Ministre voudrait-il faire connaître s'il compte notamment, à l'occasion de l'emprunt annoncé par le gouvernement belge, recourir aux possibilités offertes par deux instruments financiers de la Communauté européenne, à savoir: le Nouvel Instru-

ment communautaire relatif à des emprunts en fonction d'investissements dans des secteurs en difficulté; le Fonds réservé à l'aide aux Etats membres de la Communauté qui ont à affronter des situations de balances de paiements, sans pour autant renoncer aux emprunts « classiques »?

Dans la négative, pourquoi?

M. le Président. — La parole est à M. Nothomb, ministre, qui a accepté de répondre en lieu et place du ministre des Finances.

M. Nothomb, Ministre des Affaires étrangères. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, même s'il était émis à des conditions spéciales, l'emprunt du gouvernement belge, auquel l'honorable membre fait allusion, serait un emprunt qui aurait pour vocation, comme les autres emprunts émis par le Trésor, de financer le déficit général de trésorerie de l'Etat, ce qui n'est pas le cas des instruments financiers cités par l'honorable membre.

Les ressources du Nouvel Instrument communautaire sont prêtées aux Etats membres pour financer des projets déterminés dans les secteurs de l'énergie, de l'industrie et des travaux d'infrastructure qui contribuent à la convergence et à l'intégration des politiques économiques et qui correspondent aux objectifs prioritaires de la Communauté dans les secteurs considérés.

Le mécanisme des emprunts communautaires est destiné au soutien des balances des paiements des Etats membres. Il est explicitement prévu que les fonds prêtés ne sont versés qu'aux banques centrales et seulement aux fins de financer les déficits des balances de paiement. Il faut ajouter que ces prêts sont conditionnels, c'est-à-dire assortis de conditions de politique économique destinées à rétablir une situation soutenable des balances des paiements.

Les instruments financiers communautaires dont nous venons de parler n'ont donc, en aucune façon, pour vocation de financer les déficits de trésorerie des Etats membres; il est exclu d'y recourir pour les besoins du Trésor. Il n'est, bien sûr, pas exclu à priori que la Belgique fasse appel à ces facilités de financement, selon leurs finalités propres.

INTERPELLATION VAN MEVROUW STAELS-DOMPAS TOT DE HEER BUSQUIN, MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN MINISTER VAN NATIONALE OPVOEDING, OVER « HET BEVEL DAT HIJ HEEFT GEGEVEN AAN DE GOUVERNEUR VAN BRABANT IN VERBAND MET DE RICHTLIJNEN DIE DEZE DIENDE TE VERSTREKKEN AAN DE GEMEENTEN MET FACILITEITEN EN AAN HUN CENTRA VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN INZAKE HET TAALGEBRUIK IN DE VERGADERINGEN VAN DE GEMEENTERADEN EN VAN DE OCMW »

INTERPELLATION VAN DE HEER BASCOUR TOT DE HEER BUSQUIN, MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN MINISTER VAN NATIONALE OPVOEDING, OVER « DE RICHTLIJNEN AAN DE GEMEENTEBESTUREN EN OPENBARE CENTRA VOOR MAATSCHAPPELIJK WELZIJN VAN DE FACILITEITENGEMEENTEN »

INTERPELLATION DE MME STAELS-DOMPAS A M. BUSQUIN, MINISTRE DE L'INTERIEUR ET MINISTRE DE L'EDUCATION NATIONALE, SUR « L'ORDRE QU'IL A DONNE AU GOUVERNEUR DU BRABANT AU SUJET DES DIRECTIVES A FOURNIR PAR CELUI-CI AUX COMMUNES A FACILITES ET A LEURS CENTRES PUBLICS D'AIDE SOCIALE EN CE QUI CONCERNE L'EMPLOI DES LANGUES DANS LES REUNIONS DES CONSEILS COMMUNAUX ET DES CPAS »

INTERPELLATION DE M. BASCOUR A M. BUSQUIN, MINISTRE DE L'INTERIEUR ET MINISTRE DE L'EDUCATION NATIONALE, SUR « LES DIRECTIVES AUX ADMINISTRATIONS COMMUNALES ET AUX CENTRES PUBLICS D'AIDE SOCIALE DANS LES COMMUNES A FACILITES »

De Voorzitter. — Aan de orde zijn thans de interpellaties van Mevrouw Staels-Dompas en de heer Bascour over de richtlijnen aan de gemeentebesturen en openbare centra voor maatschappelijk welzijn van de faciliteitengemeenten.

Aangezien beide interpellaties betrekking hebben op hetzelfde onderwerp, vermoed ik dat de minister van Binnenlandse Zaken en Nationale Opvoeding het verkieslijk acht te antwoorden na de twee interpellaties te hebben gehoord.

M. Busquin, Ministre de l'Intérieur et Ministre de l'Education nationale. — D'accord, Monsieur le Président.

De Voorzitter. — Ik veronderstel dat de Senaat er geen bezwaar tegen heeft de twee interpellaties samen te behandelen.

Je présume que le Sénat ne voit pas d'inconvénient à joindre les deux interpellations. (*Assentiment.*)

Het woord is aan de eerste interpellant, Mevrouw Staels.

Mevrouw Staels-Dompas. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, het spijt mij dat ik op de vooravond van 1 mei u zo laat nog bezig moet houden voor een interpellatie die ik helemaal anders had voorbereid. Intussen heeft zich echter een nieuw feit voorgedaan.

Het vrij uitvoerig antwoord dat de minister gisteravond ter zake in de Kamer gaf, heb ik zo goed mogelijk bestudeerd. Dat antwoord, zoals u kunt vermoeden, voldoet mij niet helemaal, en daarom wil ik aan de hand van de tekst die hij gisteren aan de journalisten uitdeelde een aantal beschouwingen en vragen formuleren. De tekst van sommige delicate passages verschilt in de Nederlandse en in de Franse versie. Dit betreurt ik wel en misschien ligt het aan de vertaling want dit werk is niet altijd gemakkelijk. Ik wilde deze opmerking echter wel maken.

Ik wil hier niet uitvoerig ingaan op al de richtlijnen die u, Mijnheer de Minister, door bemiddeling van de gouverneur van Brabant aan de gemeentebesturen en aan de OCMW van de zes randgemeenten hebt gegeven. Deze zijn voldoende bekend. Alle parlementsleden zullen trouwens wel de teksten van de mandatarissen uit de randgemeenten hebben gekregen. Ik wil hier evenmin nogmaals uitvoerig de wetgeving citeren noch de arresten die door de Raad van State naar aanleiding van bepaalde feiten werden gegeven noch de adviezen die door de ministers werden gevraagd, zoniet staan wij hier over twee uur nog. Zij werden bovendien voldoende herhaald, ook nog gisteren door interpellanten in de Kamer. Ik veronderstel dat de minister intussen wel de tijd zal hebben gehad om ze in te kijken en te lezen.

Ik beperk mij dus tot het antwoord van de minister, gisteren in de Kamer. In de tweede paragraaf van zijn antwoord zegt hij dat hij de noodzakelijke maatregelen moest treffen ingevolge het gedrag van sommige mandatarissen in de randgemeenten. Mag ik doen opmerken dat in verband met de toepassing van de taalwetgeving niet alleen mandatarissen in de randgemeenten bepaalde zaken gedaan hebben, maar ook andere officiële personen?

Hierbij verwijs ik eerst naar een richtlijn die de vice-gouverneur van Brabant op 22 augustus 1979 heeft verstrekt aan de gemeenten met speciaal statuut, onder andere aan het gemeentebestuur van Kraainem, waarin hij heel duidelijk zegt dat de bestuurders, gemeenteraadsleden, burgemeester en schepenen, verplicht zijn in al hun bestuurshandelingen het Nederlands te gebruiken.

Hierbij steunt de vice-gouverneur op — en dat is uitvoerig in zijn brief opgenomen — de wet op het gebruik van talen in bestuurszaken van 1963, artikel 3bis van de Grondwet en de wet van 23 december 1970 die voor ons, Vlamingen, uiterst belangrijk geweest is omdat door die laatste wet, de randgemeenten integraal tot het Nederlands grondgebied behoren.

De vice-gouverneur verwijst ook naar al de arresten van de Raad van State die sedert 1970 zijn genomen.

Ten tweede kan ik niet nalaten te vermelden dat de gouverneur van Brabant op 24 november 1980 een beslissing van de gemeenteraad van Kraainem heeft geschorst omdat een groot aantal stemmen in het Frans werden uitgebracht.

Op 2 maart 1981, let op de data, heeft de gouverneur de intussen hernieuwde beslissing van de gemeenteraad van Kraainem, met hetzelfde aantal Franstalige stemmen, vernietigd.

In zijn schorsings- en vernietigingsbesluit zegt de gouverneur uitdrukkelijk, ook verwijzend naar de geciteerde wetten en arresten en adviezen van de Raad van State, dat « uitsluitend het Nederlands mag worden gebruikt voor het verrichten van bestuurshandelingen, zowel door de administratie als door de politieke mandatarissen, behoudens de door de wetgever precies en limitatief opgesomde uitzonderingen die enkel gelden voor de bestuurden en niet voor de bestuurders, en dat bijgevolg een stem uitgebracht in een andere taal dan het Nederlands wettelijk geen waarde heeft ».

Op 14 januari 1981 deelt uw voorganger, de heer Mathot, aan de gouverneur van Brabant mee dat in onderhavig geval, de schorsing waarover het ging, de bewuste stemming in de gemeenteraad niet geldig is. Minister Mathot schrijft letterlijk: « Een stem uitgebracht in een andere taal dan het Nederlands heeft wettelijk geen waarde. »

Dit waren een aantal feiten die u toch ook zou moeten kennen, Mijnheer de Minister, naast wat de mandatarissen doen in de randgemeenten.

In de tweede paragraaf, in de laatste zin zegt u « dat nochtans geen enkele wet het taalgebruik in de gemeenteraden regelt ». Dat vind ik nogal erg. Ik verwijs u nog eens naar de bestuursstaalwet van 1963, artikel 3bis van de Grondwet, goedgekeurd in 1970, en de wet van 23 december 1970. Wat u daar zegt is dus niet helemaal correct.

Nu een derde bedenking. In de volgende paragraaf verwijst u naar een decreet van 6 december 1972, waarbij voor het Nederlands taalgebied, op uitzondering van de zes randgemeenten, het Nederlands moet worden gebruikt voor het uitbrengen van de eed en voor de handelingen in de gemeenteraad. U verwijst daarnaar om te beweren dat dit in de zes randgemeenten waarop dit decreet niet van toepassing is en die toch tot het Nederlands taalgebied behoren, dus niet moet gebeuren.

Mijnheer de Minister, u weet toch zeer goed dat de randgemeenten, wat betreft de toepassing van de taalwetgeving en wat betreft de taalwetgeving zelf, afhankelijk zijn van de nationale wetgever en de nationale regering. Ik verwijs u nog eens naar de drie opgesomde wetten en artikelen van de Grondwet. Wat u daarover gisteren heeft gezegd, houdt dus geen steek. Verder zegde u gisteren ik citeer: « Indien het juist zou zijn dat in toepassing van de bestaande wetgeving de betrokken gemeenten tot de Nederlandstalige regio behoren met alle gevolgen van dien inzake het taalgebruik in bestuurszaken » — daarin is u dus correct — « moet eveneens worden onderstreept dat noch de wet op het gebruik der talen noch de kieswet bijzondere voorwaarden oplegt inzake verkiesbaarheid. »

Inderdaad, Mijnheer de Minister, inzake verkiesbaarheid worden er geen bijzondere voorwaarden opgelegd, maar het is toch evident dat iemand die zich in een bepaald gebied verkiesbaar stelt, ten minste wordt verondersteld de taal te kennen die men daar spreekt! Indien dit niet het geval is, blijft hij beter weg uit dit gebied en gaat hij best naar een streek waar zijn taal wordt gesproken.

In de Franstalige tekst van uw betoog komt iets eigenaardigs voor dat niet is terug te vinden in de Nederlandstalige tekst. Misschien dat dit eens kan worden nagezien. U zegt: « J'insiste sur le fait que ces directives n'innovent en rien et ne sont que le rappel d'une situation légale qui existe dans ces assemblées depuis de nombreuses années. »

Ik denk dat het woord « légale » daar niet op zijn plaats is en dat het « une situation de fait » moet zijn die in feite de jongste jaren is geëvolueerd naar een illegale situatie. Dit is dus niet helemaal correct.

Wat mij wel verheugt in uw antwoord is uw bewering dat het schriftelijk taalgebruik in de gemeenteraden in elk geval het Nederlands is. Ik leid daaruit af dat indien schriftelijk moet worden gestemd, dit zeker in het Nederlands moet gebeuren.

Mijnheer de Minister, ik stel de positieve dingen die u heeft gedaan op prijs. Ik veronderstel dat het heel wat moed heeft gevergd om, na eerst richtlijnen te hebben uitgevaardigd, daarop later terug te komen door in verband met de punten 5 en 6 te verklaren: « Je neutraliserai leurs effets. »

Ik hoop dat u daaronder verstaat dat u toch minstens deze twee paragrafen zult opschorten. Mag ik u tevens vragen ook paragraaf 3 nog eens nader te bekijken? Deze paragraaf handelt over het taalgebruik tijdens de debatten en bij de stemmingen en gisteren hebt u gezegd dat de schriftelijke stemmingen wel in het Nederlands moeten gebeuren. Waarom dan de mondelinge stemmingen ook niet?

Ik hoop dat u de nodige richtlijnen zult geven aan de gouverneur zodat de leden van de gemeenteraden van de zes betrokken gemeenten en de leden van de OCMW die de omzendbrief met uw richtlijnen hebben ontvangen, ten minste zouden vernemen dat in elk geval de punten 5 en 6 niet van toepassing zijn.

Mijnheer de Minister, voorlopig kan ik het hierbij laten. Ik zal nog wel de gelegenheid hebben, wellicht bij de bespreking van uw begroting die hier eerlang zal plaatsvinden, om na te gaan of u intussen de richtlijnen hebt verstrekt zoals u gisteren hebt beloofd. (Applaus op sommige banken.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Bascour.

De heer Bascour. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, de interpellatie die wij genoopt zijn vanavond te houden, brengt ons ierwat in verlegenheid. Als ik zeg « wij » en « ons » is dit geen majesteitsvorm. Die interpellatie brengt ons in verlegenheid omdat wij van mening zijn dat in deze sombere crisistijd op zoveel gebieden, ook op institutioneel en politiek gebied, die het land doormaakt, alle aandacht aan de oplossing van deze crisis moet kunnen worden gewijd. Alle krachten zouden moeten worden gebundeld om deze hachelijke toestand te bestrijden.

Dat de minister van Binnenlandse Zaken zich gaat bezighouden met richtlijnen te geven aan gemeentebesturen en OCMW van de randgemeenten met faciliteiten — en dit dan nog in volle regeringscrisis — doet heel wat vragen rijzen en wakkert alleszins de communautaire spanningen aan die het land best kan missen, nu meer dan ooit. Ik hoef niet te herhalen wat de heer Tindemans, voorzitter van de CVP, in afkeurende bewoordingen daaromtrent heeft gezegd; u kon dit lezen in alle kranten vorige dinsdag.

Bovendien zetten deze richtlijnen de taalwetgeving inzake bestuurszaken op de — onwettige — helling en zijn ze in strijd met de Grondwet en met de jurisprudentie van de Raad van State.

Ik zal trachten niet in herhaling te vervallen en mijn interpellatie in te korten. De vorige interpellant heeft trouwens heel wat vragen gesteld en opmerkingen gemaakt die een klare en duidelijke argumentatie inhouden en waaruit overduidelijk blijkt dat de kwestieuze richtlijnen afbreuk doen aan het beginsel dat het Nederlands de enige officiële administratieve taal is voor alle bestuurshandelingen in de zes randgemeenten met faciliteiten.

Ik kan niet vooruitlopen op het antwoord dat u zal geven op mijn interpellatie en op de vragen van Mevrouw Staels-Dompas. Zij had de gelegenheid naar het antwoord te luisteren dat u gisteren hebt gegeven in de Kamer. Ik heb alleen enkele passus van uw verklaring kunnen lezen in het *Beknopt Verslag* van de vergadering van de Kamer van volksvertegenwoordigers dat mij vanmiddag ter hand werd gesteld.

Ook gisteren hebben collega's Kamerleden geïnterpelleerd over de officiële administratieve taal die moet worden gebruikt in alle bestuurshandelingen.

Eerst toch nog even de feiten op een rijtje zetten.

Ik begin met de feiten uit het meest recente verleden. Omtrent het taalgebruik in de gemeenteraden van de randgemeenten, zijn de jongste maanden herhaaldelijk moeilijkheden gerezen. Mijnheer de Minister, zij hebben niet alleen een weerklank gevonden in de pers, maar, indien ik mij niet vergis, hebben zij ook op een nogal pijnlijke wijze een weerklank gevonden voor u in de regering, want u heeft die directieven verstrekt niet alleen in uw hoedanigheid van minister van Binnenlandse Zaken, maar als minister van de uittrekkende regering.

Einde maart werd de brief gericht aan de gouverneur van Brabant en, op 1 april, heeft de gouverneur die richtlijnen doorgezonden aan de zes betrokken randgemeenten. Men zou ironische beschouwingen kunnen maken bij die datum van 1 april, maar ik zal dat niet doen.

De heer Maes. — Het was een flauwe grap.

De heer Bascour. — Het was in ieder geval een grap, hoe flauw zal ik niet uitmaken.

Mijnheer de Minister, er is gisteren in de Kamer gesproken over de interpellatie die, op 19 december 1979, werd gehouden betreffende hetgeen de interpellant noemde « de flagrante en arrogante taalwetsovertredingen door toedoen van het college van burgemeester en schepenen te Kraainem ». Die interpellatie was gericht aan de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, de heer Gramme.

De interpellant verwees hiermee naar een schrijven van 22 juni 1979 waarin de vice-gouverneur er het college van Kraainem op had gewezen dat bestuurshandelingen uitsluitend in het Nederlands mogen worden verricht. De vice-gouverneur steunde zijn argumentatie op het advies van de Raad van State betreffende de eedaflegging van de gemeenteraadsleden en OCMW-leden in de randgemeenten. Ik verwijs hierbij naar het arrest nr. 22003 van 14 december 1976 en naar het arrest nr. 19522 van de Raad van State tegen Wezembeek-Oppem en de Belgische Staat, gevelde op 20 maart 1979.

De toenmalige minister van Binnenlandse Zaken maakte in zijn antwoord op de interpellatie een onderscheid tussen het mondeling en het schriftelijk taalgebruik in de gemeenteraden en verklaarde over het mondeling taalgebruik het advies van de Raad van State te zullen inwinnen. Blijkbaar gebeurde dit, maar toen daalde een dikke mist neer over de juiste toedracht: de Raad van State zou zijn advies op 29 juli 1980 aan de minister van Binnenlandse Zaken, en dat was toen de heer Philippe Moureaux, hebben doen geworden. De heer Moureaux, noch zijn opvolger hebben dit advies ooit officieel bekendgemaakt, zodat we op de traditionele *vents favorables* moesten rekenen om iets over de tenuer ervan te vernemen.

Een dergelijke gunstige wind bracht het advies tot in het college van Sint-Genesius-Rode. Het college besliste het advies, dat overigens in de lijn blijkt te liggen van het reeds verstrekte advies en het arrest van de Raad van State, toe te passen, hetgeen enige wrovel veroorzaakte bij de gemeenteraadsleden van Rode die ofwel het Nederlands weinig machtig zijn, ofwel het principieel weigeren te gebruiken.

In de Kraainemse gemeenteraad verliepen de zaken anders. Gemeentemantatarissen bewezen er hun ontzag voor de uitspraken van ons hoogste rechtcollege door te stemmen in het Frans, in het Pools of een andere uitheemse taal. Om die reden, schorste de gouverneur van Brabant op 24 november 1980 — dat werd aangehaald door onze collega Mevrouw Staels — de benoeming van een bijzonder leermeester door de gemeenteraad van Kraainem; er was immers gebleken dat de kandidaat geen meerderheid in het Nederlands uitgebrachte stemmen op zijn naam had gekregen. Later — hierop wees ook Mevrouw Staels — op 2 maart 1981 vernietigde de gouverneur deze beslissing om dezelfde reden.

De toenmalige minister van Binnenlandse Zaken, en dat was inmiddels de heer Mathot, greep niet in, hetgeen wellicht aantoonde dat ook hij in het Frans uitgebrachte stemmen in een gemeenteraad van een randgemeente als ongeldig beschouwde.

Via persartikelen vernamen we dat de huidige minister van Binnenlandse Zaken, de heer Busquin, in de week van 30 maart op 3 april, de gouverneur van Brabant verzocht had de colleges van de randgemeenten een aantal richtlijnen te verstrekken betreffende het taalgebruik in hun gemeenteraden.

In het *Beknopt Verslag* van de Kamerzitting van gistermiddag heb ik gelezen dat u gisteren verklaarde dat zulks bij brief van 30 maart jongstleden gebeurde. De regering nam ontslag op 31 maart. Dit is dus gebeurd in volle regeringscrisis. Men kan er zich over verbazen dat een minister van een ontslagnemende regering een daad stelde die dan toch een duidelijke politieke weerslag heeft.

In de onderrichtingen die u, Mijnheer de Minister, via de gouverneur verstrekte aan de randgemeenten, zitten heel wat onwettigheden. De onderrichtingen stroken niet met het advies van eind 1976 van de Raad van State, evenmin met het arrest van maart 1979 en het zijn onderrichtingen die in hun implicaties zelfs niet stroken met de gecoördineerde wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken. Daarenboven stroken die richtlijnen niet met de standpunten van uw voorgangers. U merkt, dat ik tot nog toe niet heb verwezen naar het nog steeds officieel onbekend gebleven advies van de Raad van State.

Wat houden de onderrichtingen van de minister nu in? Mevrouw Staels heeft hier gezegd er geen gewag te zullen van maken omdat zij voldoende gekend zijn. Ik meen ook dat die nogal ruim verspreid zijn geworden maar dan door het gemeentebestuur van Sint-Genesius-Rode. Ik ga die zeven directieven niet voorlezen maar ik wil deze vergadering toch attent maken op de punten 3, 5 en 6 omdat, naar ik heb gehoord, u voor de punten 5 en 6 — ik heb dat ook gelezen in het zonet geciteerde *Beknopt verslag*, maar dat lijkt mij niet al te duidelijk te zijn — gisteren een verklaring zou hebben afgelegd in de Kamer.

Het derde punt van deze richtlijn luidt als volgt: «Tijdens de debatten en stemmingen drukken de mandatarissen van deze vergadering zich in de taal van hun keuze uit.»

De heer Maes. — In het Chinees!

De heer Bascour. — Dat kan inderdaad dus in vele of alle uitheemse talen gebeuren. Ik zal daar straks op terugkomen, maar eerst wil ik nog de directieven vijf en zes voorlezen, precies zoals ze gesteld zijn in de omzendbrief.

In punt 5 zegt u: «Zo voor de stemmingen die in het Nederlands of in het Frans uitgebracht worden, moet de secretaris ze enkel in het Nederlands overschrijven volgens de volgende wijze: «De beslissing is goedgekeurd door ... stemmen tegen ... stemmen.»

In punt zes zegt u: «De voogdijoverheid mag dus niet aannemen dat uitgebrachte stemmen in een taal als ongeldig zouden beschouwd worden of dat er nota van de stemmen als volgt zouden genomen worden: «... Ja, ... Oui, ... Neen, ... Non, ... onthouding, ... abstentions.» Ook hierop zullen wij nog terugkomen.

Ik verwacht namelijk, Mijnheer de Minister, dat u daaromtrent enige inlichtingen zult verschaffen en ik heb vernomen dat u in verband met deze punten 5 en 6 gisteren een aanvullende verklaring zou hebben afgelegd.

De essentie van die richtlijnen is dat raadsleden zich voor debatten en stemmingen mogen bedienen van de taal van hun keuze, maar dat de secretaris ze moet notuleren in het Nederlands. De gemeentesecretaris immers, zo schrijft de minister, is een ambtenaar onderworpen aan de bestuurstaalwetgeving. Dat is inderdaad zo. Maar ik meen dat een minister er niet alleen toe gehouden is de bestuurstaalwetgeving te respecteren maar dat hij ze ook moet doen toepassen.

In de vier randgemeenten met faciliteiten Wemmel, Kraainem, Linkebeek en Drogenbos is een elementaire kennis van de Franse taal

vereist én voor de gemeentesecretaris én voor de topambtenaren. Dat is echter niet het geval voor de overige twee randgemeenten met faciliteiten, namelijk Wezembeek-Oppem en Sint-Genesius-Rode.

Wanneer u zegt dat de raadsleden zich voor debatten en stemmingen mogen bedienen van de taal van hun keuze maar dat de secretaris ze moet notuleren in het Nederlands, stel ik de vraag wat er moet gebeuren indien die raadsleden zich bovendien nog zouden uitdrukken in een taal van hun keuze zoals bijvoorbeeld het Pools, het Russisch of een andere uitheemse taal.

Mijnheer de Minister, u maakt geen onderscheid tussen het mondeling en het schriftelijk taalgebruik. Nochtans adviseerde de Vaste Commissie voor Taaltoezicht vanaf 1964 onafgebroken dat alle schriftelijke stukken voor de gemeenteraden van de randgemeenten en uitgaande van de gemeenteraden uitsluitend in het Nederlands mogen worden opgesteld. De Vaste Commissie voor Taaltoezicht adviseerde tevens dat de gemeenteraadsleden geen recht hebben op de Franse vertaling van deze stukken. Het zal de minister niet onbekend zijn dat stemmingen over personen steeds geheim zijn en dus schriftelijk moeten gebeuren. Dit geldt ook voor de randgemeenten!

Beseft de minister dat bij ontstentenis van enig onderscheid tussen het schriftelijk en het mondeling taalgebruik een bijna twintig jaar oude jurisprudentie, die rechtstreeks voortvloeit uit de wetgeving op het gebruik der talen in bestuurszaken, op de helling wordt gezet, de helling naar de onwettigheid?

Ik heb nog een tweede opmerking. Volgens de richtlijnen van de minister mogen de gemeenteraadsleden zich tijdens de debatten en de stemmingen in de taal van hun keuze uitdrukken.

Wil de minister zodoende de stemmen die uitgebracht worden in een andere taal dan het Frans of het Nederlands, laten meerekenen? Wil de minister de Poolse stemmen die werden uitgebracht in de gemeente Kraainem, zoals daarnet werd gezegd, post factum of a posteriori valideren?

Wij zullen misschien nog beleven dat het college van Sint-Genesius-Rode de vergadering voortaan in het Engels opent. Dit zou volkomen conform uw onderrichtingen zijn, Mijnheer de Minister. U heeft het misschien niet zo bedoeld, maar dan vraag ik toch hoe u het wel heeft bedoeld. Indien de richtlijnen van de minister zo gehandhaafd blijven, zal dit in het Engels, het Duits of welke — ook kunnen gebeuren. Men laat de keuze van de taal immers over aan het raadslid.

Mevrouw Staels-Dompas. — En in het Turks of in het Marokaans!

De heer Bascour. — Inderdaad, Mevrouw, in welke taal ook.

Ik heb nog een andere vraag, Mijnheer de Minister. Hoe meent u de secretarissen van de randgemeenten ertoe te verplichten de debatten en de stemmingen in het Nederlands te notuleren, terwijl de raadsleden zich mogen bedienen van de taal van hun keuze. U weet ongetwijfeld dat wettelijk enkel in Wemmel, Kraainem, Drogenbos en Linkebeek van de ambtenaren de kennis van het Frans kan worden geëist. Het gaat hier dan nog om een elementaire kennis.

Mevrouw Staels-Dompas. — Deze ambtenaren zijn dus geen beëdigde vertalers.

De heer Bascour. — Zeker niet en deze vereiste geldt evenmin voor de ambtenaren van Wezembeek-Oppem en Sint-Genesius-Rode.

Mevrouw Staels-Dompas. — En dit alleen ten aanzien van de bestuurders en niet ten aanzien van de bestuurders!

De heer Bascour. — De minister zal dit ook wel weten, Mevrouw, en daar straks wellicht op antwoorden.

Hoe kan men onder die voorwaarden van de secretarissen als het ware stante pede een vertaling eisen? Is het de minister soms ontgaan dat enkel de ingezetenen van de randgemeenten — en dan nog in welbepaalde gevallen — recht hebben op vertalingen? Beseft de minister dat zijn onderrichtingen feitelijk een hogere en strengere verplichting inzake taalkennis opleggen aan de secretarissen dan de bestuurstaalwetten zelf?

Als minister van Binnenlandse Zaken weet u toch dat de Vaste Commissie voor Taaltoezicht herhaaldelijk heeft geadviseerd dat de overheden inzake talenkennis van hun ambtenaren alleen datgene mogen eisen dat de bestuurstaalwetten voorschrijven, en niets meer. Ook de minister mag dat niet.

Een vierde opmerking. Uw onderrichtingen, Mijnheer de Minister, roepen nog andere, veel principiële bezwaren op, namelijk wat de

stemmingen betreft. Het zal de minister zeker niet ontgaan zijn dat stemmingen in een gemeenteraad iets anders zijn dan debatten. Trouwens, *in tempore non suspecto* verklaarde de afdeling wetgeving van de Raad van State, zoals men dat in de gedrukte stukken van de Senaat, zitting 1971-1972, nr. 268, bijlage bladzijde 3, kan lezen, het volgende: « Vermits handelingen van de gemeenteraden steeds zijn beschouwd als behorende tot de bestuurszaken, zowel onder het regime van de wet van 28 juni 1932, als onder dat van de thans vigerende wet van 2 augustus 1963 » — en dat waren bestuursstaalwetten, Mijnheer de Minister — « die voor de grondwetgever van 24 december 1970 herhaalde malen als uitgangspunt heeft gediend bij de goedkeuring van de communautaire bepalingen, dient eveneens te worden aanvaard dat handelingen — zoals de eedaflegging — welke leden van die raden in hun hoedanigheid van raadslid verrichten, tot bestuurszaken worden gerekend. »

Dit was de afdeling wetgeving van de Raad van State, Mijnheer de Minister, in 1970. Ik vraag u nu, is een stemming in een gemeenteraad ja dan neen een handeling die raadsleden in hun hoedanigheid van raadslid verrichten? Zijn stemmingen bijgevolg ja dan neen bestuurszaken? Of moet ook hiervan afgestapt worden om « strubbelingen in de gemeenteraden te ontlasten en om de goede werking van de democratie te waarborgen »?

De vraag stellen is ze beantwoorden. Een stemming in een gemeenteraad is ongetwijfeld een bestuurshandeling. Wat heeft nu de Raad van State gesteld over bestuurshandelingen in de randgemeenten? Ik grijp terug, niet naar het nog steeds zolang zorgvuldig verstoep gehouden advies van juli 1980, maar naar het advies van 14 december 1976 en naar het arrest 19522 van 20 maart 1979. Wat lezen we in het arrest?

« Overwegende dat in artikel 7 van de bestuursstaalwet van 2 augustus 1963 wel uitzonderingen vastgesteld worden door de Brusselse randgemeenten op de algemene regel dat de bestuursstaal in die gemeenten het Nederlands is, in die zin dat het bestuur voor beperkte, precies en limitatief bepaalde verrichtingen van de algemene regel — Nederlands is de bestuursstaal — moet afwijken, doch enkel ten voordele, en meestal op uitdrukkelijke aanvraag van bestuurders — niet van bestuurders; dat voor die bestuurders het Nederlands de enige bestuursstaal is en zij, behalve dan wanneer ze tot prestaties verplicht zijn tegenover Franssprekende geadmistreerden, voor hun bestuurs-handeling het Nederlands moeten gebruiken. »

Dit, Mijnheer de Minister, is het algemeen principe dat de Raad van State al in 1976 heeft vastgelegd, want dit arrest herneemt de stellingen van het advies van 1976.

In de randgemeenten moeten de bestuurders, behalve in geval van prestaties ten overstaan van hun Franstalige bestuurders, voor hun bestuurshandelingen het Nederlands gebruiken. De eedaflegging is hiervan één specifiek voorbeeld. Een stemming in de gemeenteraad is er een ander. Zoals voor een eedaflegging, uitsluitend het Nederlands, en niet het Nederlands en het Frans, mag worden gebruikt, zo ook mogen stemmingen uitsluitend in het Nederlands gebeuren.

Wat de stemmingen betreft, beweer ik, Mijnheer de Minister, dat uw onderrichtingen strijdig zijn met de bestuursstaalwetgeving en dat ze niet stroken met vroeger uitgebrachte adviezen en arresten van de Raad van State.

Door zulkdanige onderrichtingen uit te vaardigen, verplicht u de gemeenteraden van de randgemeenten de wet voortdurend te overtreden en stelt u ze bloot aan talloze beroepen bij de Raad van State. Het ziet er immers naar uit dat elke stemming waarbij geen meerderheid in het Nederlands uitgebrachte stemmen bereikt werd, voor vernietiging vatbaar is.

Omdat dit me niet de beste manier lijkt om de goede werking van de democratie te waarborgen, verzoek ik u uw jongste onderrichtingen ten spoedigste in te trekken of te vervangen door nieuwe die wel conform de Grondwet, de bestuursstaalwet en de jurisprudentie van de Raad van State zijn. (Applaus op de banken van de PVV, op de banken van de Volksunie en op sommige banken van de CVP.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vandezande.

De heer Vandezande. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, vooraf wijs ik erop dat de draagwijdte van de opdrachten en het rondzendschrijven van de minister niet alleen beperkt zijn tot de randgemeenten, maar ook moeten worden uitgebreid tot de taalgrensgemeenten, want die hebben hetzelfde statuut.

Bijgevolg verwondert het mij ten zeerste dat er alleen maatregelen worden genomen voor de periferie van Brussel en dat de rest ongemoeid wordt gelaten.

Op 1 april 1981 — ik wil toch wel duidelijk de punten van de richtlijn aanhalen — heeft de gouverneur op uw verzoek een rond-

zendschrijven aan de colleges van burgemeester en schepenen van de randgemeenten gezonden met de volgende inhoud:

1. Er is geen nieuwe wetgeving getroffen om het taalgebruik te regelen in de gemeenteraden en de raden van de OCMW.
2. Men moet de vigerende taalwetten van 1963 toepassen.
3. Bij de debatten en stemmingen is er een vrij taalgebruik.
4. De processen-verbaal en de beraadslagingen moeten in het Nederlands gesteld worden.
5. De in het Frans en in het Nederlands uitgebrachte stemmen moeten in het Nederlands genoteerd worden.
6. Er mag geen onderscheid gemaakt worden tussen de in het Nederlands en in het Frans uitgebrachte stemmen.
7. De taal van de eedaflegging is geregeld door het arrest van de Raad van State van 20 maart 1979.

De gouverneur verplicht de besturen de onderrichtingen na te leven. Hieruit moet dus worden afgeleid dat u een eindbeslissing hebt genomen met onbekende datum, waarvan u de moed niet gehad hebt ze aan de gouverneur schriftelijk mee te delen, of zo u ze schriftelijk hebt meegedeeld, de gouverneur gevraagd hebt ze in de huidige vorm mee te delen, wat niet van veel moed getuigt omdat u uw eigen verantwoordelijkheid afwentelt op de gouverneur. Graag vernamen we de datum en de wijze van mededeling van het rondschrijven van 1 april 1981.

Nochtans had de Raad van State, op vraag van minister Gramme, tengevolge van een interpellatie van volksvertegenwoordiger Kuijpers een advies uitgebracht, nadat de minister, die een andere mening deelde dan volksvertegenwoordiger Kuijpers aanvaard had een scheidsrechter aan te duiden, namelijk de Raad van State, niet de afdeling wetgeving maar de afdeling administratie.

Wanneer men een scheidsrechter aanduidt, schikt men zich naar zijn uitspraak. Dat deed u niet en u verklaarde in deze vergadering, onder Martens IV, dat u het advies niet zou toepassen. Dat geeft u evenwel niet het recht om maatregelen uit te vaardigen die in strijd zijn met de taalwet en nieuwe maatregelen die van wetgevend aard zijn. U hebt dus een wet van openbare orde overtreden, waaraan u getrouwheid hebt gezworen.

Mag men van de Eerste minister verwachten dat hij tegen u een sanctie neemt en aan de Koning vraagt u te ontslaan? Wij hopen het, doch verwachten het niet. Ondertussen profiteert u van de ontstentenis van wet die de verantwoordelijkheid van de ministers bepaalt en die sinds 1830 werd aangekondigd, doch nog nooit werd uitgevaardigd. Vermeld mag nog worden dat u niet eens het bestaan schijnt te kennen van de vice-gouverneur van Brabant die ter zake in de randgemeenten toezicht moet houden op de toepassing van de taalwet. U geeft dus uw bevel aan een gouverneur, die ter zake zelfs onbevoegd is en met miskenning van de vice-gouverneur (artikel 65 van de gecoördineerde wetten).

Wat is nu de inhoud van het advies van de Raad van State van 22 juli 1979, reeds bevestigd door andere arresten en door adviezen van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht, waaraan de minister zich onttrekt?

De wijze waarop de adviesaanvraag was gesteld was zo opgesteld dat men een gunstig advies mocht verwachten. Helaas, dit was niet zo. Dan maar de voeten vegen aan 's lands instellingen en zelf legiferen en tegen de Raad van State in, die zegt:

1. Dat de officiële taal (artikel 3bis van de Grondwet) het Nederlands is in het Nederlands taalgebied, behoudens de bij de wet of het decreet bepaalde uitzonderingen. Artikel 3bis van de Grondwet verzet er zich tegen dat een andere taal de status van officiële taal zou hebben;
2. Dat de gemeenteraadsleden voor hun bestuurshandelingen het Nederlands moeten gebruiken (er moet dus geen advies worden gevraagd, zoals blijkt uit de arresten Germis en Deffense, nrs. 15990 en 17414);
3. Dat toegekende faciliteiten uitzonderingen zijn die het bestuur verplichten af te wijken van het Nederlands op uitdrukkelijke aanvraag van de bestuurders en te hunnen voordele en niet van de bestuurders. Verwezen wordt naar de voorbereidende werken van de Senaat in verband met de taalwet. Derhalve moeten de bestuurders voor hun rechtshandelingen het Nederlands gebruiken.
4. Daaruit moet worden afgeleid:
 - a) Dat de agenda, de bescheiden en mededelingen, de notulen gericht aan de gemeenteraadsleden in het Nederlands moeten worden gesteld;
 - b) Dat de besluitvorming uitsluitend in het Nederlands moet worden gesteld en dit zonder vertaling;

c) Dat alleen mondelinge uiteenzettingen in het Nederlands, een gevolg kunnen hebben;

d) Dat de uiteenzettingen of interpellaties die geschieden in een andere taal dan het Nederlands, in rechte als onbestaande moeten worden beschouwd. Indien de Franse betogen toch in het Nederlands opgenomen worden in de notulen, dan is er valsheid in geschrifte;

e) Dat de in het Frans uitgebrachte stemmen niet in aanmerking kunnen worden genomen op gevaar van valsheid;

f) Dat wat in een andere taal geschiedt dan het Nederlands, geen effect kan hebben.

Zo luidt het advies dat de afdeling administratie van de Raad van State uitbracht in juli 1980. Het gaat trouwens alleen maar om de toepassing van vroegere arresten. Ik heb er enkele geciteerd, sommige collega's hebben er nog andere opgesomd. De minister echter schijnt zich niet naar deze arresten en neemt een andere beslissing. Ik zou graag van hem vernemen of dit een persoonlijke beslissing is dan wel of heel de regering erachter staat.

Ik besluit: de minister, lid van de uitvoerende macht, houdt geen rekening met wat ik heb opgesomd. Hij legitimeert zelf en brengt die instructies over voor uitvoering aan een ondergeschikte die eveneens deel uitmaakt van de uitvoerende macht.

Er is een uitspraak van de Raad van State die men mag gelijkstellen met een uitspraak van de rechterlijke macht. Er is een advies van de afdeling administratie van de Raad van State. De taalwetten zelf worden door de Raad van State in de arresten *Germis* en *Deffense* nauwkeurig geïnterpreteerd maar de minister voegt er zijn hielen aan, mist kent zodoende de rechterlijke macht en legitimeert zelf.

Wanneer een minister, lid van de uitvoerende macht, zich mengt in de rechterlijke macht en in de wetgevende macht en zelf legitimerende maatregelen neemt, noemt men dergelijk optreden staatsrechtelijk fascisme. Deze vergadering zal oordelen of ze dit optreden goedkeurt. *(Applaus op de banken van de Volksunie.)*

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Maes.

De heer Maes. — Mijnheer de Voorzitter, Heren Ministers, geachte collega's, ik moet bekennen dat ik in de jongste 14 dagen al een paar keren van mening veranderd ben, over wat ik tijdens deze interpellatie of bij een eigen interpellatie over dezelfde aangelegenheid naar voren zou brengen.

Aanvankelijk dacht ik naar de letter en de geest van de bestaande taalwetgeving te verwijzen, waaruit mijns inziens duidelijk blijkt dat de taal te gebruiken tijdens de gemeenteraadszittingen in de zes randgemeenten uitsluitend en alleen het Nederlands mag zijn. In zekere zin is artikel 1 van de wet van 29 juni 1932 ter zake nog duidelijker want dit artikel bepaalt dat de besturen onder meer van de gemeenten ook deze van de huidige randgemeenten, gebruik dienen te maken van de Nederlandse taal.

Het is duidelijk wel de bedoeling geweest van de wetgever van 1963 bepaalde uitzonderingen in te voeren met betrekking op de randgemeenten, maar deze werden dan ook uitdrukkelijk vermeld, doch wat het overige betreft, mag men toch niet veronderstellen dat men is willen terugkomen op de wet van 1932.

Ik had ook nog de aandacht willen vestigen op de tegenstrijdigheid enerzijds tussen onder meer het besluit van de gouverneur Rogge van 24 november 1980 en anderzijds de brief van dezelfde gouverneur op verzoek van de minister van Binnenlandse Zaken, gestuurd op 1 april 1981. Ik had ook willen wijzen op het absurde aan alle gemeenteraadsleden van de randgemeenten de verplichting op te leggen hun eed in het Nederlands af te leggen en hun verder vrij te laten wat het taalgebruik tijdens de gemeenteraden betreft.

Ik had ook de vraag kunnen stellen waarom u zich tot de gouverneur heeft gericht met uw verzoek en niet tot de vice-gouverneur die ter zake meer bevoegd was. Maar ik heb mijzelf ervan overtuigd dat dit alles slechts zou leiden tot het zoveelste dovemansgesprek in deze vergadering, ook al omdat u er zich op beroept dat eens te meer de wet niet voor 100 pct. duidelijk is opgesteld en men derhalve over interpretaties kan blijven twisten.

Het is trouwens niet de eerste of enige keer dat Vlamingen door het niet waterdicht opstellen van een wettekst, na verloop van korte of langere tijd bedrogen uitkomen.

Het volstaat vast en zeker te verwijzen naar de wetsbepalingen inzake de agglomeratieraadsverkiezingen van 1971, die zo slecht werden opgesteld dat van het op nationaal vlak duur betaalde pariteitsbeginsel te Brussel en de andere Vlaamse waarborgen ter zake, helemaal niets in huis kwam.

Ik zou echter onze Franstalige collega's — die spijtig genoeg op het ogenblik niet aanwezig zijn — willen waarschuwen dat, zo zij zich

zouden beroepen op het feit dat geen 100 pct. duidelijke tekst voorhanden is in de wet inzake het taalgebruik in de gemeenteraden en dat geen taalvereisten worden gesteld voor de verkiesbaarheid van de gemeenteraadsleden, zij vroeg of laat kunnen worden geconfronteerd met de verkiezing van een Vlaming in één of andere Waalse gemeente die daar dan ook Nederlands zou gaan spreken in de gemeenteraad, met alle gevolgen van dien.

Men heeft aan Franstalige kant ook nooit verondersteld dat er een Vlaamse gekozen zou kunnen opduiken in het arrondissement Nijvel, of dat er ook Vlaamse ouders gebruik zouden willen maken van de hun door de wet geboden mogelijkheid om in Komen de oprichting van een Vlaamse school te eisen.

Hoefte het nog te worden gezegd dat zowel in het ene als in het andere geval de Walen zich met handen en voeten hebben geweerd tegen de toepassing van de wet en dat de wet, hetzij niet volledig toegepast werd, hetzij slechts toegepast werd mits compensaties op andere terreinen werden verleend.

Daar de voorbereiding van mijn uiteenzetting heeft meegebracht dat ik nog eens de taalwetten van 1932 en 1963 en het geheel van de debatten van 1963 heb nagelezen, was ik er in tweede instantie al bijna toe gekomen mijn betoog te beperken tot het voorlezen van een aantal betekenisvolle uittreksels uit deze stukken.

Laat mij in één zin nog eens herinneren aan het feit dat de taalwet van 1963, na veel moeilijkheden en wijzigingen, uiteindelijk tot stand kwam na het fameuze nationaal compromis van Hertoginnedal. Uiterst beknopt gezegd werd door dit compromis een dubbele ruil verwezenlijkt, namelijk de pariteit bij al de hogere ambtenaren op nationaal vlak tegenover de pariteit bij de hogere ambtenaren in de gemeentebesturen te Brussel, en als tweede ruil de versterking van de Vlaamse aanwezigheid te Brussel tegen het invoeren van het faciliteitenstelsel. Welnu, wanneer men thans, na 18 jaar, nog eens alles herzie en herleest wat toen gezegd en geschreven werd, blijkt in alle duidelijkheid hoe formidabel de Vlaamse gemeenschap bij dit compromis van 1963 belogen en bedrogen werd.

Niet alleen was het compromis zelf danig onevenwichtig — hoe kan men immers de pariteit van de ambtenaren op nationaal vlak gaan vergelijken met de pariteit van de ambtenaren in de Brusselse gemeentebesturen — maar bovendien werd een groot deel van hetgeen in het voordeel van de Vlamingen zou gerealiseerd worden, slecht of niet uitgevoerd, terwijl aan de overzijde juist het tegengestelde gebeurde en, bijvoorbeeld, de faciliteiten veel ruimer toegepast werden dan aanvankelijk de bedoeling bleek te zijn geweest.

En ik wil deze bewering onmiddellijk staven met een paar voorbeelden. Wij weten toch allen wat er in de meeste Brusselse gemeenten in huis is gekomen van de — en deze terminologie komt in de documenten van 1963 altijd opnieuw terug — externe en interne tweetaligheid te Brussel. Wij weten toch ook hoe scrupuleus de pariteit bij de ambtenaren op nationaal vlak, bijna functie voor functie, werd uitgevoerd, maar eveneens dat dit niet gebeurde te Brussel. Hoeveel Nederlandstalige gemeentesecretarissen, gemeenteontvangers of hoofdpolitiecommissarissen zijn er daar? Wij weten toch dat van de beloofde pariteit bij de dokters in de COO-ziekenhuizen tot op de dag van vandaag niets in huis kwam, evenmin als van de toepassing van de taalwetten bij Sabena.

In 1963 werd tientallen keren gesproken van de definitieve vastlegging, in rechte en in feite, van het Nederlandstalig, Franstalig en Duitstalig gebied, alsook van het gebied hoofdstad-Brussel. Dit heeft niet belet dat vanop dat ogenblik tot op de dag van vandaag dit principe onophoudelijk is aangevochten en in feite in één enkele richting.

Er werd ook beweerd dat het faciliteitenregime op termijn de aanpassing van de Franstaligen in het randgebied zou met zich brengen. Daartoe werd onder meer bepaald dat in de Franstalige scholen die in het randgebied zouden kunnen worden opgericht, er een versterkt onderwijs van het Nederlands zou gebeuren, van het derde studiejaar af. De heer Saint-Remy, toenmalig rapporteur van de wet, zei ter zake op 27 juni 1963: « Je vais dire que ce sont en quelque sorte des classes de transmutation ou peu s'en faut, mais qu'elles n'en prennent pas l'étiquette. » Na zoveel jaren heeft dit blijkbaar nog altijd tot niets gediend en gezien de manifeste onwil van velen om tot een logische oplossing te komen, mag ons dit ook niet eens verbazen.

Ik zou hier nog tal van andere zaken kunnen aanhalen en uittreksels voorlezen die bevestigen hetgeen ik zoeven kon te zeggen, maar ik zal dit niet doen en tot het uiteindelijk besluit komen dat men, mijns inziens, uit dit alles moet trekken.

Vanaf het ontstaan van de Belgische Staat, stond men in dit land voor een bijzondere situatie, namelijk het bestaan van twee volksgemeenschappen. Tegenover dit bestaan kon men drie wegen inslaan:

Ten eerste, ofwel van alle inwoners Franssprekende Belgen maken. Dit heeft men gedurende enkele tientallen jaren geprobeerd, door on-

der meer aan de Vlaamse gemeenschap 50 jaar middelbaar onderwijs en 100 jaar universitair onderwijs in eigen taal te onthouden. Iets waar wij tot op de dag van vandaag nog altijd de gevolgen van meedragen en zeker en vast in de betwiste gebieden, zoals Brussel en omgeving.

Ten tweede, wanneer men vaststelde dat de totale verfransing niet meer mogelijk was, had men kunnen overschakelen naar een algemene tweetaligheid van de ene uithoek van het land naar de andere. Het hoeft wel niet gezegd dat zulke regeling vooral in de kaart van de Vlamingen zou gespeeld hebben. Hoe het ook zij, de Franstaligen hebben daar niet willen van weten.

Zo is men uiteindelijk tot de derde mogelijkheid geraakt, namelijk homogene taalgebieden voor beide gemeenschappen en tussen beide in het gemeenschappelijk, overigens vroeger hoofdzakelijk Vlaams gebied van de hoofdstad. Bij deze derde mogelijkheid moet men het dan ook houden en zo men daar links en rechts opnieuw wil afbreuk aan doen en er stukjes van afpeuteren, zal men in lengte van dagen en hoe langer hoe meer trouwens moeilijkheden en miserie in dit land hebben.

Het is hier reeds tientallen keren gezegd en herhaald: de Walen willen onder geen beding dat aan de homogeniteit van hun gebied wordt geraakt. Ook dienaangaande werden in 1963 vermeldenswaardige zaken gezegd. Immers, het eerste ontwerp voorzag toen ook in faciliteiten voor drie Waalse gemeenten, maar dit werd onmiddellijk gekelderd en de heer Saint-Remy, die ik als toenmalige rapporteur reeds vernoemde, zegde daarover: «Nos amis wallons nous ont dit que cela leur paraissait impossible. Nous nous sommes trouvés — je n'ai pas à le discuter, je vous le rapporte — devant un *non possumus*.»

Welnu, het is meer dan hoog tijd dat men aan Vlaamse kant ook zegt: een deel van de akkoorden van 1963 werd in ons voordeel niet uitgevoerd en bijgevolg moet ook het systeem van de faciliteiten opnieuw afgebroken worden en dit zo vlug als redelijk mogelijk is. En al wat men daarrond vertelt over de honderdduizend Franstaligen in de periferie en de cijfers over huwelijken, identiteitskaarten enzovoort, is om te beginnen in grote mate niet juist en doet trouwens niets ter zake. Ik ken deze zogezegd Franstaligen uit het randgebied. Onder hen bevinden zich zeer weinig Walen, maar heel wat mensen van Vlaamse afkomst.

Ik kom uit een gemeente — ik ben er trouwens geboren — die vlak naast Kraainem ligt en kan u verzekeren dat tal van personen die ik er als Vlamingen heb gekend, of hun kinderen nu bij de zogenaamde Franstaligen behoren. Of, is er iemand in deze vergadering die in alle ernst durft te beweren dat, om maar één voorbeeld te noemen, Eddy Merckx, een francofoon zou zijn, ook al werd zijn huwelijk in het Frans gesloten?

Laten wij dus zo spoedig als enigszins mogelijk is, terugkeren tot een normale situatie, tot de gewoonten die overal in de wereld gelden wanneer personen zich te midden van een andere gemeenschap gaan vestigen, en derhalve de faciliteiten afschaffen.

Dan en dan alleen zal het ons bespaard blijven, om de zoveel weken of maanden, voor betwistingen te staan zoals die welke vandaag aan de orde waren en die wij in de huidige tijdsomstandigheden best kunnen missen. (*Applaus op de banken van de Volksunie.*)

M. le Président. — La parole est à M. Busquin, ministre.

M. Busquin, Ministre de l'Intérieur et Ministre de l'Éducation nationale. — Monsieur le Président, chers collègues, sur ce problème délicat, je m'en tiendrai à la réponse qui a été élaborée en concertation avec mes collègues.

J'ajouterai toutefois, en mon nom personnel, qu'en entendant certaines expressions, j'ai pensé que ce qui est excessif est insignifiant.

Ik wens in de eerste plaats uw aandacht te vragen voor de feiten die mijn verzoek aan de gouverneur van Brabant hebben gerechtvaardigd. Dit verzoek had betrekking op het gebruik der talen in de raden, colleges en OCMW's van de zes gemeenten met een bijzonder taalstatuut, namelijk Drogenbos, Kraainem, Linkebeek, Sint-Genesius-Rode, Wemmel en Wezembeek-Oppem.

Dit verzoek was vereist wegens het feit dat sinds meerdere weken mandatarissen schikkingen hadden getroffen die in feite neerkwamen op een regeling van het taalgebruik in de schoot van die vergaderingen. Wat dit punt betreft, regelt nochtans geen enkele wet het taalgebruik in de gemeenteraden. Een decreet van 6 december 1972 legt het Nederlands op als werktal in de gemeenteraden van het Vlaamse gewest. Er wordt evenwel hierbij een uitzondering gemaakt wat betreft de gemeenteraad bedoeld bij artikel 59bis, vierde paragraaf, derde lid, van de Grondwet.

De heer Vandezande. — Dat is niet juist.

M. Busquin, Ministre de l'Intérieur et Ministre de l'Éducation nationale. — En effet, pour la région flamande, un décret du 6 décembre 1972 impose le néerlandais dans les conseils communaux de la région à l'exception des conseils communaux visés à l'article 59bis, § 4, alinéa 3, de la Constitution.

Si, par ailleurs, il est exact que le Conseil d'État a rendu un avis en la matière à la demande d'un ministre de l'Intérieur, je veux une nouvelle fois réaffirmer la position déjà défendue par mon prédécesseur à cet égard et que j'ai rappelée du haut de la tribune de la Chambre des représentants le 11 mars dernier: que cet avis n'est destiné qu'à éclairer le ministre de l'Intérieur et à constituer un élément du dossier, mais qu'il ne lie juridiquement pas l'autorité qui l'a sollicité.

S'il n'en demeure pas moins que les communes dont il est question appartiennent, en vertu de la législation en vigueur, à la région néerlandaise, avec les conséquences que cette appartenance implique en ce qui concerne l'emploi des langues en matière administrative, il faut également souligner que ni les lois sur l'emploi des langues, ni le Code électoral ne prévoient des conditions linguistiques spéciales en matière d'éligibilité. Ce qui m'amène à la constatation que l'avis du Conseil d'État, malgré son importance, doit s'insérer dans une analyse plus large de l'ensemble des textes législatifs réglant l'exercice des droits et des obligations des citoyens.

C'est dans ce contexte que j'ai estimé, dans l'intérêt du bon fonctionnement de ces assemblées, devoir demander par lettre du 30 mars 1981 — date à laquelle le gouvernement était toujours en fonction — à M. le gouverneur du Brabant de faire connaître aux assemblées de ces six communes les principes et les règles que j'estimais devoir suivre et qui ont été repris par le gouverneur dans sa circulaire du 1er avril 1981.

J'insiste sur le fait que ces directives n'innovent en rien et ne sont que le rappel d'une situation légale qui existe dans ces assemblées depuis de nombreuses années. Je tiens à préciser, si besoin en est, que si l'usage oral d'une autre langue que celle de la région est autorisé dans l'expression des opinions émises par les conseil^{ers}, il n'en demeure pas moins que la langue de la région est requise pour toute procédure écrite interne à ces assemblées.

En ce qui concerne les points 5 et 6 de la circulaire du gouverneur, un problème a été soulevé plus précisément sur l'expression du vote en vue de sa notification et sur l'assimilation ou non de cette expression à un acte administratif. Il en résulte une controverse juridique. Je vais donc procéder à une étude complémentaire pour clarifier la situation sur ces points précis. En attendant, je neutraliserai leurs effets.

Je tiens à ajouter que si cette législation ou cette jurisprudence devait être modifiée, le ministre de l'Intérieur adapterait ses directives en conséquence.

A l'attention de Mme Staels-Dompas, je voudrais ajouter ceci: comme vous pouvez le constater, un certain nombre d'études doivent être menées. Dans l'état actuel des choses, je ne possède pas d'autres éléments d'information. Aussi, je ne puis répondre d'avantage que je ne l'ai fait.

De Voorzitter. — Het woord is aan Mevrouw Staels.

Mevrouw Staels-Dompas. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, ik vind het heel erg dat de minister vandaag letterlijk dezelfde tekst heeft afgelezen als gisteren in de Kamer. U moet toch weten, Mijnheer de Minister, dat wij een tweekamerstelsel hebben en dat de Senaat een aparte Kamer is. Nadat u in de Kamer een antwoord gegeven hebt, kunnen wij daarover vragen stellen. Het spijt mij dat er slechts een dag tussen de beide discussies is.

Misschien heeft u het dossier nog niet goed kunnen bestuderen, Mijnheer de Minister. Ik neem u dat niet kwalijk. Hoewel u reeds minister was, bevoegd voor de zware post van Nationale Opvoeding, Franstalige sector, kreeg u er immers op 25 januari nog een nationaal departement bij. Ik vraag me wel af hoe dit kan. Het is dus normaal dat u de problematiek nog niet hebt kunnen bestuderen. In dat geval had u echter zo voorzichtig moeten zijn — en ik druk me scherp uit omdat ik het zo erg vind — om niet op 30 maart, de dag van het ontslag van de regering, deze richtlijnen te laten rondsturen. U gaf immers een soort bevel aan de gouverneur van Brabant om deze richtlijnen naar de randgemeenten te sturen.

Daar alle inwoners van Kraainem een blaadje in de bus kregen, weten wij dat een aantal FDF- en PS-gemeenteraadsleden uit de randgemeenten, onder andere ook van Kraainem, wier naam vermeld

wordt in dit schrijven, op uw kabinet verscheidene vergaderingen hebben gehad om deze richtlijnen met uw kabinetschef voor te bereiden. U had toch voorzichtig moeten zijn en ook Vlamingen uit de randgemeenten moeten consulteren. Ik had mij hiervoor met plezier aangemeld. Ik ben immers het enige Vlaamse Parlementslid uit een van de zes randgemeenten. Het is dus normaal dat ik protesteer.

Mijnheer de Minister, ik heb geen antwoord gekregen op mijn vragen en zal erop terugkomen totdat u mij zegt wat u zal doen met deze richtlijnen. Ik heb mijn interpellatie uiterst kort gehouden om u niet nodeloos hier op te houden. Ik had ook een halfuur kunnen spreken over de wetten die van toepassing zijn, de arresten en de adviezen van de Raad van State, alsook over de verschillende beslissingen van de gouverneur.

Wat die beslissingen van de gouverneur betreft, wijs ik er nogmaals op dat hij op 2 maart de beslissing van de gemeenteraad van Kraainem heeft vernietigd op basis van het feit dat er in het Frans werd gestemd, en niet in het Pools, zoals de heer Bascour zegde. Deze vernietiging is trouwens nog steeds van kracht. Op 1 april heeft de gouverneur dan uw richtlijnen rondgestuurd. Het toppunt is echter — en ik heb dat daarnet niet gezegd — dat hij op 8 april aan het gemeenteraadslid dat de klacht tegen deze stemming bij de gouverneur heeft ingediend, met vreugde mededeelt dat hij voldoening heeft gekregen en dat hij, de gouverneur, de beslissing van de gemeenteraad van Kraainem op die datum heeft vernietigd. Ik kan u een kopij van de brief van de gouverneur bezorgen.

Ik vraag u dringend, Mijnheer de Minister, de punten 3, maar vooral 5 en 6 van de richtlijnen in te trekken. (*Applaus op sommige banken.*)

De heer Vandezande. — Alle punten moeten worden ingetrokken.

Mevrouw Staels-Dompas. — De andere punten zijn van minder belang. Zij zijn niet altijd juist, maar punt 7 bijvoorbeeld is absoluut juist.

De heer Vandezande. — De taalwet is van toepassing. Dat zegt de Raad van State in het arrest-Germis en in het arrest-Deffense.

Mevrouw Staels-Dompas. — Ik ben als inwoner van Kraainem, tevreden, Mijnheer Vandezande, als de minister de punten 3, 5 en 6 intrekt. In de punten 1 en 2 verwijst de minister naar de taalwet van 1963, maar hij vergeet dat er in 1970 ook nog iets gebeurd is, en dat hij artikel 3bis van de Grondwet erbij moet nemen evenals de wet van 23 december 1970, waardoor de situatie veranderd is in vergelijking met 1963. In mijn interpellatie heb ik dat allemaal gezegd.

Dat is waar maar dat doet niets ter zake. Dat zijn geen richtlijnen.

In punt 4 wordt vastgesteld dat de secretaris een ambtenaar is die onderworpen is aan de taalwetten. Dat is waar, en dat mag dan ook worden gezegd.

Als in punt 7 gezegd wordt dat ingevolge het arrest van de Raad van State de eed in het Nederlands moet worden afgelegd, is dat ook waar. Dit mag zeker worden gezegd omdat de eedaflegging de eerste bestuurshandeling is van een gemeenteraadslid, en de volgende bestuurshandelingen moeten op dezelfde wijze gebeuren. Spijtig zegt de minister dit laatste niet uitdrukkelijk. (*Applaus op sommige banken.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Bascour.

De heer Bascour. — Mijnheer de Voorzitter, Mijnheer de Minister, geachte collega's, ik vind het toch erg dat de minister op geen enkele vraag heeft geantwoord al hebben wij onze vragen vriendelijk geformuleerd. Wij hadden veel scherper kunnen zijn. Aggressiviteit ligt ons niet.

Mijnheer de Minister, als u dan nog zegt, « Ce qui est excessif est insignifiant » dan doet mij dat pijn.

M. Busquin, Ministre de l'Intérieur et Ministre de l'Éducation nationale. — Certaines expressions prononcées dans cette assemblée me font penser à ce « Ce qui est excessif est insignifiant ».

M. Bascour. — Voici une autre pensée, Monsieur le Ministre: « Ce qui est insignifiant peut être excessif également. » C'est le cas de votre circulaire. Elle ne signifie légalement rien, mais est excessive dans ses erreurs!

Uw omzendbrief betekent wettelijk niets, hij is wederrechtelijk, maar hij is excessief. Hij staat bol van excessen. Het is zelfs zo exces-

sief dat u niet moet denken dat u met dergelijke omzendbrieven de communautaire passies zult doen luwen.

Het spijt mij ten zeerste te moeten aanklagen dat u geen enkel antwoord hebt gegeven op onze vragen. Ik bestempel dat als een vorm van onwil, en bovendien van vernedering. Excessief van uwenwege, maar betekenisvol voor ons.

Dat u ons op die manier behandelt, vind ik kwetsend en vernederend, en ik aanvaard dat niet. Het is alleszins beschamend niet alleen t.a.v. de interpellanten maar tevens van de hele Senaat. Van controleplicht en van herwaarding van het Parlement gesproken!

Mijnheer de Minister, ik heb er akte van genomen dat u hebt gezegd dat uw beslissing in verband met de punten 5 en 6 van die directieve in akkoord met de regering is genomen. Dat is toch vanzelfsprekend. Het richten van een verzoek tot de gouverneur om een omzendbrief te sturen naar de randgemeenten met faciliteiten is natuurlijk ook een daad van een lid van de regering en dat gebeurt dus in collegialiteit. Dat kan moeilijk anders, want dan zou u worden afgekeurd door de regering. En dat is nog niet gebeurd.

U zegt dat nog eens uitdrukkelijk vanop deze tribune, alsof wij dat niet wisten. Wij nemen er akte van dat u dat speciaal in de verf hebt gezet. Dat zal dan in het bijzonder bestemd zijn voor de Vlaamse leden van de regering die morgen moeilijk zullen kunnen zeggen dat zij er geen kennis van gekregen hadden.

Nu zegt u, Mijnheer de Minister, dat u voor de punten 5 en 6 een aanvullende studie, « une étude complémentaire », zult laten uitvoeren.

De heer Mesotten. — Dat moest vooraf gebeurd zijn.

De heer Bascour. — Inderdaad, dat moest vooraf gebeurd zijn, zoals dit trouwens zo vaak het geval is. Als u niet akkoord gaat met de bestaande studies, met de arresten die over individuele gevallen gingen, met de adviezen van de Raad van State, heb dan toch de moed, Mijnheer de Minister van Binnenlandse Zaken, dit te zeggen. Alvorens dergelijke omzendbrieven de wereld in te sturen, zou u zich toch beter moeten informeren. Wij zijn op communautaire spanningen niet uit, we zijn ze beu, hartgrondig beu. Ook vraag ik mij wel af, Mijnheer de Minister, door wie u die studie gaat laten uitvoeren. Door de Raad van State? Dat is overbodig. De arresten en adviezen van dit hoogste administratief rechtscollege zijn gekend. Ik zie niet goed in door wie u die studie zal laten uitvoeren, en hoelang zal ze duren? Nog een vraag die ik u stel. Hoelang? Tot sint-juttemis, misschien, « als de kalveren op het ijs dansen »?

Mijnheer de Minister, u zegt dat u de gevolgen van de punten 5 en 6 zal pogen op te vangen: « En attendant, je neutraliserai leurs effets. » Wat betekent dat?

Mevrouw Staels-Dompas. — Suspendre?

De heer Bascour. — Op de vraag wat « neutraliser leurs effets » betekent kregen wij ook geen antwoord. Betekent dat voor die twee punten een andere omzendbrief opstellen en die twee punten opschorten? Niemand weet het precies. *Quand je veux neutraliser l'effet de la pluie, je peux ouvrir mon parapluie.* Dat kan u ook doen, natuurlijk.

Wij willen er wel rekening mee houden dat het niet gemakkelijk is voor een minister van Binnenlandse Zaken die nog minister van Nationale Opvoeding, Franse sector, is en ook nog bevoegdheden heeft in de Waalse executieve, die bovendien rechtstreeks te maken heeft met een zo delicate materie. Maar ik voeg er onmiddellijk aan toe: u hebt de moeilijkheden zelf gezocht, u hebt die omzendbrief doen verschijnen. Wij zijn het niet die het u extra-moeilijk willen maken. Uw uitdaging verplicht ons, Vlamingen, het harnas aan te trekken. U zet alles op stelten. U zou eens naar de randgemeenten met faciliteiten moeten gaan.

Mijnheer de Minister van Binnenlandse Zaken, de punten 5 en 6 zijn in strijd met de Grondwet, maar punt 3 is dit niet minder. Ze zijn eveneens in strijd met de wetgeving inzake het gebruik der talen, de jurisprudentie, de arresten van de Raad van State en met de adviezen al dan niet verstoep of verdoken gehouden. Zoals gesteld in de omzendbrief zijn de punten 3, 5 en 6 nauw verbonden, niet van elkaar te scheiden.

Mijnheer de Minister, in afwachting van dat onderzoek en het neutraliseren van de gevolgen, stel ik voor dat u de principes die aan de basis liggen van uw omzendbrief, die u al dan niet gewild hebt, maar waarvoor u verantwoordelijk, ja zelfs schuldig bent nog eens bekijkt. Ik weet niet welke raadgevers u omringen...

Mevrouw Staels-Dompas. — Er zijn FDF'ers bij.

De heer Bascour. — Dat er FDF'ers bij waren, hebt u al gezegd, Mevrouw. En dat zou dan, in voorkomend geval, nog een aanvullen-de verklaring kunnen zijn voor hun onthouding «en bloc», bij de stemming over de begroting van Binnenlandse Zaken in de Kamer vanmiddag. Maar ik wil daar niet verder op ingaan.

De punten 3, 5 en 6 van uw omzendbrief, Mijnheer de Minister, zijn in hetzelfde taalbedje ziek. Dit lijdt geen twijfel. In uw omzend-brief schuilen principes waarin, indien zij worden aangeboord, nog heel wat gif zou kunnen zitten, voor de toekomst. Ik verwittig u echter op zeer vriendelijke toon, dat geen enkele Vlaming zal dulden dat u daartoe zou overgaan.

Dit alles wijst erop dat u niet van zin is de omzendbrief in te trekken. Ook de punten 5 en 6 zijn nog niet ingetrokken. U gaat «neutraliser leurs effets». Maar wat betekent dat, zeg het ons dan toch. Intussen zullen de filosofie en de principes die aan de basis liggen van uw omzendbrief gretig worden aangegrepen door degenen die gewoonlijk het communautair vuurtje in de gemeenten met taalfaciliteiten smeulend houden. De dubbelzinnigheid en de onwettigheid zal nog kunnen worden opgevoerd in die randgemeenten en met de gekende arrogantie, eigen aan sommige Franstalige raadsleden, zal worden verwezen naar uw richtlijnen. Dat zal heibel van jewelste worden! Als u bovendien kosteloos een aangename avond wil doorbrengen, raad ik u aan een raadszitting in een van de randgemeenten bij te wonen. U zal daar veel plezier aan beleven. Wetend dat dit onvermijdelijk zal uitstralen op heel die gemeenschap zal u het zich wellicht beklagen dat u niet de moed hebt gehad uw omzendbrief in te trekken. U wekt de indruk, Mijnheer de Minister, de restauratie van een eventueel door u beschadigd kunststuk te willen laten onderzoeken. Weet echter dat de beste restauraties die zijn welke niet moeten gebeuren. Mijns inziens, ik herhaal het andermaal, begaat u op heel de lijn een grove vergissing, niet alleen met de punten 5 en 6, ook met punt 3 en met het geheel van uw omzendbrief. U zet in feite de taalwetgeving inzake bestuurszaken volledig op de helling. U zet de klok op het gebied van de taalwetgeving in de zes randgemeenten decennia terug en u zal misschien in stilte hopen dat sommige Vlamingen — het zullen er zeer weinig zijn — naar die achteruitgezette en stilstaande klok gedwee zullen kijken om dan te beweren dat zij toch nog twee keer per dag het juiste uur aanduidt.

Het is voor niemand gemakkelijk te bekennen dat hij zich heeft vergist, wellicht ook niet voor een minister. De ervaring heeft ons dit geleerd. Ik heb ergens gelezen dat de ervaring van ieder mens de som is van alle stommiteiten, van alle vergissingen en fouten die hij heeft begaan.

Mijnheer de Minister, wie vergist zich al niet eens? Vergissen is menselijk. Of een vergissing klein is of groot — en hier is ze niet klein — ze erkennen is een daad die moed vergt en die de mens tot eer strekt.

Er is maar één mogelijkheid, mijns inziens, zeker voor een minister — want wij leven nog in een rechtsstaat — namelijk uw schromelijke vergissing ongedaan maken, uw omzendbrief volledig intrekken. Indien u dit niet doet, moet de regering die omzendbrief vervangen door een andere, rekening houdend met de grondwettelijke en wettelijke bepalingen ter zake.

In die zin, Mijnheer de Voorzitter, wil ik u een motie overhandigen, die luidt:

«De Senaat,

Gehoord de interpellatie van Mevrouw N. Staels-Dompas en van de heer J. Bascour aangaande de jongste richtlijnen verstrekt door de heer minister van Binnenlandse Zaken aan de gemeentebesturen en OCMW's van de zes randgemeenten met faciliteiten;

Gehoord het antwoord van de minister van Binnenlandse Zaken; Verzoekt de heer minister van Binnenlandse Zaken de omstreden omzendbrief d.d. 1/4/1981 in te trekken of te vervangen rekening houdende met de grondwettelijke en wettelijke bepalingen ter zake.»

Ik excuseer mij bij de Senaat mocht mijn repliek misschien wat te lang zijn geweest op dit late uur, vooral op een dag als deze, maar het antwoord van de minister leek mij te kort. Het leek mij tevens nodig een vooraanstaande minister, waarvoor wij de passende achting hebben, attent te maken op een grove, schromelijke vergissing, die hij samen met de hele regering heeft begaan en die zware politieke implicaties kan hebben. (Applaus op de liberale banken.)

De Voorzitter. — Tot besluit van deze interpellatie heb ik twee moties ontvangen.

De eerste, ingediend door de heer Bascour, luidt:

«De Senaat,

Gehoord de interpellatie van Mevrouw N. Staels-Dompas en van de heer J. Bascour aangaande de jongste richtlijnen verstrekt door de heer minister van Binnenlandse Zaken aan de gemeentebesturen en OCMW's van de zes randgemeenten met faciliteiten;

Gehoord het antwoord van de minister van Binnenlandse Zaken; Verzoekt de heer minister van Binnenlandse Zaken de omstreden omzendbrief d.d. 1/4/1981 in te trekken of te vervangen, rekening houdende met de grondwettelijke en wettelijke bepalingen ter zake.»

De tweede, ingediend door de heren Mesotten en Seeuws, luidt:

«De Senaat,

Gehoord de interpellaties van Mevrouw Staels-Dompas en van de heer Bascour en het antwoord van de minister van Binnenlandse Zaken,

Gaat over tot de orde van de dag.»

«Le Sénat,

Ayant entendu les interpellations de Mme Staels-Dompas et de M. Bascour et la réponse du ministre de l'Intérieur,

Passe à l'ordre du jour.»

Wij zullen later stemmen over de eenvoudige motie, die voorrang heeft.

L'incident est clos.

Het incident is gesloten.

INTERPELLATION DE M. CUDELL AU MINISTRE DES COMMUNICATIONS SUR «LA POLITIQUE DES TRANSPORTS EN COMMUN URBAINS»

INTERPELLATIE VAN DE HEER CUDELL TOT DE MINISTER VAN VERKEERSWEZEN OVER «HET BELEID TEN AANZIEN VAN HET STEDELIJK GEMEENSCHAPPELIJK VERVOER»

M. le Président. — L'ordre du jour appelle l'interpellation de M. Cudell au ministre des Communications.

La parole est à l'interpellateur.

M. Cudell. — Monsieur le Président, à mon tour je veux m'excuser de retenir M. le ministre aussi longtemps. Cette séance est longue et certains d'entre nous ont des obligations à remplir ce soir, à la veille des festivités du premier mai.

Ne voyez pas, Monsieur le Ministre, dans mon interpellation, de la malveillance à votre égard. Au contraire, je tiens à vous assurer que j'ai toujours trouvé chez vos prédécesseurs, de votre part et dans votre administration, beaucoup de compréhension envers les problèmes très graves de la Société des transports intercommunaux de Bruxelles, liés à la politique d'austérité consécutive à la réalité budgétaire.

Je n'entends pas du tout remettre en cause cette politique. Je ne cède pas à la facilité qui consisterait à demander une exception pour les transports en commun urbains de Bruxelles et des autres villes du pays, compte tenu de leur caractère de service collectif indispensable. Je pourrais le faire. Je ne le ferai pas.

Une exception en entraîne d'autres. La politique d'austérité est évidemment indivisible. Austérité donc. Je me place à l'intérieur de la politique du gouvernement que je soutiens.

Mais il en va des budgets de nos sociétés de transports en commun comme de ceux de la plupart des institutions publiques. Un grand nombre de dépenses sont incompressibles. Cela est d'autant plus vrai que la politique de compression budgétaire remonte, pour ce qui nous concerne, à plusieurs années et que toutes les dépenses qui pouvaient être supprimées ou réduites l'ont été depuis bien longtemps déjà.

C'est ce qui fait que les dernières décisions budgétaires de l'Etat ont contraint notre société à prendre des mesures qui causent un préjudice considérable à la clientèle.

En effet, elles touchent une des composantes essentielles de la fiabilité du transport en commun: les fréquences. Nous avons dû réduire les fréquences de nos services. A titre d'exemple, sur les antennes

Mérode-Tomberg et Mérode-Demey de notre ligne de métro Est-Ouest, nous n'avons plus, en dehors des heures de pointe, qu'un convoi toutes les 18 minutes. C'est la fréquence des trains sur la ligne Bruxelles-Anvers. Il est évident qu'une fréquence à 18 minutes en transport urbain décourage les usagers modestes qui n'ont pas d'auto et n'incite pas ceux qui en ont une à l'abandonner pour le transport en commun. Et les heures de pointe ont, elles-mêmes, été réduites à l'extrême, à la fois le matin, le midi et le soir. Quant au samedi et au dimanche, certaines de nos lignes parmi les plus importantes ont des fréquences proches des trente minutes.

Tout un mouvement d'opinion s'est développé et s'amplifie de jour en jour contre cette situation. Il est évident que le transport en commun urbain n'a de sens que s'il est fréquent et pallie de la sorte le fait qu'il n'assure pas, lui, le porte-à-porte que réalise le véhicule individuel.

Aussi, nous demandons à pouvoir rétablir des fréquences acceptables, celles, par exemple, que nous pouvions pratiquer en 1978 encore. La clientèle le demande. Le personnel aussi qui estime que la diminution des fréquences menace l'emploi. C'est tout un problème qui se pose au sein du personnel. Je vous rappelle qu'il s'agit de plus de 6 000 agents.

L'opinion progressiste, à Bruxelles et dans tout le pays, s'inquiète. L'opération « priorité au transport en commun » va-t-elle échouer ? Compte tenu de toute la problématique du transport des personnes dans les villes, ce serait navrant, en un moment où tout plaide en faveur du transport en commun. Aussi, nous demandons à pouvoir rétablir nos fréquences de 1978.

Mais nous entendons le faire dans le cadre des nécessaires restrictions budgétaires de l'Etat et sans toucher à l'enveloppe globale que le ministère des Communications nous consacre. Nous ne demandons pas de dotations supplémentaires. Nous acceptons, bien entendu, que les compressions budgétaires qui doivent être réalisées tous azimuts dans les finances publiques nous soient appliquées, à nous aussi.

J'aborde maintenant un problème important de doctrine.

Dès mon arrivée, il y a près de dix ans, à la présidence de la Stib, j'ai attiré l'attention des autorités et du département des Communications sur la nécessité de limiter les dépenses d'infrastructure lourde, les tunnels métro.

J'ai, dès ce moment, et ce n'était pas encore la crise, attiré l'attention sur le coût de ces infrastructures en investissement et en exploitation.

Bien entendu, le métro, de bout en bout de ligne, constitue la solution idéale, en ce sens qu'il sépare complètement le transport en commun du trafic de surface. Il n'y a plus pour lui, ni encombrements de circulation, ni croisements difficiles. Il peut assurer une régularité parfaite et une vitesse commerciale maximum. Mais le tunnel métro coûte cher; actuellement 1 milliard et demi le km en dépenses d'investissement rien que pour les ouvrages d'art, soit largement dix fois plus que les dépenses d'investissement de surface. Quant aux dépenses d'exploitation, elles coûtent cinq fois plus cher en sous-sol qu'en surface. A titre d'exemple, chaque gare nous coûte en entretien et surveillance, en moyenne, 12,5 millions par an, alors qu'un arrêt de surface ne coûte rien. Nous avons, actuellement, 32 gares en service. Nous en aurons près de 60 en 1985.

C'est la raison pour laquelle la Stib, vous le savez, a adopté, depuis plusieurs années, la doctrine dite du métro léger. Elle ne prévoit des ouvrages souterrains que localisés aux seuls endroits où il y a un encombrement de surface. Pour le reste, le transport en commun demeure en surface dès que l'on quitte les quartiers centraux et les points névralgiques.

Nous demandons que soit freinée, en tout cas tant que durera la crise, la construction d'ouvrages d'art souterrains coûteux.

Les dépenses en capital étant réduites, la charge en dépenses courantes, amortissements et intérêts, serait réduite, elle aussi, pour l'Etat. Les économies ainsi réalisées permettraient de financer, en exploitation, de meilleures fréquences; en investissement, le renouvellement nécessaire du matériel roulant.

Bien entendu, cela implique une restructuration budgétaire. En effet, ce que nous proposons touche à la fois le budget du ministère des Communications et le budget des STI. Elle concerne, dans ces budgets, des dépenses du titre II et du titre I.

Quant à l'amélioration des fréquences, elle serait possible grâce à la réduction des dépenses d'infrastructure lourde.

Mais j'insiste sur le fait que les réductions de dépenses, suite à la limitation de la construction des infrastructures lourdes, seraient

considérables. Or, il ne faut que 400 millions en exploitation pour rétablir les fréquences de 1978.

Toujours dans le même domaine, nous demandons aussi au ministre d'user des droits que la loi anticrise lui a conférés pour imposer la priorité de circulation aux transports en commun. Nous songeons : à la priorité des artères où circulent les transports en commun, aux sièges spéciaux pour tramways et autobus, et surtout à la signalisation aux croisements à feux, déclenchée automatiquement par les transports en commun, sur rails ou sur pneus.

Il faut savoir que chaque fois que nous parvenons à augmenter la vitesse commerciale d'un kilomètre à l'heure, nous réalisons 150 millions d'économie par an. Cela est vrai pour le réseau de Bruxelles, ce l'est aussi, proportionnellement à leur importance, pour les autres réseaux. L'augmentation de la vitesse commerciale permet en effet d'assurer avec le même nombre de véhicules et le même nombre de membres du personnel, une rotation plus grande.

Sur le plan des économies d'énergie, une plus grande fréquence des services incitera les automobilistes à utiliser davantage le transport en commun, limitant ainsi les consommations de produits pétroliers. Chacun sait, en effet, que les transports en commun consomment très peu d'énergie par rapport aux véhicules individuels. Nous insistons beaucoup sur cette question des fréquences pour les raisons que j'ai indiquées : il n'y a pas de transport en commun urbain compétitif par rapport au véhicule individuel s'il n'y a pas la fréquence.

Il est absurde qu'à l'heure actuelle, les charges des investissements lourds soient telles qu'on doive finalement réduire les fréquences. A quoi sert-il de disposer de tunnels s'ils sont parcourus par trop peu de métros ? Et il faut comprendre l'amertume de ceux qui disent aujourd'hui qu'il vaudrait mieux moins de gares, fussent-elles confortables et plus de fréquences, fussent-elles de surface.

Quant au renouvellement nécessaire du matériel roulant : d'année en année, la clientèle des transports en commun urbains s'accroît. Cela est vrai dans toutes les villes, à Bruxelles également. En 1970, nous avons transporté 170 millions de voyageurs. Ce nombre a grandi chaque année. En 1980, nous avons transporté 213 millions de voyageurs. Grosso modo, nous transportons chaque jour ouvrable de 600 à 650 000 voyageurs. Pour faire face à l'accroissement de la clientèle, nous devons disposer de matériel adéquat. Notre parc de rames de métro répond entièrement aux exigences actuelles. Notre parc autobus est moderne. Notre parc tramways n'est récent que pour une part. De nombreux véhicules ont plus de vingt-cinq ans d'âge. Certains ont plus de quarante ans d'âge. Ils doivent être remplacés.

La Stib a mis au point un projet de voiture de tramway, métro léger, d'une nouvelle génération. Elle est caractérisée par sa souplesse et est articulée; son encombrement est limité, quoi qu'on en dise. En effet, elle a la largeur de nos trams, soit 2,20 m, là où nos autobus ont 2,50 m et a une grande capacité, ce qui est indispensable pour nos grandes lignes, notamment celles de la petite ceinture et du Nord-Sud, où nous atteignons 8 ou 10 000 voyageurs l'heure dans chaque sens, à l'heure de pointe.

La Stib, qui a besoin de 80 de ces véhicules pour remplacer la partie vieillie de son parc tramways, demande à pouvoir en faire construire une première série. Nous insistons parce que le moment est proche où nous ne pourrions pas faire face à l'accroissement de clientèle, accroissement qui s'amplifiera si nous rétablissons les fréquences nécessaires, si nous avons les 400 millions dont je vous ai parlé et si la crise pétrolière oblige les gens qui ont une voiture à en limiter l'usage.

Comment résoudre le problème du financement à l'intérieur de l'enveloppe budgétaire que l'Etat consacre aux transports en commun pour Bruxelles, ministère des Communications et intervention dans le budget Stib ?

En ce qui concerne l'achat du matériel, nous n'entendons pas du tout remettre en question les dotations qui sont les nôtres. C'est à l'intérieur de celles-ci que nous vous proposons de réaliser notre objectif. Pour le financement, deux solutions seulement sont possibles, compte tenu de l'impératif de l'enveloppe budgétaire limitée.

Tout d'abord, l'Etat réduit la réalisation des projets d'infrastructure lourde souterraine au titre II du budget du ministère des Communications. Il utilise une partie de l'économie ainsi réalisée — n'oubliez pas qu'un kilomètre de tunnel coûte un milliard et demi — à faire construire le matériel roulant nouveau proposé.

Dans ce cas, il est propriétaire du matériel. Cela implique une modification de l'intitulé de l'article budgétaire consacré aux infrastructures pour la modernisation des réseaux de transport en

commun urbains. L'intitulé actuel ne permet, en effet, que la construction d'infrastructures de génie civil. Il ne permet pas la construction de matériel roulant.

Cela implique donc l'introduction d'un intitulé nouveau à votre budget « infrastructure et modernisation des transports en commun urbains ». Vous réduiriez les constructions en génie civil et vous permettriez la construction du matériel roulant, ce qui, soit dit en passant, convient à la fois à l'industrie belge du nord et du sud du pays.

Cette première formule a été développée et défendue au sein de l'administration des Transports et même au niveau du secrétariat général.

Ensuite, il existe une deuxième formule. La Stib est autorisée à faire construire le matériel en question à l'intérieur de son budget actuel de renouvellement du matériel, au titre II, et sans crédits nouveaux. Mais il est évident que la charge de ses engagements apparaîtra dans ses budgets d'exploitation, au titre I, au cours des prochaines années.

Je vous demande de réfléchir à ces deux questions qui ne sont pas le fait du hasard, mais le fruit d'une longue réflexion et d'une longue concertation entre vos services et notre société. Je ne vous demande pas de répondre nécessairement aujourd'hui mais je vous demande de répondre clairement. Des deux solutions possibles, laquelle choisissez-vous? Une solution, nous devons en trouver une à la fois pour le problème des fréquences et pour celui du matériel.

Je répète qu'après mûre réflexion et concertation, nous sommes arrivés à la conclusion qu'il n'y a que ces deux solutions. Je vous demande de prendre position à ce propos parce que, je le répète, il serait pitoyable que l'on rate l'opération « priorité aux transports en commun » alors qu'elle s'avère de jour en jour plus indispensable.

Dernier point que je veux évoquer. Il se situe dans la prolongation du précédent. Nous demandons aussi à pouvoir faire construire le matériel nouveau qui a été conçu, il est bon d'insister sur ce point, par nos ingénieurs et nos techniciens parce que nous croyons qu'il est de nature à promouvoir à l'exportation, notre industrie de construction de matériel de transport en commun urbain ferré avec tout ce qu'il comporte d'incorporation de valeur ajoutée et de technologie de pointe: conception générale et structure du véhicule, matériaux, courant fort, courant faible, équipement électronique, bref tout ce qui fait l'industrie et la réalisation d'une industrie de pointe.

L'expérience de ces dernières années a démontré partout dans le monde que le métro lourd ne s'impose finalement que dans les mégapoles comme Londres ou Paris. En revanche, dans les villes moyennes entre 750 000 et 2 millions d'habitants — et elles sont les plus nombreuses, et ont le plus d'avenir parce qu'elles répondent mieux aux conceptions actuelles de l'aménagement du territoire —, la formule du métro léger s'indique incontestablement, parce qu'elle est économique. On ne construit de métro lourd qu'à des endroits où il y a des encombrements de surface. Sur ce plan, nous avons en Belgique, Bruxelles, Anvers et demain Charleroi, une expérience qui peut nous rendre compétitifs à l'exportation.

Les Belges et les Allemands se sont fait les promoteurs du métro léger. L'Union internationale des Transports en commun en a adopté l'idée. Nous pouvons montrer des infrastructures souterraines, des équipements de surface tout à fait modernes mais nous ne pouvons jusqu'ici montrer que du matériel qui, en général, appartient encore à des générations de trams améliorés des années 1950 et 1960.

A l'instar de ce que fait la RATP, pour la promotion des métros lourds français, le moment est venu pour nos réseaux belges de contribuer à la promotion de notre industrie nationale. Nous vendrons plus facilement à l'étranger les produits que nous avons conçus si nous nous en équipons nous-mêmes.

Je sais fort bien qu'on pourrait dire qu'il appartient à l'industrie privée de se promouvoir elle-même et au ministère des Affaires économiques de l'y aider éventuellement. Il est vrai qu'au point de départ, le ministère des Communications et nos STI n'ont pas pour mission de promouvoir nos exportations. Mais, dans ce pays où tout le monde parle d'innovations nécessaires, de technologie avancée, le nombre d'innovations et les applications de technologie avancée demeurent finalement limitées.

Nous ne voyons vraiment pas pourquoi, dans ce domaine des transports en commun urbains où nous pouvons exceller — le contrat de Manille et ceux que nous concluons sans doute en Amérique du Sud et en Afrique Centrale en sont la preuve —, les efforts de

nos sociétés publiques ne pourraient pas se conjuguer avec ceux du secteur privé. Cela fait partie de l'initiative économique publique. C'est bien pourquoi nous nous sommes associés à la promotion que réalise avec succès *Transurb Consult*; c'est pourquoi nos techniciens et nos spécialistes participent à la promotion du matériel belge à l'étranger. Il y a de la prospérité de notre industrie, de l'emploi de nos travailleurs.

J'attire votre attention sur ce point, parce que le projet philippin est quelque peu compromis et que nous aurons besoin de vous comme bon avocat. Ce projet important — quatre milliards — est déjà dans la phase d'exécution. L'intervention de l'Etat — prêt d'Etat à Etat et subsides dans le cadre des aides de l'AGCD — s'élève à deux milliards.

Alors qu'il était ministre de la Coopération au Développement, M. Eyskens avait également autorisé un crédit de 70 millions pour la formation sur place du personnel appelé à faire fonctionner le réseau que nous construisons. Or, un inspecteur des Finances vient d'interrompre le paiement de ce crédit, si bien que le personnel technique qui devait aller assurer la formation du personnel ne peut partir et le gouvernement philippin manifeste de l'agacement, et même de l'inquiétude.

Je vous demande d'intervenir sur ce plan, Monsieur le Ministre, et de mener le projet philippin à bon port. Le mot n'est pas excessif, car d'autres projets pourraient être compromis si cette première grande réalisation de la Belgique en matière d'exportation de ce type de matériel et de réseau dont nous nous sommes faits les champions venait à échouer. Ce serait un mauvais coup pour toute notre industrie, pour notre prospérité économique future et pour l'emploi.

Vous voudrez bien m'excuser d'avoir été assez long. J'estimais que, vraiment, ce problème devait être évoqué devant le Sénat.

M. le Président. — La parole est à M. Féaux, ministre.

M. Féaux, Ministre des Communications. — Monsieur le Président, chers collègues, dans son interpellation, M. Cudell a évoqué l'ensemble des problèmes du transport en commun urbain et il a éclairé son propos par le cas particulier de la Stib.

Je vais donner, suite au texte que M. Cudell m'a fait parvenir, une réponse d'ordre général qui dégage la philosophie de la politique que je compte suivre en la matière. Par ailleurs, je m'efforcerai de fournir l'un ou l'autre éclaircissement sur des problèmes précis qui ont été évoqués par l'interpellateur.

La déclaration gouvernementale précise que la promotion des transports en commun urbains doit constituer un des objectifs prioritaires de la politique poursuivie en matière de transport. Elle indique également que le programme des investissements publics devra être orienté vers des secteurs qui répondent à certains critères précis: être générateur d'emploi; faire appel à la technologie belge de pointe; présenter des possibilités d'exportation; être à la base de réelles économies d'énergie.

Or, les travaux d'infrastructure exécutés pour répondre à cette volonté de promotion des transports en commun urbains ont précisément pour but de doter progressivement les grandes agglomérations du pays de réseaux de transport collectif rapides et modernes et offrant une alternative valable au transport individuel. Ils répondent par ailleurs exactement aux critères repris ci-dessus.

J'ai pu, par conséquent, obtenir l'accord unanime de mes collègues pour maintenir en 1981 le programme d'investissements de 1980 en matière de promotion des transports urbains, augmenté de la tranche conjoncturelle spéciale, et ce malgré les restrictions budgétaires générales qui ont été imposées par les dernières décisions gouvernementales.

Je crois que c'est une sage décision car dès l'instant où tous les spécialistes sont d'accord sur l'impérieuse nécessité d'un certain nombre d'ouvrages — et c'est le cas pour tous les travaux actuellement en cours ainsi que ceux programmés d'ici à 1985 —, il ne me paraît pas opportun d'en retarder la réalisation tant dans l'intérêt général des régions concernées que dans celui des usagers et des riverains qui ont avantage à ce que les travaux entrepris soient terminés aussi rapidement que possible.

Il est, de ce fait, indispensable que l'exécution des ouvrages suivants pour lesquels des décisions au niveau gouvernemental ont été acquises précédemment, soit poursuivie.

Il s'agit, à titre d'exemple, des travaux ci-après.

Pour les transports en commun: A Bruxelles: tunnel entre le rond-point de l'Etoile et l'avenue Winston Churchill; terminaison des

extensions de l'axe Est-Ouest; terminaison des travaux de la petite ceinture entre la place Louise et la gare du Midi, d'une part, et entre la place Rogier et la place Simonis, d'autre part; des tunnels avec des stations entre la place Albert et la Porte de Hal; continuation des travaux depuis la gare du Midi vers Anderlecht, sans quoi l'exploitation de la petite ceinture est rendue impossible; passage en dessous du goulet de l'avenue Louise.

A Anvers: exécution des travaux grâce à la technique du bouclier; réalisation de la liaison vers la rive gauche; exécution d'un tronçon du tunnel sous la Frankrijklei.

A Charleroi: exécution de la traversée de Marchienne-au-Pont; continuation des extensions des lignes du métro léger pour les rendre exploitables en 1982-1983.

A Gand: aménagement de la Maria-Hendrikaplein et la construction d'une gare souterraine pour tramways.

A Liège: achèvement des travaux de la place Saint-Lambert et de ses accès.

Et, d'une manière générale, exécution de l'ensemble des travaux de parachèvement et d'équipement des ouvrages souterrains d'Anvers, de Bruxelles et de Charleroi pour lesquels les travaux de gros œuvre sont terminés.

Il est, par contre, évident que les énormes sacrifices consentis par l'Etat pour préparer l'avenir en dotant le plus rapidement possible les régions d'une infrastructure valable, ne peuvent entraîner pour les sociétés exploitantes des contraintes telles qu'elles soient amenées à prendre des mesures d'exploitation qui déboucheraient sur une nouvelle désaffection du public à l'égard des transports en commun au profit des déplacements en véhicule privé, notamment — M. Cudell y a longuement insisté — par suite des réductions de fréquence qui ont dû être appliquées dans certaines circonstances.

Dans le contexte économique actuel, il y a dès lors un compromis très subtil à rechercher au niveau de l'effet attractif des transports en commun dont les critères d'appréciation par le public sont d'ailleurs non seulement les fréquences, mais également la régularité, le confort, la rapidité et la facilité des déplacements.

Les contraintes budgétaires de l'Etat entraînent donc inévitablement des options difficiles et mes efforts tendront à ce que celles-ci soient prises en fonction de critères objectifs qui ne peuvent être déterminés que par une analyse détaillée des conséquences des différents choix possibles.

Il n'en reste pas moins vrai que les réductions de fréquences observées au cours des dernières années ont eu un effet psychologique extrêmement défavorable sur les usagers. Je voudrais préciser à ce sujet que tout sera mis en œuvre pour améliorer la situation dans ce domaine. Ceci me paraît être un objectif très réalisable, d'autant plus que les budgets nécessaires pour y parvenir sont minimes par rapport au montant global consacré par l'Etat non seulement pour les investissements, mais également pour assurer l'équilibre financier des sociétés de transport.

Trois moyens doivent être envisagés: premièrement, il est évident que les mesures d'austérité prises par le gouvernement s'appliquent également aux dépenses d'exploitation des sociétés de transport urbain. Il faut cependant souligner que, pour les exercices 1980 et 1981, les budgets des sociétés de transports intercommunaux, les STI, ont bénéficié d'un coefficient de majoration supérieur à la moyenne du département et de l'ensemble des dépenses publiques.

Je ferai l'impossible pour concilier une exploitation à moindre coût avec les exigences de l'amélioration des transports en commun, inscrite dans la déclaration gouvernementale. Pour ce faire, j'ai demandé à mes services d'étudier, en priorité, les moyens les plus adéquats en vue de procéder à des économies qui ne mettent pas en cause la qualité du service offert. Je suis persuadé que des solutions originales pourront être trouvées en ce domaine avec l'appui et la compréhension des sociétés concessionnaires.

C'est notamment dans ce cadre que j'ai estimé devoir insister sur le projet de loi relatif à la fusion de la SNCB/SNCV, duquel il devra résulter une nouvelle structure des transports en commun qui, dans sa phase finale, concilierait les impératifs liés à une meilleure efficacité des transports en commun et ceux résultant de la politique budgétaire du gouvernement.

Ce nouveau cadre légal permettra aussi de redéfinir un certain nombre de principes quant à l'efficacité du transport urbain confié actuellement aux STI. Cette efficacité peut devenir plus importante, notamment grâce à une meilleure coordination des dessertes, par une utilisation plus intensive des infrastructures lourdes et par la rationalisation de certaines lignes faisant double emploi et qui sont actuellement exploitées par la SNCV et les STI, aussi bien à Anvers, à Charleroi qu'à Liège.

Deuxièmement, il faut avoir à l'esprit l'incidence qu'a sur le fonds de renouvellement des STI et partant sur leur déficit d'exploitation, les investissements importants, notamment en matériel roulant sophistiqué, qui sont financés par les fonds propres des STI. Une telle politique, si elle était poursuivie sans discernement, conduirait rapidement à une situation financière insupportable pour les STI déjà lourdement affectées par les charges financières des emprunts antérieurement contractés. A titre d'exemple, les charges relatives aux emprunts contractés en 1980 par la Stib pour le renouvellement du matériel roulant et la construction de nouvelles installations se sont élevées à 1 milliard 134 millions, ce qui représente 15 p.c. des dépenses globales et 60 p.c. des recettes de la société. Il en est de même des autres sociétés de transport pour lesquelles ces charges représentent environ 10 p.c. des dépenses globales et 25 p.c. des recettes de chaque STI.

On constate donc, au vu de ces montants, que dans certaines sociétés, la charge des emprunts contractés en vue d'acquisition du matériel et des installations modernes a atteint des sommes telles qu'elles grèvent beaucoup trop lourdement les comptes d'exploitation. Il sera examiné dans quelles mesures une partie au moins des investissements sur fonds propres des sociétés ne devrait pas être financée directement par les budgets affectés à la promotion des transports en commun.

J'ai bien retenu la suggestion de M. Cudell d'essayer de mettre le matériel roulant à charge du secteur budgétaire du programme d'investissements de mon département. Je n'y suis pas opposé, du moins quant au principe, mais il faut reconnaître que le cadre législatif qui régit actuellement cette matière ne me le permet pas. Dès lors, il convient d'entreprendre des négociations, notamment avec les ministres du Budget et des Finances, en vue de trouver une solution qui ne compromettrait pas la réalisation des projets d'infrastructure, indispensables à l'efficacité de la politique des transports en commun, et qui maintiendrait le principe de la responsabilité financière des STI en ce qui concerne l'acquisition du matériel roulant. Ce transfert pourrait poser un certain nombre de problèmes puisque, à l'heure actuelle, sur les 9 milliards disponibles, Bruxelles a déjà reçu 3 milliards. Ce transfert ne peut s'opérer au détriment des autres STI.

Enfin, troisièmement, il convient de rappeler qu'il existe un moyen de ne pas réduire et même d'améliorer les fréquences, sans que cela se traduise par des contraintes financières supplémentaires. Il s'agit, bien entendu, de l'amélioration des conditions de circulation de véhicules de transport en commun. Une réduction du temps de rotation des véhicules permet de réduire les intervalles entre les voitures pour des coûts d'exploitation inchangés. Partout où il n'aura pas été possible de doter les transports en commun d'infrastructures lourdes, il faudra que des mesures soient prises en ce sens.

Les sociétés de transports du pays ont déjà fait de nombreuses propositions à cet égard et j'ai chargé mes services d'étudier dans les détails les moyens les plus adéquats à mettre en œuvre pour réaliser cet objectif fondamental. Toutefois, sa réalisation suppose, avant tout, la collaboration de toutes les autorités politiques du pays et une prise de conscience de la nécessité de revoir fondamentalement nos habitudes en matière de transports urbains, même si cela devait se traduire, dans certains cas, par des mesures contraignantes à l'égard de la circulation automobile ou du stationnement en voirie.

En conséquence, je poursuivrai l'effort nécessaire pour que, dans le cadre de la déclaration gouvernementale, le transport public continue à bénéficier d'une telle priorité. Le respect de ce principe n'est pas contradictoire avec une politique d'une plus grande sélectivité des travaux d'infrastructure de façon à répondre aux besoins réels là où ils doivent effectivement être satisfaits.

Je voudrais maintenant, très rapidement, donner l'un ou l'autre élément d'information concernant les deux points plus particuliers que M. Cudell a développés, la recherche d'une meilleure fréquence et le renouvellement du matériel.

J'ai déjà évoqué brièvement le problème de la diminution des fréquences et, en tout cas, de l'élaboration de meilleures fréquences. Il n'est d'ailleurs pas spécifique à la Stib mais touche l'ensemble des STI et frappe également et davantage encore la Société nationale des chemins de fer vicinaux. Certaines fréquences ont été réduites de moitié et même, dans certains cas, ramenées au passage de véhicules toutes les trente minutes. Là réside un problème qu'il faudrait essayer de résoudre dans son ensemble.

En ce qui concerne le renouvellement du matériel, l'idée d'une innovation technique en matière de matériel roulant est intéressante. Elle constitue un élément, vous l'avez souligné, de la nouvelle politique industrielle. Elle s'inscrit dans la ligne des efforts à déployer en vue de promouvoir nos exportations.

Il n'empêche qu'il s'agit là d'une action dont l'initiative n'incombe pas totalement — ou même pas du tout — au département des Communications. Comment pourrait-on justifier la prise en charge du matériel que vous avez préconisé, alors qu'il est toujours à l'état de projet? Et comment une décision favorable en cette matière ne constituerait-elle pas un précédent dangereux vis-à-vis des constructeurs de matériel roulant qui ne se priveraient pas de nous imputer toutes les dépenses de cette nature?

Enfin, rappelons que l'Etat — vous y avez fait brièvement allusion —, par le biais du budget du ministère des Affaires économiques et des budgets régionaux, consacre une partie de ses dépenses au financement de la recherche et des prototypes; c'est là qu'il convient, me semble-t-il, de s'adresser.

Par ailleurs, mon département ne peut prendre une décision sans avoir notamment apprécié toutes ses implications financières. On ne peut ignorer l'impact d'achats de matériel roulant trop onéreux sur les charges financières des sociétés, en particulier sur le fonds de renouvellement. Il faut évidemment avoir à l'esprit que toute explosion des charges financières ne pourrait être abordée que par une réduction des autres facteurs de coût. Il est à craindre que cet objectif ne pourra être atteint qu'au détriment des fréquences.

Pour déterminer, je dirai quelques mots sur le projet de tram « de nouvelle génération », comme vous l'avez appelé. Historiquement, toutes les grandes décisions relatives à la promotion des transports en commun de Bruxelles remontent très précisément à 1962, année au cours de laquelle débuta une politique volontariste en leur faveur.

Depuis lors, le contexte s'est considérablement modifié et le mérite de la Stib a été de démontrer qu'il existe entre les formules d'exploitation traditionnelles: le métro, le tramway et l'autobus, une place pour un système de tram « de nouvelle génération » ou métro léger. Cette place peut être différemment jugée selon que l'on fonde son appréciation sur des critères techniques, économiques ou autres, mais son utilité ne peut être niée pour des villes comme Bruxelles.

La Stib estime que le déclassement des véhicules anciens du parc des tramways nécessitera la commande de 81 véhicules de type « tram rapide » d'ici à 1985.

En faveur d'un système de tram rapide, il convient de citer, et vous l'avez fait, la possibilité de mettre en place un réseau périphérique attractif, la limitation du nombre de ruptures de charge et de correspondances et l'amélioration de l'offre de transport là où cela paraît le plus urgent, ce qui augmente la vitesse commerciale des véhicules et améliore ainsi les conditions générales et les résultats d'exploitation.

Or, des critiques me sont parvenues de la part de certains milieux qui estiment que ce tram rapide entraînerait des investissements lourds, très coûteux et longs à réaliser, sur quelques axes privilégiés; et tout cela sans apporter d'améliorations fondamentales à la qualité des services sur le reste du réseau.

Pour la solution d'un problème de ce genre, il faut essayer de tenir compte de tous les avis. Mon administration examine actuellement la proposition d'acquiescer ce nouveau matériel sophistiqué. Cet achat se traduirait par une dépense de l'ordre de 5 milliards. Dans le contexte économique actuel, il conviendrait incontestablement de rechercher des solutions qui permettraient de mettre en service une voiture nettement moins coûteuse, tout en conservant les aspects essentiels de la voiture envisagée par la Stib, afin de les adapter à une formule d'exploitation de trams rapides. La mise au point d'un tel véhicule serait d'un grand intérêt pour l'industrie nationale et constituerait une bonne référence en ce qui concerne nos exportations.

J'ai chargé mes services de rechercher toutes les possibilités de réduire le coût de ce matériel afin d'en diminuer l'impact sur les dépenses d'exploitation.

Telles sont les réponses que je pouvais apporter aux différentes questions posées par M. Cudell.

En conclusion, je dirai qu'il n'entre pas dans mes intentions de gérer l'important dossier des transports en commun en faisant fi des propositions qui me seraient faites par les organes de gestion des différentes sociétés de transports intercommunaux. La politique à mener en cette matière doit respecter un certain équilibre et prévoir une réelle concertation entre les STI et les différents organismes concernés par cette politique. C'est pourquoi j'ai jugé nécessaire d'entamer le dialogue avec les responsables des différentes STI. J'ai déjà eu l'occasion de vous rencontrer, Monsieur Cudell, et je compte prendre rendez-vous très bientôt avec les autres responsables. Ce dialogue a donc commencé et sera poursuivi au cours des prochaines semaines. Il est bien certain qu'il sera tenu compte des éléments que vous avez apportés ce soir dans la concertation et dans la mise au point de la politique à suivre en cette matière.

M. le Président. — La parole est à M. Cudell.

M. Cudell. — Monsieur le Président, Mesdames, Messieurs, vous m'avez donné satisfaction, Monsieur le Ministre, du moins sur le problème des fréquences, qui est essentiel et je vous en remercie.

Par contre, votre réponse à propos du matériel m'a quelque peu déçu.

Il est inexact que nous exigions du matériel nécessairement coûteux. Nous acceptons que l'on fasse des économies sur le matériel que l'on conçoit. Bien entendu, nous avons conçu un matériel ultra-moderne avec radio, signalisation automatique déclenchée par le véhicule et ce à l'aide d'un calculateur électronique. Nous avons aussi prévu la thyristorisation. Bref, le matériel que nous voulons vendre à l'étranger doit répondre aux normes et aux exigences actuelles en matière de transport en commun. Nous ne sommes certes, pas opposés à la réalisation de certaines économies. Ce que nous voulons, c'est que le matériel que nous fabriquerons puisse être exporté et soit compétitif sur le marché extérieur. Pour cela, il faut pouvoir montrer aux acheteurs le matériel tel que nous le souhaitons. Je ne refuse nullement la discussion en ce qui concerne les économies à réaliser.

J'ajoute, et c'est un point essentiel, que les études me paraissent durer trop longtemps. En réalité, notre étude du matériel a été introduite dès 1978. Nous sommes en 1981 et elle n'est toujours pas terminée. C'est d'ailleurs avec vous que j'ai eu quelques discussions à ce propos. Mais, jusqu'à présent, l'administration fait le « gros dos ». Je le lui reproche d'autant plus que, longtemps, elle a été cristallisée sur des positions d'infrastructure lourde de lignes de bout en bout. Elle préférerait la formule du métro lourd à la française plutôt que la formule meilleur marché, que nous préconisons.

Entre une partie de votre administration et nous, il y a donc une contradiction fondamentale. Elle nous reproche de concevoir un matériel trop cher, alors que, jusqu'à présent, elle propose elle-même une formule plus coûteuse encore. C'est tout cela que nous voulons dénoncer. La clarté doit être faite à tous égards. Il est exact que si nous avions suivi l'administration qui était en place il y a deux ou trois ans, nous nous serions engagés dans des dépenses infiniment plus grandes encore. C'est nous qui avons freiné les dépenses et indiqué les mesures d'économies à suivre. Il me paraît donc assez extraordinaire qu'à l'heure actuelle, on vienne reprocher à ceux qui proposent des économies de vouloir faire des dépenses trop grandes.

C'est ce que je tenais à vous dire, Monsieur le Ministre. Je n'ai pas du tout été satisfait lorsque vous avez parlé de *Transurb consult*. Certes, vous n'avez pas cité de nom. Mais vous nous avez tout de même dit qu'il ne nous appartenait pas de participer à l'effort industriel de ce pays.

Vous le savez, un pays vit des exemples qu'il peut fournir. Notre industrie, si elle produit des fabricats performants, doit pouvoir les montrer. Il est évident que la clientèle doit avoir la possibilité de voir les réalisations sur le terrain.

Je ne demande pas que nos STI anversoise, bruxelloise ou caroloréennaise se fassent commis voyageurs en transport en commun. Mais, à un moment donné, elles doivent pouvoir être la fenêtre ouverte sur le monde des exportations et des acheteurs. Je n'ai rien demandé d'autre. Je vous remercie de votre attention et m'excuse d'avoir été un peu long et peut-être trop passionné.

M. le Président. — La parole est à M. Féaux, ministre.

M. Féaux, Ministre des Communications. — Vous avez comparé le coût de la formule du tram « nouvelle génération » à celui du métro lourd, mais mon administration m'a signalé que le véhicule de métro lourd coûterait environ 50 millions, alors qu'il existe d'autres modèles qui coûteraient moins cher et au sujet desquels il faudrait entamer une négociation.

M. Cudell. — Si mon interpellation, Monsieur le Ministre, doit permettre de résoudre le problème à bref délai, elle aura été très utile à toutes les STI du pays, mais aussi à la SNCV. Je crois que le moment est venu de fabriquer un produit performant et non pas un produit de deuxième catégorie qui ne serait pas exportable.

M. le Président. — L'incident est clos.

VOORSTELLEN VAN WET — PROPOSITIONS DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De volgende voorstellen van wet werden ingediend:

1° Door de heer Storme, tot wijziging van artikel 1180 van het Gerechtelijk Wetboek;

Les propositions de loi ci-après ont été déposées :

- 1° Par M. Storme, modifiant l'article 1180 du Code judiciaire;
 - 2° Door de heer Bataille, betreffende het rijbewijs en het rijvaardigheidsbewijs;
 - 2° Par M. Bataille, relative au permis de conduire et à la licence d'apprentissage;
 - 3° Door de heren Bogaerts en De Graeve, waarbij aan de gemeente Landen opnieuw de titel van stad wordt verleend;
 - 3° Par MM. Bogaerts et De Graeve, restituant à la commune de Landen son titre de ville;
 - 4° Door de heer Roland Gillet, tot wijziging van artikel 21 van de gecoördineerde wetten van 20 februari 1980 houdende het statuut van de gewetensbezwaarden.
 - 4° Par M. Roland Gillet, modifiant l'article 21 des lois coordonnées du 20 février 1980, portant statut des objecteurs de conscience.
- Deze voorstellen van wet zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.
- Ces propositions de loi seront traduites, imprimées et distribuées.
- Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.
- Il sera statué ultérieurement sur la prise en considération.

INTERPELLATIE — INTERPELLATION

Verzoek — Demande

De Voorzitter. — De heer Vandekerckhove wenst de Eerste minister te interpellieren over « de onaanvaardbaar hoge werkloosheid en de noodsituatie in Limburg alsmede het uitblijven van regeringsinitiatieven ter zake ».

M. Vandekerckhove désire interpellier le Premier ministre sur « l'ampleur inadmissible prise par le chômage et la dépression économique dans le Limbourg et l'absence d'initiatives du gouvernement pour y remédier ».

De datum van die interpellatie zal later worden bepaald.

La date de cette interpellation sera fixée ultérieurement.

Le Sénat se réunira le mardi 12 mai 1981 à 14 heures.

De Senaat vergadert opnieuw op dinsdag 12 mei 1981 te 14 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 20 h 45 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 20 u. 45 m.)